आऊट ऑफ ऑफिस

अनपेक्षित जंगलाचे आव्हान

अभिषेक ठमके

ई साहित्य प्रतिष्ठान

ArthReads
Explore the Meaning

आऊट ऑफ ऑफिस

लेखक: अभिषेक ठमके

ArthReads
Explore the Meaning

आऊट ऑफ ऑफिस

प्रथम आवृत्ती

लेखक: अभिषेक ठमके

प्रूफ-रीडर: शलाका ठमके (मराठी), आसिफ खान, जेम्स मूर (इंग्रजी)

मुखपृष्ठ डिझाइन: अभिषेक ठमके, मायरा खान

प्रकाशक: अर्थ रीड्स पब्लिकेशन

प्रिंट मीडिया वितरक:

amazon kindle

प्रकाशन वर्ष: २०२४

आयएसबीएन: ९७९८३०३३८७२४९

किंमत: ₹१९९/-

कॉपीराइट सूचना

© २०२४ अभिषेक ठमके. सर्व हक्क राखीव.

प्रस्तुत पुस्तक इंग्रजी भाषेमध्ये देखील उपलब्ध आहे.

हे पुस्तक अर्थ रीड्स पब्लिकेशनद्वारे प्रकाशित करण्यात आले आहे. या पुस्तकातील कोणताही भाग पुनरुत्पादित, संग्रहित किंवा कोणत्याही स्वरूपात किंवा कोणत्याही

माध्यमाद्वारे – इलेक्ट्रॉनिक, यांत्रिक, छायांकन, रेकॉर्डिंग किंवा अन्यथा – लेखक आणि प्रकाशक यांची पूर्व लेखी परवानगी घेतल्याशिवाय प्रसारित केला जाऊ शकत नाही. मात्र, समीक्षणासाठी किंवा टीकात्मक लेखांसाठी वापरल्या जाणाऱ्या थोडक्याच उद्धरणांसाठी परवानगी आहे.

हे एक काल्पनिक साहित्य आहे. या पुस्तकातील व्यक्ती, पात्रे, स्थळे आणि प्रसंग हे लेखकाच्या कल्पनेतून साकारलेले आहेत किंवा काल्पनिक स्वरूपात वापरण्यात आलेले आहेत. कोणत्याही वास्तविक व्यक्ती, घटना किंवा स्थळाशी साधर्म्य असल्यास ते निव्वळ योगायोग मानले जावे.

परवानगी किंवा चौकशीसाठी कृपया संपर्क साधा:
अभिषेक ठमके
बी/२०२, लक्ष्मीनारायण कृपा सो. लि.,
गोपीनाथ चौक, डोंबिवली (प.),
जिल्हा ठाणे, ४२१ २०२.
महाराष्ट्र, भारत.

प्रस्तुत पुस्तकाचे प्रकाशन भारतात करण्यात आले आहे.

नमस्कार!

प्रस्तुत पुस्तकाच्या प्रवासात आपला सहभाग माझ्यासाठी खूप महत्वाचा आहे. तुम्ही ही कथा वाचायला सुरुवात करण्याआधी, मला माझ्या आयुष्यातील एक महत्त्वाचा अध्याय तुमच्याशी शेअर करायचा आहे—एक असा अनुभव, ज्याने माझं जीवनच बदलून टाकलं.

कोविड-19 हा काळ जगासाठी मोठ्या मोठ्या कालावधीसाठी पूर्णविराम होता—अनिश्चितता, नुकसान, आणि अंतर्मुख होण्याचा काळ. मात्र, माझ्यासाठी हा काळ एक वेगळ्या दिशेने प्रवास सुरू करण्याचा टप्पा ठरला. तब्बल ११ वर्षं मी जाहिरात क्षेत्रात काम केलं. क्रिएटिव्ह कल्पना, सततची ऊर्जा, आणि जबरदस्त मेहनतीच्या जोरावर चालणारं हे क्षेत्र माझ्या जीवनशैलीचा अविभाज्य भाग बनलं होतं. जाहिरात क्षेत्र म्हणजे माझ्यासाठी फक्त नोकरी नव्हती, ती माझ्या अस्तित्वाचं एक मोठं अंग होती.

पण महामारीने सगळंच बदलून टाकलं. जाहिरात क्षेत्राची गती मंदावली. प्रॉडक्शन थांबलं, बजेटमध्ये मोठी कपात झाली, आणि टिकून राहण्यासाठी फ्रीलान्सर आणि छोट्या एजन्सीजसोबत मोठी स्पर्धा सुरू झाली. या सगळ्या गोंधळात मी स्वतःला विचारायला लागलो—पुढं काय? खरंच महत्त्वाचं काय आहे?

या काळात परिस्थितिमुळे मी एका नव्या क्षेत्राकडे वळलो—ई-लर्निंग. ही वाट माझ्यासाठी पूर्णपणे अनोळखी होती. जाहिरात क्षेत्रात जिथं सर्जनशीलतेला स्वातंत्र्य होतं, तिथं ई-लर्निंगच्या जगात काटेकोर योजना, अचूकता, आणि मोजमापाला महत्त्व होतं. SCORM मॉड्यूल्स, पीडीएफ्स, व्हिडिओज वापरून शैक्षणिक सामग्री तयार करणं हा माझा नवा प्रांत बनला.

पण या बदलांमध्ये सुरुवातीला फार अस्वस्थता जाणवली. सर्जनशील विचारांच्या भराऱ्या थांबल्यासारख्या वाटल्या. त्यात माझं पहिलं प्रेम—लेखन—जणू हरवून गेलं होतं. रोजच्या जबाबदाऱ्या आणि कामाच्या ओझ्यामुळे लेखन मागे पडलं.

मात्र, जीवन आपल्याला कायम आपल्या मुळांकडे परत नेतं. आत्ममंथनाच्या त्या काळात मला एक गोष्ट स्पष्ट झाली—थांबणं गरजेचं होतं. स्वतःला ओळखून, स्वतःला नव्यानं जोडून घेणं आवश्यक होतं. हाच तो क्षण होता ज्याने माझ्या लेखनप्रेमाला पुन्हा पेटवून दिलं.

पण यावेळी, माझं लिखाण बदललेलं होतं. आधी मी भविष्यातल्या अद्भुत गोष्टी, विज्ञानकथा, आणि तंत्रज्ञानाविषयी लिहीत होतो. मात्र, गेल्या काही वर्षांतल्या अनुभवांनी मला साध्या, पण हृदयाला भिडणाऱ्या भावनांनी

आकर्षित केलं. आजूबाजूच्या रोजच्या जगातल्या साध्या क्षणांचं सौंदर्य मी नव्यानं अनुभवू लागलो.

पुन्हा लेखनाकडे वळणं सोपं नव्हतं. सततच्या कामाच्या जबाबदाऱ्या, नव्या क्षेत्राची तारेवरची कसरत, आणि आत्मशंकांचा काळा ढग नेहमीच माझ्या डोक्यावर होता. पण या सगळ्या संकटांत माझं कुटुंब माझ्यासाठी वटवृक्षासारखं ठरलं.

माझी पत्नी शलाका, माझ्यासाठी एक अढळ आधार आहे. माझ्या १२-१४ तासांच्या कामाच्या गडबडीतसुद्धा ती आमच्या घराचं वातावरण सकारात्मक ठेवायची. तिनं मला कधीच हार मानू दिली नाही. माझी आठ वर्षांची मुलगी आराध्या, तिच्या निरागस हसण्याने आणि ऊर्जेने मला नेहमीच आयुष्याकडे नव्या नजरेने पाहायला शिकवलं. तिच्या हसण्यात मला लेखनाची प्रेरणा सापडायची.

हे पुस्तक म्हणजे फक्त एक कथा नाही; हे माझ्या कुटुंबाच्या प्रेमाचं आणि चिकाटीचं जिवंत उदाहरण आहे. त्यांच्या पाठिंब्याशिवाय हा प्रवास शक्यच झाला नसता.

पुस्तकातील कथा एका माणसाच्या जंगलातून बाहेर पडण्याची आहे, पण ही केवळ जंगलातून वाट काढण्याची गोष्ट नाही. ती जीवनाच्या घनदाट परिस्थितीतून मार्ग

शोधण्याची, स्वतःला ओळखण्याची, आणि आपल्या आत दडलेल्या सामर्थ्याला जागवण्याची कथा आहे.

कधी कधी आपण सगळेच आयुष्याच्या गोंधळात हरवून जातो. यश, जबाबदाऱ्या, आणि रोजच्या धकाधकीच्या जीवनात आपण स्वतःपासूनच दुरावतो. या कथेत तुम्हाला तुमच्या प्रवासाचे काही अंश दिसतील, तुमच्या संघर्षांचं प्रतिबिंब उमटेल. कदाचित ही कथा तुम्हाला थांबायला, विचार करायला, आणि साध्या साध्या क्षणांची मजा पुन्हा नव्यानं अनुभवायला प्रेरित करेल.

गेल्या चार वर्षांतील बदल, लेखनाचं पुनरागमन, आणि स्वतःला नव्यानं शोधण्याचा हा प्रवास माझ्यासाठी खूप महत्त्वाचा ठरला आहे. लेखक म्हणूनच नव्हे, तर एक माणूस म्हणूनही मी या प्रवासातून शिकत राहिलो आहे.

तुमचं प्रेम, प्रतिक्रिया, आणि पाठिंबा माझ्यासाठी अमूल्य आहेत. ही कथा तुमच्या मनाला स्पर्श करेल, तुम्हाला नव्या विचारांकडे घेऊन जाईल, अशी आशा आहे.

या प्रवासात माझ्यासोबत सहभागी झाल्याबद्दल मनःपूर्वक धन्यवाद.

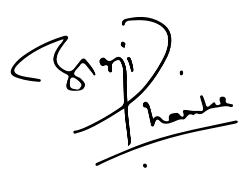

अभिषेक ठमके

आऊट ऑफ़ ऑफ़िस

या कादंबरीचे ई पुस्तक ई साहित्य प्रतिष्ठानच्या वाचकांना ई स्वरुपात विनामूल्य उपलब्ध करून दिल्याबद्दल ई साहित्य प्रतिष्ठान लेखक अभिषेक ठमके यांचे आभारी आहे.

या पुस्तकाचे ई प्रकाशन व विनामूल्य वितरण करण्यास परवानगी दिल्याबद्दल आम्ही या पुस्तकाचे प्रकाशक अर्थ रीडर्स पब्लिकेशन्स चे आभारी आहोत.

या पुस्तकावरील आपले अभिप्राय श्री अभिषेक ठमके यांना abhishek.thamke@gmail.com या ई पत्त्यावर कळवावे.

धन्यवाद

सुनीळ सामंत
टीम ई साहित्य
esahity@gmail.com
www.esahity.com
Whatsapp: 99877 37237

आभार

हे पुस्तक फक्त माझ्या मेहनतीचं फळ नाही, तर माझ्या जीवनातल्या अनेक व्यक्तींच्या प्रेरणादायी सहकार्याचं सुंदर प्रतीक आहे. या प्रवासात त्यांनी दिलेल्या प्रोत्साहनाबद्दल, पाठिंब्याबद्दल आणि त्यांच्या अमूल्य योगदानाबद्दल मी खूपच कृतज्ञ आहे. या पानांवरून त्यांच्या बद्दल काही शब्द सांगणं हे माझं कर्तव्य आहे.

शलाका ठमके (पत्नी)

माझी प्रिय पत्नी शलाका, तुझ्या अमर्याद धैर्याविना हे पुस्तक कधीच पूर्ण झालं नसतं. माझ्या व्यस्त कामाच्या वेळा सांभाळत, तू घराची आणि आराध्याची जबाबदारी खांद्यावर घेतलीस. घरात कायम सकारात्मक आणि शांत वातावरण ठेवलंस, जिथे मी पुन्हा लिहिण्याचा धीर करू शकलो. अपयशाच्या क्षणी तू मला आधार दिलास, आणि यशाच्या क्षणी आनंदाने मला बरोबर साजरा केलास. हे पुस्तक केवळ माझं नाही; हे तुझंही आहे. तुझ्या प्रत्येक शब्दासाठी, प्रत्येक प्रोत्साहनासाठी, आणि तुझ्या अमर्याद प्रेमासाठी मनापासून धन्यवाद.

सिद्धेश पाटील (मेहुणा)

दादा, तू माझ्यासाठी केवळ मेहुणा नाही, तर वडिलांसमान व्यक्तिमत्व आहेस. तुझ्या साध्या पण प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्वाने मला नकळत खूप काही शिकवलं आहे. या पुस्तकातील एका

प्रमुख पात्राचं नव्याने घडणं तुझ्या स्वभावातून प्रेरित झालं आहे. तुझ्या जीवनशैलीचा साधेपणा आणि विचारांतील प्रगल्भपणं या कथेचा अविभाज्य भाग आहे.

मंदार सावत (डोंबिवली)

मंदार, तुमच्या पाठिंब्यामुळे माझ्या लिखाणाचं स्वप्न पुन्हा जागं झालं. तुमच्या प्रोत्साहनाने मला ह्या कथेवर नव्या उमेदीने काम करता आलं. तुमच्या मित्रत्वासाठी मी सदैव आभारी आहे.

योगेश रोकडे (योगी बोलता है - यूट्यूब)

योगी भाऊ, तुमच्या प्रामाणिकपणाने आणि मेहनतीने मला खूप शिकवलं आहे. इतक्या जबाबदाऱ्या सांभाळूनही तुमचा उत्साह कमी होत नाही, आणि हे पाहून माझं मनोबल वाढतं.

मंगेश कोळी (कोल्हापूर)

मंगेशजी, तुमचे सकारात्मक विचार हे माझ्या सर्जनशीलतेसाठी ऊर्जा आहेत. तुमच्या विचारांमुळे मला आयुष्य वेगळ्या दृष्टिकोनातून पाहायला शिकता आलं. तुमच्या प्रेरणादायी दृष्टिकोनासाठी मनःपूर्वक धन्यवाद.

सुनीलदादा पाटील (जयनिंगपूर)

पाटील साहेब, तुमचं पाठबळ आणि मार्गदर्शन नेहमीच माझ्यासोबत राहिलं आहे. प्रकाशनाच्या प्रवासात तुम्ही माझ्या पाठीशी खंबीरपणे उभे राहिलात.

जस्मित कौर (गुरुग्राम)

जस्सू, तुझ्या जिम कॉर्बेटच्या अनुभवांमुळे या कथेचा निसर्गाला जोडलेला भाग अधिक जिवंत झाला. तुमच्या अनुभवांमुळे या कथेचं वर्णन अधिक प्रगल्भ झालं. तुमच्या योगदानासाठी मनापासून आभार.

बीट्रिज क्रेमोनेसी आणि अना मालुफ (ब्राझील)

बीट्रिज आणि अना, तुमच्याशी झालेल्या संवादांनी या कथेच्या भावनात्मक भागाला जिवंत केलं. तुमचं योगदान माझ्या लेखनात नेहमीच विशेष राहील.

आसिफ खान (नागपूर)

आसिफ, इंग्रजी भाषांतरामुळे या कथेचा पाया अधिक मजबूत झाला. तुमच्या परिश्रमांनी या कथेची खोली वाढली आहे.

अँड्रोता अँड्रूश्का (लक्झेंबर्ग)

अँड्रोता, तुमचं सर्जनशील मार्गदर्शन नेहमीच माझ्या लेखनाला नवा आयाम देत आलं आहे. तुमच्या योगदानासाठी मनापासून आभार.

लॉरा जॉन्सन, जेम्स मूर, पामेला ब्राउन (यूएसए)

लॉरा, जेम्स, आणि पामेला, तुमच्या पाठिंब्याने माझ्या लिखाणाला दिशा मिळाली आहे. तुमचं प्रोत्साहन आणि विश्वास माझ्यासाठी खूप मोलाचं आहे.

मायरा खान (पाकिस्तान)

मायरा, तुझ्या क्रिएटिव्ह डिझाईनने मुखपृष्ठ आकर्षक करण्यास नक्कीच मदत केली आहे.

हे पुस्तक फक्त माझं नाही; यामध्ये सर्वांचं योगदान आहे. तुमचं प्रेम, पाठिंबा, आणि विश्वास मला नेहमी प्रेरणा देत राहिलं.

अनुक्रमणिका

प्रकरण १: धावपळीचं आयुष्य..15

गुड मॉर्निंग मुंबई...16
क्षणभराची शांतता..23
महत्वाकांक्षेचा संग्राम...27
कार्यक्षमतेचा आग्रह...32
हस्तक्षेप..37
भूतकाळाची सावली..42

प्रकरण २: जिम कॉर्बेटच्या दिशेने....................................46

प्रस्थान आणि अस्वस्थता...47
गोंधळातून निवांततेकडे..50
डिजिटल बंधनातून निसर्गाच्या कवेत...53
रिसॉर्ट...57

प्रकरण ३: प्रकृतीच्या कवेत जाणं.....................................60

भटकंती...61
अनपेक्षित गूढता...65
वाघाच्या नजरेतलं सत्य...68
अंतःकरणावर उमटलेली छाप...73
रिसॉर्टमध्ये परतताना...75

प्रकरण ४: निसर्गाची शिकवण..78

विश्वासाचा प्रयोग..79
अधुरे संवाद...83
अनोळखी भावनांची झळ...86

प्रकरण ५: जंगलाचे गूढ खेळ...89

पायवाट शोधणाऱ्या सावल्या...90
अनपेक्षित प्रवासाची सुरुवात..97
एकांताचा अंधार...101
नियंत्रणाचा भ्रम तुटला...104

प्रकरण ६: अंधाराचं आत्मभान 109

पहिली रात्र 110
अनोळखी आवाजांचे गूढ 114
चिंतन आणि पश्चात्ताप... 118

प्रकरण ७: प्रकाशाचा साक्षात्कार 122

पहाटेचा प्रकाश.. 123
मूलभूत गरजा.. 126
अप्रत्याशित शिक्षक.. 129

प्रकरण ८: प्रवाहात सामावून जाणं............................... 134

श्वासांचा लढा.. 135
अन्नासाठीची झुंज 138
जंगलाचे मूक शिक्षक.. 140
निर्जन मोकळं स्थान आणि अंतर्गत बदल 143

प्रकरण ९: चिंतन 146

जंगलाचा कस.. 147
नवीन मार्ग शोधण्याचा प्रयत्न 151
धीर धरण्याचा धडा 154
जिंकलेली रात्र.. 160

प्रकरण १०: स्थैर्यता 164

कलाटणीचा क्षण... 165
संघर्षातून स्वीकृतीकडे.. 168
लय आणि शांततेतील संतुलन.. 170
जंगलाची लय, जीवनाचे संतुलन 172

प्रकरण ११: सहवासची शिकवण 174

शांततेत निर्माण झालेला बंध.. 175
एक न बोलता झालेली समजूत.. 179
पहिला धडा: जुळवून घेण्याची कला... 181
दुसरा धडा: विश्वास.. 184
तिसरा धडा: धैर्य 188

प्रकरण १२: संघर्ष आणि शोधाचा प्रवास........................192

हरवलेला दिवस: अस्वस्थतेतून शोधाचा आरंभ...................................... 193
सुसंवादाचा अभाव: कॅम्पमध्ये वाढता तणाव... 196
संधी आणि आशा: प्रियाचा निर्धार.. 202
वाटेवरचा साथीदार 205

प्रकरण १३: अनुभवाची शिदोरी...................................210

शेवट आणि सुरुवात.. 211
कॅम्पवर परतताना 216
संधिप्रकाशातील चिंतन 221
बदलाची सुरुवात 223
नवीन दृष्टीकोन... 226

प्रकरण १४: शहरातला शांत प्रवासी 229

मोकळा श्वास 230
ओझं उतरवताना 234
नात्यांचा नवा प्रवास... 237
सहजतेचा स्पर्श 242
जंगलाचा धडा, शहरातला अर्थ... 247

प्रकरण १५: अखेरचा बदल: हळुवार फुललेलं नातं 251

एक नवा अध्याय.. 252
विवाह 257
एक नवं क्षितिज.. 261
शेवटची पाने 263

प्रकरण १:
धावपळीचं आयुष्य

गुड मॉर्निंग मुंबई

पहाटेच्या कोवळ्या सूर्यकिरणांनी सजत मुंबई हळूहळू जागी होत होती. इथे एकाच वेळी असंख्य गोष्टी घडत असतात, आणि त्या सर्वांची एकत्रित झालेली लगबग, ही मुंबईच्या ओळखीचा अविभाज्य भाग आहे. मोठ्या, लालसर रंगाच्या बेस्ट बसेस रस्त्यावरून मार्ग काढत होत्या. त्यांच्या ब्रेक्सचा घर्रर्र असा आवाज आणि चाकरमान्यांची गर्दी, हे नित्याचंच दृश्य होतं.

ऑटो रिक्षा सतत हॉर्न वाजवत होत्या. रिक्षाचालक एकमेकांना खडसावत, प्रवासी मिळवण्यासाठी शाब्दिक बाण सोडत होते. दुचाकीस्वार, ज्यांच्या पाठीवर बॅकपॅक्स होत्या आणि गळ्यात आय-कार्ड झुलत होतं, ते ट्रॅफिकमधून चपळतेने वाट काढत होते. शाळेत जाणारी चिमुकली वाटेतच जांभई देत अर्धवट झोपेची साक्ष देत होती.

रस्त्यावर फेरिवाल्यांचे हाकारे सुरू होते—"गरम गरम वडापाव!", "पोहे घ्या!", "उपमा!", "चहा.. गरम गरम चहा.." त्यांच्या आवाजात उत्साह आणि एक प्रकारची स्पर्धा होती. काही मजूर झोपेचे अंश पुसत अंगावरची चादर गुंडाळत होते; त्यांची फुटपाथवरील बेगडी घरं पुन्हा रिकामी

होत होती. एखादी महिला मुलांना शाळेत सोडून वेळेशी स्पर्धा करत होती. तिच्या साडीचा पदर वाऱ्याने हलत होता, आणि ती लोकल पकडण्यासाठी धावत होती.

या गोंधळ-गडबडीत मुंबईचं जीवन चाललं होतं, पण लोअर परळच्या एका उंच इमारतीच्या २० व्या मजल्यावरून हे सगळं केवळ पुसटशा आवाजासारखं वाटत होतं.

अभिजीत पाटील आपल्या उंच काचेच्या खिडकीजवळ उभा होता. खाली दिसणारं शहर जणू एका छोट्या मिनिएचर मॉडेलसारखं त्याच्या नजरेसमोर पसरलं होतं. त्याच्या प्रतिबिंबाने काचेतून त्याच्याकडे पाहिलं, जणू ते त्याला तपासत होतं. त्याचा चेहरा धारदार रेषांनी ठळक दिसत होता, आणि सकाळच्या प्रकाशात त्याचा रुबाब आणखी वाढला होता.

त्याचे केस नेहमीप्रमाणे परफेक्ट बसलेले होते. त्याने हातातील प्रोटीन शेकचा एक घोट घेतला, पण त्याच्या चवीबाबत तो अगदी अनासक्त होता. घरातली परिपूर्ण स्वच्छता त्याच्या एकटेपणाची साक्ष देत होती. दोन खोल्यांचं हे अपार्टमेंट जणू महागड्या इंटीरियर मॅगझिनमधून सरळ उतरवलं होतं.

लिव्हिंग रूममधील स्टील-ग्रे सोफा काचेच्या टेबलाच्या योग्य कोनात ठेवलेला होता. टेबलावर आधुनिक

वास्तुकलेचं अजून न उघडलेलं पुस्तक ठेवलं होतं. भिंती पांढऱ्या शुभ्र होत्या, ज्या पाहून वाटावं की त्यांना स्पर्श करणंही गुन्हा ठरेल. समोरच्या भिंतीवर लाल-निळ्या रंगांचं एक ॲबस्ट्रॅक्ट पेंटिंग होतं. अभिजीतला ते कधीच आवडलं नव्हतं, पण त्याच्या डिझायनरच्या आग्रहावरून त्याने कुलाब्यातील एका गॅलरीतून विकत घेतलं होतं.

स्वयंपाकघरही या सगळ्याचं प्रतिबिंब होतं—स्टेनलेस स्टीलचा लखलखीत टॉप, एका कोपऱ्यात डिजिटल घड्याळ असलेलं कॉफी मशीन ७:१५ ची वेळ दाखवत होतं. कपाटावर डाएट पॅकेट्सची रांग लागलेली होती, जणू या घरात जिवंतपणाला जागाच नव्हती.

"ॲलेक्सा, माझा दिवस कसा आहे?" अभिजीतने विचारलं, त्याचा आवाज थंड आणि निर्जीव होता.

ॲलेक्साने उत्साही स्वरात उत्तर दिलं, जणू तिला हे काम खूप आवडत होतं.

ॲलेक्सा, " तुमची जपान प्रोजेक्ट टीमसोबत ९:३० वाजता मीटिंग आहे. ११ वाजता क्लायंट प्रेझेंटेशन आहे. प्रिया यांनी याबाबत अपडेट दिला आहे. संध्याकाळी ६ वाजता पर्सनल ट्रेनर सेशन आहे. तीन महत्त्वाच्या ईमेल्स फ्लॅग केल्या आहेत."

या सगळ्या गोष्टींचं त्याच्यावर काहीही परिणाम झाल्यासारखं दिसत नव्हतं. त्या प्रत्येक गोष्टीने त्याच्या आयुष्याचं ओझं वाढत होतं. काही लोक याला यशाचं लक्षण मानतील—कॉर्पोरेट यंत्रणेतल्या त्याच्या अपरिहार्य भूमिकेचं प्रतीक. अभिजीतला हे जरादेखील ओझं वाटत नव्हतं.

"परफेक्ट," तो पुटपुटला. पण त्याचा स्वर कौतुकाचा नव्हता; नाही, त्याच्या बोलण्यात कोणतीही भावना नव्हती.

अभिजीतचा फोन वाजला. स्क्रीनवर "प्रिया" नाव झळकलं. तिच्या संदेशाचा सूर परिचित होता. ती त्याची अत्यंत कुशल सहाय्यक होती, पण तिची सततची अचूकता कधी कधी त्रासदायक वाटायची.

प्रिया: "सर, क्लायंटने २ वाजताची मीटिंग ११ वाजता घेण्यासाठी विचारणा केली आहे. शिवाय, जपान प्रोजेक्टच्या प्रेझेंटेशनसाठी डिझाइन टीमला मार्गदर्शन हवं आहे."

अभिजीतने फोन उचलून चिडचिडीत स्वरात उत्तर दिलं,

"त्यांनी स्वतः काम करावं. म्हणूनच त्यांना पगार दिला जातो."

त्याचं उत्तर थेट आणि कडक होतं, ज्यामुळे पुढील कोणत्याही चर्चेला प्रश्नच उरत नव्हता. फोन किचन

काउंटरवर टाकून त्याने घड्याळाकडे पाहिलं. सकाळचे ७:३० वाजले होते.

त्याच्या नियमानुसार तो उशीरच होता.

त्याने आपली ब्रीफकेस उचलली आणि आतल्या वस्तू काटेकोरपणे तपासल्या—लॅपटॉप, चार्जर, डॉक्युमेंट्स, आणि मिंट्सचा डबा. आरशासमोर उभं राहून त्याने टायची गाठ तपासली—विंडसर नॉट परिपूर्ण होती. त्याच्या महागड्या परफ्यूमचा हलकासा सुवास हवेत दरवळला.

खाजगी लिफ्टमध्ये पाऊल ठेवताना त्याने आपल्या अपार्टमेंटकडे शेवटचं पाहिलं. स्वच्छ, शिस्तप्रिय, नियंत्रित—जसं त्याचं आयुष्य होतं.

लिफ्ट जशी खाली जात होती, तसा गोंधळाने भरलेला आणि त्याच्याशी पूर्णतः अनासक्त शहर त्याची वाट पाहत होतं.

अभिजीत आपल्या उंच इमारतीच्या चमचमत्या लॉबीमधून बाहेर पडला. मागे काचेच्या दारांनी हळुवारपणे सरकून बंद होताना मंद आवाज केला. सकाळच्या उन्हाचा कडाका जाणवू लागला होता. पार्किंगमध्ये उभ्या गाड्यांवर सूर्यकिरणांचे तुकडे चमकत होते, जणू त्या गाड्यांवर प्रकाशाचे ताशेरे ओढत होते.

त्याची काळी, परफेक्ट पॉलिश केलेली सेडान कर्बवर थांबलेली होती. रमेश, त्याचा चालक, गाडीच्या दारापाशी उभा राहून नम्रपणे म्हणाला, “गुड मॉर्निंग, सर.”

रमेशच्या गणवेशावर एकही सुरकुती नव्हती, जसं अभिजीतला अपेक्षित होतं. त्याला शिस्त आणि काळजी नेहमीच प्रिय होती. “सर, आज ट्रॅफिक खूप आहे. एक—”

“फक्त गाडी चालवा,” अभिजीतने त्याचं वाक्य अर्धवटच थांबवलं आणि मागच्या सीटवर बसला. दरवाजा बंद होताना झालेला आवाज त्याला गाडीच्या एसीच्या शांत वर्तुळात घेऊन गेला.

गाडी पुढं सरकली आणि मुंबईच्या रस्त्यांवर सुरू असलेल्या वाहनांच्या अखंड प्रवाहात सामील झाली. सततचा हॉर्नांचा आवाज जणू एखाद्या अस्वस्थ संगीतासारखा वाटत होता. रिक्षावाले लेनमध्ये चढाओढ करत होते. त्यांच्या चालकांचे आवाज मोठ्याने आणि आक्रमक होत होते. विक्रेते आपल्या हातगाड्या रस्त्याच्या कडेला ढकलत होते, जिथे त्यांच्या सामानाचा ढीग गाड्यांशी स्पर्धा करत होता.

पण गाडीच्या आत, हे सगळं शांत झाल्यासारखं वाटत होतं. गाडीची साऊंडप्रूफिंग गोंगाट पुसून टाकत होती. अभिजीतचा फोन त्याच्या हातात होता, आणि तो सतत त्यावर ईमेल्स व नोटिफिकेशन्स स्क्रोल करत होता. स्क्रीन सतत

चमकत होती—संदेश, रिमाइंडर्स, आणि मिटिंग अलर्ट्स यांनी भरलेली. प्रत्येक गोष्ट त्याच्या नजरेची एक झलक मागत होती.

"सर, बांद्रा फ्लायओव्हर जॅम आहे," रमेशने आरशातून पाहत सावधपणे सांगितलं.

अभिजीतने नजरही वर केली नाही. "कोस्टल रूटने चला." त्याने थंडपणे सांगितलं. त्याच्या आवाजात कोणत्याही चर्चेला जागा नव्हती.

गाडी कोस्टल रूटने पुढं निघाली. अभिजीतच्या चेहऱ्यावर कोणताही बदल नव्हता, पण त्याच्या डोळ्यात शहराचा गोंधळ आणि त्याच्या आयुष्याच्या शिस्तीमधला विरोधाभास स्पष्ट जाणवत होता.

क्षणभराची शांतता

बऱ्याच अंतरावर पोहोचल्यानंतर गाडीने अचानक जोरात ब्रेक मारला. अभिजीत थोडासा पुढे झुकला, आणि त्याच्या चेहऱ्यावर नाराजी उमटली.

"काय झालं आता?" तो चिडून म्हणाला. त्याचा आवाज जणू काचेच्या बंद कॅबिनला फोडत बाहेर पडायला धडपडत होता.

रमेशने पुढे बोट दाखवलं. "गाय आहे, सर."

अभिजीतने पुढे वाकून पाहिलं. रस्त्याच्या मध्यभागी एक मोठी गाय उभी होती, तिच्या भोवती हॉर्न वाजवत रेंगाळणाऱ्या गाड्या, चालकांचे वारेमाप हातवारे. पण त्या सगळ्याचं तिला काहीही सोयरसुतक नव्हतं. तिच्या तपकिरी कातड्यावर सूर्यप्रकाशाचा एक झळकदार प्रकाश झोत पडलाय, आणि ती निवांतपणे शेपूट हलवत होती.

ती गाय या सगळ्या गोंधळाबाबत पूर्णतः बेफिकीर होती. मोठ्या, शांत डोळ्यांनी कुठेतरी दूर पाहत होती, जणू जग तिच्यासाठीच थांबलंय. रस्त्यावरचा पोलीस तिला हलवण्याचा खूप प्रयत्न करत होता, पण ती जागची हलायलाच तयार नव्हती.

अभिजीतने वैतागून डोळे फिरवले आणि सीटवर टेकत पुटपुटला, "हे फक्त इथेच होऊ शकतं." त्याचा आवाज मात्र नेहमीपेक्षा सौम्य वाटत होता.

मोजून काही मिनिटं गेली, आणि अभिजीतचा राग कमी झाला. आता तो गाईकडे वेगळ्या दृष्टीने पाहू लागला. तिचं धीटपण—किंवा बेफिकिरी—काहीतरी वेगळं सांगत होतं. जणू ती त्याच्या स्वतःच्या स्वभावाचं प्रतिबिंब दाखवत होती.

“ती काय करतेय?” अभिजीतने स्वतःशीच विचारलं.

“कदाचित वाट पाहतेय, सर,” रमेशने स्मितहास्य करत उत्तर दिलं.

‘वाट पाहतेय’ या शब्दाने अभिजीतला अस्वस्थ केलं. तो कधीच कोणासाठी थांबणाऱ्या प्रकारचा नव्हता. थांबणं म्हणजे त्याच्यासाठी कमकुवतपणा, कार्यक्षमतेचा अभाव, आणि नियंत्रण हरवणं. पण तिथं ती गाय होती—थांबून, शांतपणे, जणू जग तिच्यासाठी थांबलं तरी चालेल.

तेवढ्यात एक लहान मुलगा हातात वाळलेल्या पानांचा छोटा पुंजका घेऊन पळत आला. त्याच्या अंगावर एक साधा, फाटका शर्ट आणि हाफ पँट होती. तो थेट गाईजवळ जाऊन बसला, तिच्या पाठीवर हात फिरवत जणू एखाद्या जुन्या मित्राला अभिवादन केल्यासारखा.

अभिजीत थोडासा गुंतून पाहत राहिला.

मुलाने पानं तिच्या समोर धरली, आणि गाय डोकं खाली झुकवत ती निवांतपणे खायला लागली. मुलगा हसत होता, त्याचा चेहरा जणू त्याच्या छोट्या देहापेक्षा मोठ्या आनंदाने भरून गेला होता. तो गाईशी काहीतरी कुजबुजत होता, पण त्या गोंधळात त्याचे शब्द कुणालाही ऐकू येत नव्हते.

“ही त्याची पाळीव गाय आहे का?” कपाळाला आठ्या पाडत अभिजीतने रमेशला विचारलं.

“कदाचित, सर. किंवा तो तिची काळजी घेत असेल,” रमेशने उत्तर दिलं.

मुलगा गाईला एक हलकीशी थाप देत म्हणाला, “चल!” त्याचा आवाज त्या गोंगाटातही स्पष्ट ऐकू येत होता.

गाय जणू काही मुलाच्या शब्दांचा अर्थ समजली आणि हळूहळू रस्ता सोडून चालायला लागली. मुलगा तिच्या शेजारी चालत, तिच्या अंगावर हलकासा हात फिरवत, हसत होता, जणू त्यांच्यात एक खास संवाद चालू होता.

गाडी पुढं सरकली, आणि वाहतूक पुन्हा सुरळीत होऊ लागली. अभिजीतचा फोन पुन्हा एक नोटिफिकेशन घेऊन चमकला, पण तो त्याकडे बघायला पुढे सरसावला

नाही. त्याची नजर तोपर्यंत त्या गाय आणि मुलावर खिळली होती, जोपर्यंत ते एका गल्लीत दिसेनासे झाले नाहीत.

त्या प्रसंगाचा प्रभाव त्याच्या मनावर रेंगाळत होता. मुलगा गायीशी कसा वागला—ती त्याच्यासाठी अडथळा नव्हती, तर काळजी घेण्यासारखी एक जिवंत गोष्ट होती. गाईने कधी हलायचं हे तिनं स्वतः ठरवलं, कोणाचंही ऐकून नाही.

“स्ट्रेंज,” अभिजीतने स्वतःशी पुटपुटलं. त्याने डोकं हलवत विचार झटकण्याचा प्रयत्न केला आणि पुन्हा फोनवर लक्ष केंद्रित केलं.

पण गाडी पुढं सरकतानाही, मुलगा आणि गाईचं दृश्य त्याच्या डोक्यात राहून गेलं. एका अशा जगाची आठवण म्हणून, जे त्याच्या वेळापत्रकांवर, डेडलाईन्सवर, किंवा न संपणाऱ्या कार्यक्षमतेच्या शोधावर चालत नव्हतं.

त्या वेळी तो अनभिज्ञ होता, मुंबईच्या गोंधळापासून दूर एका ठिकाणी, ही साधी घटना त्याला पुन्हा एकदा आठवेल, आणि त्या आठवणींत त्याला त्याच्या हरवलेल्या शांततेची झलक सापडेल.

महत्वाकांक्षेचा संग्राम

बांद्रा-कुर्ला कॉम्प्लेक्समधील तो झगमगता गगनचुंबी टॉवर पहाटेच्या प्रकाशात एक विशाल काचेच्या तुकड्यासारखा चमकत होता. त्याचं वास्तुरचनात्मक सौंदर्य जणू महत्वाकांक्षेचं प्रतीक होतं—मुंबईतील काही सगळ्यात प्रभावशाली कंपन्यांचं घर. अभिजीतसाठी, ही इमारत म्हणजे यशाचं स्मारक होतं—त्याच्या साध्या सुरुवातीपासून आजवर त्याने गाठलेल्या उंचीची आठवण करून देणारं.

त्याची काळी सेडान चमचमणाऱ्या ड्राईव्ह-वेवर येऊन थांबताच, गणवेशधारी व्हॅलेट कारचं दार उघडण्यासाठी धावत आला. त्याने नेटक्या स्टाईलने दार उघडलं. अभिजीत बाहेर पडला, आपल्या परफेक्ट टेलर्ड सूटच्या मनगटांवरची कड तपासत. त्याच्या हातातल्या चकचकीत लेदर ब्रीफकेसचं तेज त्याच्या पॉलिश केलेल्या बुटांशी जुळत होतं.

“गुड मॉर्निंग, सर!” सुरक्षा रक्षकाने उत्साहाने म्हटलं.

अभिजीतने त्याच्याकडे नजरही फिरवली नाही. त्याचं लक्ष आधीच त्याच्या फोनवरल्या नवीन ईमेल्स आणि संदेशांवर होतं. त्याचा विचार अगोदरच मिटिंग रूममधल्या

स्लाईड्स, निर्णय, आणि दिवसाच्या पुढच्या गोष्टींवर दौडत होता.

इमारतीची लॉबी आधुनिक स्थापत्यशैलीचा नमुना होती—गुळगुळीत संगमरवरी फरशी, मिनिमलिस्ट फर्निचर, आणि एखाद्या जादूने हवेत तरंगत असल्यासारखा वाटणारा भव्य झुंबर. बाहेरच्या गजबजलेल्या रस्त्यांचा घामट वास आणि धूर यांना या ठिकाणी स्थान नव्हतं; इथला गारवा सुगंधी आणि शांत होता.

अभिजीत सरळ खासगी लिफ्टच्या दिशेने निघाला. त्याच्या पावलांचा आवाज संगमरवरी फर्शीवर ठणठणीत आणि ठाम होता. जवळ उभ्या असलेल्या एका तरुण अधिकाऱ्याने त्याला भीतीपूर्वक आणि आदरयुक्त स्मितहास्य दिलं, पण अभिजीतचं लक्ष अजूनही फोनवर होतं.

लिफ्टच्या दरवाजांनी उघडून आतलं आरशांनी सजलेलं इंटीरियर उघडं केलं. आरशांमध्ये त्याच्या परफेक्टपणे सजलेल्या प्रतिमेचं प्रतिबिंब चमकत होतं. दरवाजे बंद होताच, त्याच्या कठोर आणि थंड नजरेशी त्याचा सामना झाला.

लिफ्ट वर जाईपर्यंत वातावरण शांत होतं, आणि दर मजल्यावरचा सौम्य 'डिंग' हा एकमेव आवाज होता. लिफ्टच्या भिंतीला टेकत, त्याने आपल्या ईमेल इनबॉक्सवर

स्क्रोलिंग सुरू ठेवलं. “जपान प्रोजेक्ट: ड्राफ्ट पेंडिंग,”, “तातडीचं: क्लायंट फीडबॅक आवश्यक,”, आणि “तिमाही अहवालांचा अद्ययावत अहवाल.”. त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला. दिवसाचं ओझं अजून सुरुवात व्हायच्याआधीच त्याच्या खांद्यावर जाणवत होतं, पण त्याला त्याची पर्वा नव्हती.

लिफ्टचा दरवाजा उघडला. प्रिया बाहेर टॅबलेट हातात घेऊन उभी होती—जणू ते तिचं शस्त्र आणि तिच्या अधिकाराचं प्रतीक होतं. ती असा आत्मविश्वास बाळगणारी स्त्री होती, जिच्या अस्तित्वातही एक प्रकारचा शांत पण ठाम दबदबा जाणवत होता. तिचे चाणाक्ष डोळे सतत निरीक्षण करत, एखाद्या नजरेत न बोलता अनेक प्रश्न विचारत होते.

“गुड मॉर्निंग, सर,” तिचा आवाज नितळ पण संयत होता. “तुमची कॉफी टेबलावर ठेवली आहे. शिवाय, एचआर टीमला—”

“नंतर,” अभिजीतने तिचं वाक्य मध्येच तोडत लगेच तिच्या पुढे चालायला सुरुवात केली. “जपान प्रोजेक्टचं काय झालंय?”

प्रिया त्याच्या पावलांशी जुळवत म्हणाली, “ड्राफ्ट सबमिट झालंय, पण अजून—”

“पुरेसं नाही,” अभिजीतने पुन्हा तिचं वाक्य अर्धवट सोडलं, आवाज कडवट करत. “दहा मिनिटांत मीटिंग बोलवा.”

प्रिया गप्प झाली, तिच्या चेहऱ्यावर दिसलेली चिडचिड एका क्षणात अदृश्य झाली, आणि तिने पुन्हा एक शांत मुखवटा चढवला. ती त्याच्यासोबत इतका काळ काम करत होती की, विरोध करण्याचं काहीही फलित नसेल हे तिला माहीत होतं. अभिजीतसाठी परिणाम महत्त्वाचे होते, कारण कार्यक्षमता हेच त्याच्या जगातलं खरं चलन होतं.

अभिजीतचं ऑफिस म्हणजे अधिकाराचं जाहीर वक्तव्य होतं. जमिनीपासून छतापर्यंत असलेल्या खिडक्यांतून मुंबईच्या गजबजलेल्या शहराचं दृश्य दिसत होतं. सकाळचा प्रकाश काचांवरून उड्या मारत, त्याच्या टेबलावरच्या स्टील आणि काचेच्या वस्तूंना झळाळी देत होता. एका कोपऱ्यात एक छोटासा बोनसाई झाड ठेवलं होतं—त्या एकसुरी डिझाईनला एक हलकासा हिरवा स्पर्श देणारा. त्याला ते कोणी गिफ्ट दिलं होतं, हे आठवायला त्यालाही जड गेलं असतं.

टेबलावर वाफाळता काळा कॉफीचा कप होता, अजूनही न चाखलेला. शेजारी फाईल्स अगदी व्यवस्थित

मांडलेल्या होत्या, ज्या त्याच्या शिस्तप्रिय व्यक्तिमत्त्वाचं प्रतिबिंब होत्या.

त्याने आपली ब्रीफकेस टेबलावर ठेवली आणि आपल्या एर्गोनॉमिक खुर्चीत मागे टेकला. शहराकडे पाहत, त्याने विचार केला—मुंबईचं वरून दिसणारं शांत आणि भव्यतेचं दृश्य एक प्रकारचं पांघरून होतं. खाली रस्त्यावरचं गोंधळ, गाड्यांचे हॉर्न, आणि विक्रेत्यांचे आवाज जणू दुरून दिसणाऱ्या शांततेने झाकले होते. पण अभिजीतला हे माहीत होतं, हे शहर जिवंत राक्षसासारखं होतं—थांबत नाही, कुणालाही न जुमानता चालत राहतं.

कार्यक्षमतेचा आग्रह

घड्याळात ९:१५ झाले होते. त्याच्या मिटिंगला अजून १५ मिनिटं होती, पण त्याचं मन आधीच सादरीकरणातल्या मुद्द्यांवर वेगाने धावत होतं. त्याच्याकडे चुका सहन करण्याची लवचिकता नव्हती. मध्यम दर्जा त्याला कधीच मान्य नव्हता.

लॅपटॉपवर एक मेसेज फ्लॅश झाला. प्रियाकडून संदेश होता: “टीम कॉन्फरन्स रूममध्ये जमली आहे. प्रेझेंटेशन फाईल आणू का?”

“आण,” त्याने थंडपणे उत्तर टाईप केलं.

कॉफीचा एक छोटासा घोट घेत, त्याने आपल्या विचारांना पुन्हा लक्षात आणलं. कॉफी कडू होती, पण तशीच त्याला हवी होती. तरीही, मागील काही काळापासून मनात घर केलेली अस्वस्थता कधीच दूर जाणारी नव्हती. यश आता एक ध्येय न वाटता, धावपट्टीसारखं वाटत होतं—जिथून तो कधीच उतरणार नव्हता.

विचार करत थांबायला वेळ नव्हता. मिटिंग थांबली नव्हती, आणि अभिजीत पाटीलला आत्मपरीक्षण करण्याची वेळ नव्हती—त्याचं आयुष्य परिणामांवर चालत होतं.

थोडा वेळ फाइल्स तपासून झाल्यावर, केबिनचा दरवाजा धडकन उघडत अभिजीत रागाने बाहेर पडला, जड काचेचा दरवाजा ठाम आवाजात बंद झाला. ओपन-प्लॅन ऑफिसमधील कर्मचाऱ्यांनी त्यांच्या संभाषणात खंड पाडला, त्यांचे डोळे त्याच्याकडे वळले. अभिजीतने कुणाकडेही लक्ष दिले नाही - किंवा त्याला त्याची पर्वा नव्हती.

फ्लोरच्या दुसऱ्या टोकाला कॉन्फरन्स रूममध्ये त्याची टीम होती, लॅपटॉप, नोटपॅड आणि अर्ध्या रिकाम्या कॉफीच्या कपांनी भरलेल्या टेबलाभोवती ते गोळा झालेले. वातावरणात काहीतरी होणार याची धाकधूक होती; त्यांच्या समोर काय येणार आहे, ते त्यांना माहीत होते.

अभिजीत वादळासारखा आत शिरला, त्याच्या उपस्थितीच्या दबदब्याने कुजबुज एकदम थांबली. त्याने प्रेझेंटेशनची चुरगळलेली प्रिंट टेबलवर फेकली, आणि त्यावर जोरात हात आपटला.

"तुम्ही याला काम म्हणता?" त्याचा खडखडीत आवाज कॉन्फरन्स रूममध्ये गडगडला. "आपण आशियातील सर्वात मोठ्या क्लायंटला पिच करतोय, आणि तुम्ही मला हे देता?"

त्याने प्रिंटआउटकडे बोट दाखवले, त्याचा सूर वाढत चालला होता. "कॅलक्युलेशनमध्ये काही लॉजिक नाहीये.

आपण कशाबद्दल बोलतोय, काय बोलतोय, कसला कशाला संदर्भ नाहीये, डिझाइन शाळेच्या प्रोजेक्टसारखे दिसते. आणि अंदाज? तो तर हास्यास्पद. तुम्ही कंपनी बंद पाडायचा प्रयत्न करत आहात का? तुम्हा तरुणांमध्ये एक पर्सेंट सुद्धा गंभीरता नाहीये, फक्त ऑफिसला यायचं, दिवस भरायचा आणि संध्याकाळी बॅग उचलून निघून जायचं. भविष्याचा काही विचार केला आहे की नाही, की फक्त इंस्टाग्रामच्या रिल्स बघत आयुष्य काढायचं आहे?"

टीम मेंबर्सनी एकमेकांकडे नर्व्हस नजरा टाकून डोळ्यांनी संभाषण केलं. काही जण अस्वस्थपणे आपल्या जागेवर हलले; कोणी आपला मोबाइल चटकन खिशात टाकला, इतरांनी त्यांच्या लॅपटॉपकडे टक लावून पाहिले, जणू स्क्रीन त्यांना अभिजीतच्या रागापासून वाचवेल.

एक ज्युनिअर एक्झिक्युटिव्ह, त्याचे ट्रेनिंग पीरियड संपल्यावर थोडेच दिवस झालेले, "सर, आम्हाला वाटलं—"

"बस्स," अभिजीतने त्याला थांबवलं, "तुम्हाला जरा सुद्धा काही वाटलं असतं तर, तर आपण हा संवादच करत नसतो."

तो खोलीत फेऱ्या मारत होता, त्याच्या पॉलिश केलेल्या बुटांचा आवाज टाईल्सवर लयबद्ध पडत होता. "हे फक्त प्रेझेंटेशन नाही, तर क्लाइंटसमोर आपलं फर्स्ट इंप्रेशन

आहे, आपली ओळख आहे. आणि सध्या, हे फक्त आणि फक्त आपली अकार्यक्षमता दर्शवतय. एखादा फ्रीलांसर सुद्धा आपल्याला मात देईल."

तो प्रिया कडे वळला, जी हातात टॅब्लेटला घट्ट पकडून कॉन्फरन्स रूमच्या कडेला उभी होती. “डिझाईन टीमसोबत समन्वय साधा. मला आजच्या दिवसाअखेर नवीन स्लाइड्स हव्या आहेत. चांगली फॉर्मेटिंग. डेटा सोप्पं करा. हवं तर शाळेतल्या मुलांची मदत घ्या. या वेळेस—कुठल्याही—चुकीला माफी नाही.”

अभिजीत बाहेर गेला आणि खोलीत शांतता पसरली, त्याचे शब्द हवेत जड धुंद बनून राहिले. त्याच्या कठोर शब्दांचा परिणाम अजूनही सगळ्यांच्या चेहऱ्यावर दिसत होता. काही टीम सदस्यांनी सुटकेचा श्वास घेतला, इतरांनी निराशेच्या नजरेने एकमेकांकडे पाहिलं, काहींनी राजीनामा देण्याचा विचार केला. पण हे दृश्य टीमसाठी नवीन नव्हतं—

त्यांनी त्याची ही बाजू आधीही पाहिली होती—मागणी करणारा, अति-टीकात्मक, कठोर आणि अविचल.

आपल्या केबिनमध्ये परत येताच, अभिजीतने दार बंद केलं आणि खोलवर श्वास घेतला. काही क्षणांसाठी, थोडंसं अपराधीपण, थकवा किंवा अस्वस्थतेची जाणीव त्याच्या मनात डोकावली. पण त्याने ती भावना झटकली. यश

मिळवायचं असेल, तर कठोर व्हायला लागतं. उत्कृष्टतेला काही बळी द्यावेच लागतात.

तो खुर्चीत मागे टेकला, टाय थोडासा सैल करत, डेस्कवर ठेवलेला त्याचा कॉफीचा कप आता थंड झाला होता, कामाच्या गडबडीत पूर्णतः विसरला गेला होता. त्याचं पोट हलकासा आवाज करत होतं—त्याला आठवलं की सकाळी घेतलेल्या प्रोटीन शेकनंतर त्याने अजून काहीही खाल्लं नव्हतं. पण जेवण त्याच्या प्राधान्यांमध्ये कधीच नव्हतं.

त्याच्या खिडकीबाहेरच्या शहराच्या दृश्याकडे एक कटाक्ष टाकला. वरून सगळं किती व्यवस्थित वाटतं—पूर्णतः नियोजित आणि शांत. पण आतल्या गोंधळाचा त्याला ठाव होता. तरीही, एक प्रकारचा समाधानाचा सूर त्याच्या मनात उमटला. कधी कधी कठोरपणा आवश्यक असतो. परिणाम मिळवण्यासाठी कार्यक्षमतेचं त्याग करणं आलं.

हस्तक्षेप

नेहमीप्रमाणे दुपारी चार वाजेपर्यंत ऑफिसचं वातावरण हळू हळू अधिक ज्वलंत होत होतं—डेडलाईन्स आणि जबाबदाऱ्यांनी भारावलेलं. अभिजीतच्या इनबॉक्समध्ये वाचायची वाट पाहणारी ईमेल्स भरल्या होत्या. त्याचा फोन सतत व्हायब्रेट होत होता, आणि कॅलेंडरचं दृश्य जणू एका युद्धभूमीसारखं दिसत होतं—अखंड मिटिंग्सच्या रांगा.

तो हळू हळू आपल्या डोळ्यावरून हात फिरवू लागला, हळूहळू सुरू होणाऱ्या डोकेदुखीचा इशारा जाणवत होता. तेवढ्यात, एक सौम्य नॉक ऐकू आलं, ज्यामुळे त्याचं लक्ष भंगलं.

"कम इन," तो कडवट आवाजात म्हणाला.

प्रिया जरा सावधपणे आत आली, "सर, एचआर तुम्हाला बोलावतेय. सकाळपासून बरेच रिमाइंडर पाठवले आहेत."

अभिजीतने नाराजीचा मोठा श्वास घेत खुर्चीत मागे टेकलं. "आता काय? अजून एक फालतू कंप्लायन्स अपडेट?"

प्रिया थोडीशी अडखळली. "ते कंपनीच्या रिट्रीटसाठी बोलवत आहेत."

“रिट्रीट?” त्याने भुवया उंचावत विचारलं.

“जिम कॉर्बेट नॅशनल पार्कमध्ये होणारं तीन दिवसांचं रिट्रीट,” ती शांतपणे म्हणाली. “ऑफिसपासून दूर राहून मन शांत करण्यासाठी आणि टीमवर्क सुधारण्यासाठी.”

अभिजीत दातओठ खाऊ लागला. एचआर विभागाकडून मिळालेले आदेश त्याला कधीच पटत नव्हते, तो त्यांना फक्त एक अनिवार्य त्रास मानायचा. त्याच्या कामाच्या गडबडीतून—विशेषतः जपान प्रोजेक्टच्या गंभीर स्थितीत—तीन दिवसांसाठी दूर जाण्याचा विचारच हास्यास्पद वाटत होता.

“मी जाणार नाही,” एखाद्या हट्टी मुलासारखा तो ठामपणे म्हणाला.

“सर,” प्रियाने हलक्या पण ठाम स्वरात सांगितलं, “हे अनिवार्य आहे. त्यावर चर्चा होऊ शकत नाही. वरिष्ठ व्यवस्थापनासाठी तुमचं उपस्थित असणं आवश्यक आहे, असा डी.एम.च्या परवानगीसह एचआर हेडचा मेल आला आहे.”

अभिजीतने नाराजीने डोळे फिरवले. ‘आवश्यक?’ कंपनी अभिजीतशिवायही चालत आली होती, आणि त्याच्यानंतरही चालेल. पण एचआरशी वाद घालायची कल्पना त्याला त्रासदायक वाटत होती.

त्याने एक मोठा श्वास घेतला, जणू त्याच्या वैतागाचा आविष्कारच. “ठीक आहे,” तो अखेर म्हणाला, हात उडवत. “मी जाईन. पण माझा लॅपटॉप घेऊन.”

प्रिया हलकेच हसत म्हणाली, “टीम उद्या सकाळी सहा वाजता निघणार आहे. ऑफिसच्या पार्किंगमधून बस सगळ्यांना पिकअप करेल.”

“बस?” अभिजीतने चेहऱ्यावरील हावभावाने नवा प्रश्न उपस्थित केला.

“हो, सर. हा ग्रुप ॲक्टिव्हिटीचा भाग आहे,” ती म्हणाली, तिच्या चेहऱ्यावर सूक्ष्म स्मितहास्य झळकत होतं.

अभिजीतने डोकं वर करून आपले डोळे मिटले. एका गाडीत, चिट-चॅट करणाऱ्या सहकाऱ्यांसोबत तासंतास प्रवास करणं त्याला असह्य वाटत होतं. त्याने कल्पना केली—बळजबरीने निर्माण केलेला संवाद, हास्यास्पद गेम्स, आणि कुणीतरी बेसुऱ्या आवाजात गाणी म्हणणं त्याच्या डोळ्यासमोर आलं.

“खूपच छान,” तो उपरोधिकपणे म्हणाला. “इथे जपान प्रोजेक्ट अडकला आहे आणि मॅनेजमेंट मला रिट्रीटसाठी पाठवत आहे. बरं, मला अजून काही माहिती मिळू शकेल का? कँपफायरसाठी मी डफ घेऊन यायचं आहे का?”

प्रिया हसू आवरू लागली. “फक्त कॅज्युअल कपडे पॅक करा, सर. हे बोर्ड मिटिंग नाही, नेचर रिट्रीट आहे.”

एका हाताने आपले दोन्ही डोळे चोळत अभिजीतने दरवाजाकडे हात दाखवला, जणू तो तिला बाहेर जाण्यास सांगत होता. डेस्कवर बसताच, त्याने पुन्हा ईमेल्स उघडले. त्याचा इनबॉक्स अजूनही नव्या मेल्सने भरत चालला होता. तो विचार करू लागला की या तीन दिवसांत त्याचं काम इतकं साचून राहील की परत आल्यानंतर त्याला दुप्पट धावपळ करावी लागेल.

पण प्रियाच्या शब्दांनी त्याच्या मनात घर केलं: “हे बोर्ड मिटिंग नाही, नेचर रिट्रीट आहे.”

त्याने एक मोठा श्वास घेतला आणि आपला मायक्रोसॉफ्ट टीम्स स्टेटस अपडेट टाइप करू लागला.

आउट ऑफ ऑफिस: ८ ते ११ ऑक्टोबर मी उपलब्ध नसेल. आपला ईमेल माझ्यासाठी महत्वाचा आहे. मी आपल्याला लवकरात लवकर प्रतिसाद देण्याचा प्रयत्न करेन, तातडीच्या कामांसाठी, कृपया मोबाईलवर संपर्क साधा...”

अपडेट करण्याआधी तो क्षणभर थांबला. वर्षानुवर्षं, त्याची ओळख त्याच्या कामाशी जोडलेली होती—नेहमी उपलब्ध, नियंत्रणात. काही काळासाठी का होईना, हे बंद

करणं त्याच्यासाठी जणू अनोख्या जगात पाऊल ठेवण्यासारखं होतं.

पण मग त्याला वाटलं, कदाचित हेच आवश्यक आहे.

त्याने अपडेट सेव्ह केलं, खुर्चीत मागे टेकला, आणि हलकं, अनिच्छेने स्मित केलं.

काही वर्षांनंतर पहिल्यांदाच, अभिजीत पाटीलचं स्टेटस होतं, **आउट ऑफ ऑफिस**

भूतकाळाची सावली

उरलेला दिवस अभिजीत जणू एका मशीन मोडवर काम करत होता. त्याने स्वतःला कामात गाडून घेतलं, जणू या आगामी रिट्रीटचा संताप त्याला अधिक कार्यक्षम बनवत होता. जपान प्रेझेंटेशन त्याचं पूर्ण लक्ष वेधून घेत होतं—जणू या प्रेझेंटेशनचे दोष सोडवले, तर या उगाचच्या प्रवासाचा अर्थ निघेल.

संध्याकाळी, सामान भरताना त्याचा मूड अधिकच खालावला. त्याने बॅगमध्ये दोन-तीन पोलो शर्ट्स, काही जीन्स, आणि वर्षानुवर्षं न घातलेले जुने स्नीकर्स टाकले. ही कॅज्युअल वस्त्रं त्याला परकी वाटत होती—त्याच्या नेहमीच्या परिपूर्ण सूट्स आणि टायच्या तुलनेत खूपच वेगळी.

बॅगची झिप लावताना त्याच्या मनात एक शेवटचा विचार डोकावला—'काहीतरी तातडीचं काम येईल आणि हा प्रवास रद्द होईल.' कदाचित एखादा तातडीचा क्लायंट कॉल किंवा अंतिम क्षणी उद्भवलेलं संकट त्याला या फालतूपणातून वाचवेल.

पण आतून त्याला माहीत होतं—हे होणार नव्हतं. जिम कॉर्बेट नॅशनल पार्क त्याची वाट पाहत होतं.

त्या रात्री, अभिजीतने रिट्रीटसाठी जणू एखाद्या व्यावसायिक दौऱ्याप्रमाणे तयारी केली—प्रभावीपणे, पण काडीमात्र उत्साहाशिवाय. त्याचं काळं चमकदार सूटकेस पलंगावर खुलं होतं—व्यवस्थितपणाचं जिवंत उदाहरण. पांढरे कोरे इस्त्री केलेले टी-शर्ट आणि जीन्स अगदी अचूकपणे दुमडून ठेवलेले.

एका कोपऱ्यात त्याने पॉवर बँक, त्याला आवडणाऱ्या इंस्टंट कॉफीचे बारा पॅक्स, आणि एक पुस्तक ठेवलं. ते पुस्तक वाचायचं वचन त्याने महिन्यांपासून स्वतःला दिलं होतं, पण अजून उघडलं सुद्धा नव्हतं.

ट्रेकिंग शूज, सनस्क्रीन, किंवा मॉस्किटो रेपेलंटसारख्या वस्तूंचा त्याने विचारही केला नाही. त्याच्यासाठी निसर्ग हे फक्त खिडकीतून बघायचं पोस्टकार्ड होतं—अनुभवण्याचं ठिकाण नाही.

त्यानंतर लॅपटॉप बॅग. चार्जर्स, यूएसबी ड्राईव्हस, आणि व्यवस्थित रिपोर्ट्सची फाईल्स, जणू त्याने या सगळ्यात एखादा ठिकाणी जाण्यासाठी जीव ओतला होता. रिट्रीट त्याच्यासाठी ब्रेक नव्हता; ती एक गरजेची चूक होती—त्याच्या कार्यक्षमतेचं प्रदर्शन करण्यासाठी आणखी एक मंच.

बॅग झिप करताच, फोन व्हायब्रेट झाला. स्क्रीनवर दिसलेलं नाव त्याला थांबायला भाग पाडणारं होतं- 'नेहा.'

त्याने फोन उचलला आणि संदेश वाचला.

नेहा: "तू ठीक आहेस ना? रिट्रीटबद्दल ऐकलं. कदाचित, तू खरोखर ब्रेक घ्यायला हवा."

तिचा संदेश साधा वाटत होता, पण अभिजीतला तिचं लपलेलं सूचनात्मक स्वर ठळक जाणवत होतं. नेहा नेहमी अशीच होती—काळजी दर्शवताना सूचक आणि सौम्य, पण कधीही दबाव टाकणारी नाही.

"ब्रेक घ्यायचा?" हे वाक्य तो पूर्वीही कित्येक वेळा ऐकला होता. जेव्हा ते दोघे एकत्र होते, तेव्हा तिने त्याच्यावर प्रेमापोटी असे अनेक सल्ले दिले होते. पण त्याच्यासाठी, हे वाक्य नेहमीच कमकुवतपणाचं लक्षण वाटायचं.

त्याने पटकन उत्तर टाइप केलं.

अभिजीत- "मला ब्रेकची गरज नाही. मला फक्त परिणाम हवेत."

संदेश पाठवल्यावर तो क्षणभर शांत झाला. त्या ओळखीच्या अपराधीपणाचा छोटासा, पण खोलवर रूतलेला ठसा त्याच्या छातीत जाणवला.

नेहा, त्याची पूर्व-पत्नी, त्याच्या आयुष्यातून शांततेने निघून गेली होती. त्यांच्या नात्यात भांडणं, मोठे संवाद किंवा गोंधळ नव्हता. फक्त हळूहळू विखुरणं होतं—जणू एखाद्या शिलाईतून हळूहळू सुटणारा धागा. नेहाला त्याच्या आयुष्यात

एक महत्त्वाचं स्थान हवं होतं, पण अभिजीत ते मान्य करण्याइतकाही थांबला नव्हता.

आता तिचा संदेश त्याला पुन्हा विचार करायला भाग पाडत होता. पण त्याने पटकन तो विचार झटकला. फोन बाजूला ठेवत त्याने आपल्या बॅगेचं झिप जोरात बंद केलं.

उद्याचा दिवस फक्त अजून एक आव्हान असेल, जिथे त्याला स्वतःला पुन्हा सिद्ध करायचं होतं.

त्याने दिवे मालवले आणि पलंगावर पडला. तरीही, नेहाचा संदेश त्याच्या मनात गुंजत राहिला.

“कदाचित, तुला ब्रेक घ्यायला हवा.”

“उद्या..” त्याने स्वतःला सांगितलं, “दिवस नेहमीसारखाच असेल.”

पण आतून तो जाणून होता—तो स्वतःशी खोटं बोलत होता.

प्रकरण २:
जिम कॉर्बेटच्या दिशेने

प्रस्थान आणि अस्वस्थता

सकाळी अभिजीत मुंबईच्या प्रसिद्ध छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनसवर उभा होता.

स्टेशनवर रोजच्याच धावपळीचा गोंधळ चालू होता—चमचमीत नाश्त्याचा वास, गरम चहाचे झुरके, आणि लोखंडी रुळांचा हलकासा गंध हवेत मिसळला होता. फेरीवाले जोरजोराने ओरडत होते, “गरम चहा! समोसा लो!” तर प्रवासी गर्दीतून स्वतःला जागा मिळवण्यासाठी एकमेकांशी धडका मारत होते. लाल गणवेशधारी कुली सामान वाहून नेत, आपापल्या हाका देत होते. या सगळ्यात लाउडस्पीकर्सवरील घोषणा आणि लोकांचे आवाज एकमेकांत मिसळून जात होते.

पण अभिजीत मात्र या गोंधळाच्या वातावरणाला बधीर होता. तो या धावपळीत एक शांततेचं बेट भासत होता. त्याच्या हातात लेदरची बॅग होती, तर मागे काळी चमचमीत सूटकेस त्याचं व्यक्तिमत्त्व अधिक उठावदार करत होती. गडद निळा ब्लेझर, पॉलिश केलेले शूज, आणि त्याचं नेटकेपण हे प्लॅटफॉर्मवरील गर्दीत वेगळंच ठसत होतं.

"सर, खरंच तुम्ही या ट्रिपसाठी योग्य पोशाख केला आहे का?" त्याचा तरुण सहकारी, राहुल, खोडकरपणे म्हणाला, त्याच्या खांद्यावर साधा रक्सॅक लटकत होता.

अभिजीतने एक भुवई उंचावत त्याच्याकडे पाहिलं. "ही रिट्रीट आहे, वाइल्डलाइफ सर्वायव्हल शो नाही. प्रेझेंटेशन महत्त्वाचं आहे," त्याने कोरड्या स्वरात उत्तर दिलं.

राहुलने त्याचं हसू दाबत विषय टाळला आणि आपल्या ग्रुपकडे परत गेला.

अभिजीतने प्लॅटफॉर्मवर नजर फिरवली, आणि त्याचं लक्ष प्रियाकडे गेलं. ती आपल्या सहकाऱ्यांमध्ये उभी होती—साध्या जीन्स आणि ऑलिव्ह ग्रीन टी-शर्टमध्ये. तिचे मोकळे केस आणि कपड्यांचा साधेपणा असूनही, ती आकर्षक दिसत होती. तिचं सहजरम्य हसणं, सहकाऱ्यांच्या विनोदांवर दिलखुलास प्रतिक्रिया देणं, हे स्टेशनच्या गोंधळातही सुखावह वाटत होतं.

प्रियाचं सहज आणि आकर्षक वागणं अभिजीतसाठी एक विरोधाभास होतं. जिथे तो लोकांपासून लांब राहण्याचा प्रयत्न करत होता, तिथं प्रिया लोकांना आपल्याकडे खेचत होती. तिचं हसणं केवळ आवाज नव्हतं; ते जणू एक चुंबकीय आकर्षण होतं, ज्यामुळे आजूबाजूचा गोंधळ क्षणभर अदृश्य होत असे.

क्षणभर अभिजीतला एक अस्वस्थ जाणिवा झाली—तो हे स्वाभाविक, मनापासूनचे संबंध आणि ही सहजता गमावून बसला आहे.

“सर! इकडे!” प्रियाचा आवाज त्याच्या विचारांना भेदून गेला. ती त्यांच्या राखीव डब्याच्या दरवाजाजवळ उभी होती, जणू काही डी.डी.एल.जे. मधल्या शाहरुखसारखी.

अभिजीतने हलकं स्मित करत मान हलवली आणि गर्दीतून वाट काढत तिच्या दिशेने चालू लागला.

प्रिया त्याच्याकडे मिश्कील नजरेने पाहत म्हणाली, “तुम्ही हे सूटकेस खरंच कॉर्बेटसाठी आणलं?”

“हे प्रॅक्टिकल आहे,” त्याने तिच्या शेजारी डब्यात प्रवेश करताना थंड स्वरात उत्तर दिलं.

प्रिया हसली, पण काहीही न बोलता त्याच्या सोबत डब्यात पुढे गेली. अभिजीतला जाणवलं की तिचं साधं, शांत हसणं खूप काही सांगत होतं—शब्दाशिवाय.

गोंधळातून निवांततेकडे

गाडीचा प्रवास गजबजलेल्या मुंबईतून बाहेर पडून हळूहळू निसर्गाच्या शांततेकडे वळत होता.

खिडकीबाहेरचं मुंबईचं गडद काँक्रीट आता हिरव्या शेतांनी व्यापलं होतं. शेतात विखुरलेली गाई-गुरं, पानांवर हलकी झुळूक, आणि एका शांत, निवांत लयीसारखा गाडीचा ठेका प्रवासाला सुखद बनवत होता. रुळांवरून होणाऱ्या धकाधकीतून काही प्रवाशांना झोप लागली होती.

डब्याच्या आत मात्र एक वेगळाच माहोल होता. अभिजीतचे सहकारी टाळ्या, हशा, आणि गप्पांमध्ये रंगले होते. काही जण 'उनो' खेळण्यात गुंग होते, तर काहींनी घरून आणलेला डबा उघडला होता. मसाल्याच्या खमंग वासाने डबा भरून गेला होता, आणि त्या सुगंधाने वातावरण अजूनच हलकं आणि प्रसन्न झालं होतं.

डब्याच्या एका कोपऱ्यात प्रिया खिडकीत उभी होती, काही सहकाऱ्यांसोबत वाऱ्याची थंडगार झुळूक अनुभवत. तिचे मोकळे केस वाऱ्याने उडत होते, आणि ती निसर्गाच्या पार्श्वभूमीवर सेल्फी घेत हसत होती. तिच्या हास्यामध्ये एक प्रकारचा मोकळेपणा होता, जो सहज लोकांना तिच्याकडे खेचत होता.

दुसरीकडे, अभिजीत मात्र एकदम वेगळ्या जगात वावरत होता. तो आपल्या लॅपटॉपवर टाइप करण्यात गुंतला होता, डब्यातील गोंधळापासून पूर्णपणे अलिप्त. त्याच्या चष्म्यावर लॅपटॉपच्या स्क्रीनचा निळसर प्रकाश पडत होता, आणि तो जणू स्वतःच्या कॉर्पोरेट विश्वात गढून गेला होता.

काही वेळाने प्रिया त्याच्याजवळ आली. तिच्या हातात दोन छोटे पेपर कप होते, ज्यातून वाफा उठत होत्या. ती हलकं हसत म्हणाली, “हा चहा तुम्ही नक्कीच ट्राय करायला हवा.”

“मला नको,” अभिजीतने न पाहताच उत्तर दिलं. त्याचा आवाज अजूनही कोरडाच होता.

पण प्रिया हटली नाही. ती त्याच्या टेबलाच्या कडेला टेकली आणि शांतपणे म्हणाली, “तुम्हाला माहीत आहे का, या ट्रिपचा उद्देशच कामापासून दूर जाऊन स्वतःला शांत करायचा आहे.”

अभिजीतने तिच्याकडे पाहिलं. “आणि मग काय करायचं? कँपफायरजवळ गाणी म्हणायची का?” तो किंचित वैतागून म्हणाला.

प्रिया गोड हसत म्हणाली, “कदाचित. किंवा लोकांशी बोलून बघा. कधी कधी खूप काही शिकायला मिळतं.”

तिचं हे साधं वाक्य त्याच्या मनावर हलकासा ठसा उमटवत गेलं. ती काहीही न बोलता हसत निघून गेली. अभिजीतने तिच्या पाठमोऱ्या पावलांकडे पाहिलं, आणि त्याचं लक्ष तिच्या टेबलावर सोडलेल्या चहा कपाकडे गेलं. त्या कपातून निघणाऱ्या वाफा जणू त्याला विचारत होत्या—त्याने हा साधेपणा कधी गमावला?

मनात आलेले विचार झटकून अभिजीत पुन्हा लॅपटॉपकडे झुकला, पण प्रियाचं हास्य आणि डब्यातला निवांत सूर त्याच्या लक्षात सतत ठिणगी टाकत होता. त्याला जाणवत होतं की तो खरंच काहीतरी हरवून बसला आहे—काहीतरी, ज्याला तो अजूनपर्यंत नाव देऊ शकत नव्हता.

डिजिटल बंधनातून निसर्गाच्या कवेत

जेव्हा ट्रेन रामनगर स्टेशनवर घुसळत थांबली, तेव्हा आकाश गडद निळसर रंगाने माखलेलं होतं.

पहिल्या ताऱ्यांची हलकी झळक, मऊसर थंड वाऱ्याचा स्पर्श, आणि शांततेत मिसळलेल्या गडबडीमुळे स्टेशनचं वातावरण उत्साही वाटत होतं. प्रवासी गाडीतून उतरताना बोलत, हसत, थोडा सैलसर श्वास घेत प्रवासाचा थकवा झटकत होते. मुंबईच्या दमट हवेमुळे घुसमटलेल्या शरीराला या गारव्यात एक विलक्षण उभारी मिळत होती.

अभिजीत मात्र नेहमीप्रमाणे सर्वांत शेवटी उतरला. त्याच्या पॉलिश केलेल्या बुटांचे आवाज त्या खडबडीत प्लॅटफॉर्मवर घुमत होते. त्याने काळजीपूर्वक आपली बॅग व्यवस्थित केली आणि सूटकेस ओढत मागे वळून पाहिलं. त्याचे सहकारी अंग ताणत आराम करत होते, काही फोटो काढत होते, तर काही जण गरम चहाचा आस्वाद घेत होते.

स्टेशनच्या बाहेर पार्किंगमध्ये जीप्स उभ्या होत्या. त्यांचे हेडलाईट्स अंधार चिरत चमकत होते, आणि त्यांच्या

धुळीने भरलेल्या गाड्या जंगलातील रस्त्यांसाठी तयार असल्याचं सांगत होत्या.

“सर, इकडे या,” प्रियाचा हसरा आवाज त्याला ऐकू आला.

अभिजीत तिच्या दिशेने चालत गेला. तिथं त्याला एका जीपमध्ये बसायला सांगितलं गेलं. तो आत गेला तेव्हा सहकाऱ्यांच्या गप्पा आणि हसण्याचा गोंधळ त्याच्या कानावर पडत होता. प्रिया त्याच्या शेजारी बसली. तिच्या जीन्सचा थोडासा स्पर्श त्याच्या परिपूर्ण प्रेस केलेल्या ट्राउझर्सला होत होता. अभिजीतने जाणीवपूर्वक बाजूला सरकत फोनकडे लक्ष दिलं, जणू त्याने एक अदृश्य भिंत उभी केली होती.

जीप्सचा ताफा जंगलाच्या दिशेने निघाला. रस्ते अरुंद आणि वळणावळणाचे होते. चंद्रप्रकाशात उंचच उंच साल वृक्ष जणू एका भव्य जंगलमंदिरासारखे दिसत होते. झाडांच्या पानांमधून जाणाऱ्या वाऱ्याचा मृदू आवाज हा प्रवास अजून जादुई बनवत होता.

प्रत्येक वळणावर हेडलाईट्स काही ना काही हालचाली टिपत होत्या—रस्त्याच्या कडेला चरत असलेलं चितळ, अचानक धावत जाणारा मुंगूस, किंवा रस्त्यावर उभा असलेला मोहक मोर. एका क्षणी मोराच्या पिसांनी

चंद्रकिरणांची झळाळी पकडली, आणि ड्रायव्हरने हलक्या आवाजात हॉर्न वाजवत मोर रस्ता मोकळा करेपर्यंत थांबला.

अभिजीत खिडकीबाहेर पाहत होता, त्याचा चेहरा निर्विकार. त्याचा लॅपटॉप बंद होता, पण फोन मात्र अजूनही त्याच्या हातात होता—जणू त्याचं सुरक्षित कवच.

"इथं जंगलाच्या आत नेटवर्क मिळणार नाही," ड्रायव्हरने हलकंसं हसत सांगितलं.

"काय?" अभिजीतने चमकून विचारलं, जणू ही बातमी त्याला पूर्ण धक्का देणारी होती.

"इथं फक्त निसर्गाचं नेटवर्क आहे, साहेब," ड्रायव्हरने मिश्कीलपणे उत्तर दिलं.

गाडीत एकच हशा पसरला. एका सहकाऱ्याने मस्करी करत म्हटलं, "सर, डिजिटल डिटॉक्सला ही चांगली संधी आहे!"

अभिजीतने डोळे घट्ट मिटले. तो काहीच बोलला नाही, पण त्याचा फोन पकडलेला हात मात्र अजून घट्ट झाला होता.

प्रियाने त्याची अस्वस्थता ओळखली आणि हलक्या आवाजात म्हणाली, "काही दिवसांचीच गोष्ट आहे. कदाचित तुम्हाला या ब्रेकची खरंच गरज असेल."

अभिजीतने तिच्या बोलण्यावर कोणतंही उत्तर दिलं नाही, पण त्याच्या चेहऱ्यावर ताण स्पष्ट दिसत होता.

बाहेरचं जंगल जणू आत आलं होतं. उंच झाडं आणि त्यांच्या सावल्या, एक मूक संवाद साधत होत्या. त्या झाडांच्या सुसाट वाऱ्यात कोणतीतरी गुपितं होती, जी अभिजीत ऐकण्यास तयार नव्हता.

रिसॉर्ट

जीप्स जेव्हा रिसॉर्टमध्ये पोहोचल्या, तेव्हा बाहेरच्या जंगलाच्या राकटपणाशी इथल्या सुबकतेचा विरोधाभास स्पष्ट जाणवत होता.

रिसॉर्ट विस्तीर्ण परिसरात पसरलेलं होतं. लॅन्टर्नच्या सौम्य प्रकाशाने मार्ग उजळला होता, तर लॉन्सवर वाऱ्याने हलकेच झुलणाऱ्या बोगनवेलांनी संध्याकाळ अधिकच मोहक केली होती.

सर्वजण जीप्समधून उतरताना अंग ताणत होते. काहीजण उघड्या आकाशाखाली असलेल्या डायनिंग एरियाकडे पाहून आश्चर्य व्यक्त करत होते.

"हॉ! काय सुंदर आहे!" कुणीतरी आनंदाने उद्गारलं.

अभिजीत मात्र आपल्या आजूबाजूच्या गोष्टींकडे फारसं लक्ष न देता, आपल्या बॅगसह रिसॉर्ट स्टाफच्या मागे चालत गेला. त्याला दिलेला कॉटेज त्याने अपेक्षित केल्याप्रमाणेच स्वच्छ आणि आरामदायी होता—पांढऱ्या स्वच्छ चादरी, सुबक लाकडी फर्निचर, आणि टेबलावर ठेवलेली ताज्या फळांची आकर्षक टोपली.

त्याने सूटकेस बेडवर टाकली आणि जड पावलांनी सोफ्यावर बसत फोनकडे पाहायला सुरुवात केली.

थोड्याच वेळात दरवाजावर हलकं टकटक झालं.

“डिनर ओपन-एअर डायनिंगमध्ये सर्व्ह होतंय,” स्टाफने सौम्यपणे सांगितलं.

अभिजीतने फोन खिशात टाकला आणि बाहेर पडला.

डायनिंग एरियात गोड सुगंध भरून गेले होते—कबाब, भाजलेल्या भाज्या, आणि ताज्या नानचा मस्त वास हवेत दरवळत होता.

लांब टेबलवर गर्दी जमली होती. हसण्या-बोलण्याचा आवाज, प्लेट्सच्या खणखणाटात मिसळत होता. आनंदाने भरलेल्या चर्चा वातावरणाला जिवंत करत होत्या.

अभिजीतने एका कोपऱ्यातल्या मोकळ्या टेबलकडे वाट धरली. तिथे कोणी नव्हतं. तो बसला आणि फोन काढून ईमेल्स स्क्रोल करू लागला.

“अर्जंट काम?” एक ओळखीचा आवाज त्याच्या कानावर पडला.

प्रिया त्याच्या समोर येऊन उभी होती, तिच्या हातात डिश होती.

“सगळं व्यवस्थित आहे का ते चेक करतोय,” अभिजीतने तिच्याकडे न पाहताच उत्तर दिलं.

प्रिया हसत समोरच्या खुर्चीत बसली. “तुम्हाला माहितीय का, कंपनी दोन दिवस तुमच्याशिवायही चालेल?”

अभिजीतने फोन टेबलावर ठेवला. चेहरा थोडासा कठोर करत तो म्हणाला, “सगळ्यांनाच डोकं शांत ठेवायची सवय नसते.”

प्रिया थोडं पुढं झुकत म्हणाली, “आणि सगळ्यांना डोक्यावर सगळं ओझं घेऊन वावरण्याची गरजही नसते. एकदा मोकळा श्वास घेऊन पाहा. कदाचित त्यातही आनंद सापडेल.”

अभिजीत तिच्याकडे पाहत राहिला, जणू तिच्या शब्दांवर विश्वास ठेवायचा की नाही, हे ठरवत होता.

त्या रात्री, प्रियाच्या शब्दांनी त्याच्या मनात फारसा ठसा उमटवला नाही.

पण उद्याचा दिवस मात्र एकसारखा नसणार होता. तो अभिजीतच्या आयुष्याचा एक वेगळाच अध्याय ठरणार होता.

प्रकरण ३:
प्रकृतीच्या कवेत जाणं

भटकंती

पहाटेच्या कातर वेळी, रिसॉर्टजवळच्या ड्राइव्हवेवर सर्वजण जमले होते.

आकाश फिकट जांभळ्या आणि मऊ नारंगी छटांनी सजलेलं होतं. गार वाऱ्याने शरीर सळसळत ठेवत आल्हाददायक वातावरण तयार केलं होतं, आणि धुक्याचा हलकासा थर सकाळी स्वर्गीय अनुभव देत होता. जॅकेट्स आणि मफलर्समध्ये लपेटलेल्या लोकांच्या श्वासाचा धूर छोट्या ढगांप्रमाणे हवेत विरत होता.

जीप्स रांगेत उभ्या होत्या, त्यांच्या हेडलाईट्सनी गवतावर लांब छटा सोडल्या होत्या. मार्गदर्शक, जणू जंगलाच्या रंगात रंगलेले, हिरव्या-तपकिरी पोशाखात सज्ज होते. त्यांनी समूहाला दुर्बिणी वाटल्या आणि शेवटच्या सूचना दिल्या.

"हे त्यांचं क्षेत्र आहे, त्यांच्या मालकीची जागा आहे," सीनियर गाईड धीरज म्हणाला.

त्याचा गंभीर स्वर समूहावर शांतता पसरवत होता. "त्या मुक प्राण्यांचा आदर ठेवा. मोठा आवाज करू नका, अचानक हालचाल करू नका, आणि हात नेहमी गाडीतच ठेवा."

गाईडच्या शब्दांचा प्रभाव स्पष्ट जाणवत होता. "आणि जर तुम्ही वाघ पाहिलात, तर शांत राहा. त्यांना तुमच्याबद्दल कुतूहल असतं."

वाघांचा उल्लेख होताच, समूहात उत्साहाचे तरंग उमटले. कॅमेऱ्यांच्या क्लिकक्लिकाटाने वातावरण भारावलं होतं, जणू आयुष्यभर लक्षात राहतील अशा क्षणांची तयारी सुरू होती.

समूहाच्या थोड्या अंतरावर उभा असलेल्या अभिजीतने स्वतःशीच पुटपुटलं, "वाघ? पर्यटकांना आकर्षित करण्यासाठी आणखी एक गिमिक."

त्याचा कॉर्पोरेट ब्लेझर आणि पॉलिश बूट आता नेव्ही जॅकेट आणि नवीन स्नीकर्सने बदलले गेले होते, तरीही त्याचा पोशाख जंगलसाठी तयार झालेल्या इतरांच्या खाकी कपड्यांमध्ये विचित्र दिसत होता.

"तुम्ही तिसऱ्या जीपमध्ये या," प्रिया म्हणाली, त्याच्याकडे इशारा करत. तिच्या चेहऱ्यावर उत्साह झळकत होता, आणि कॅमेऱ्याचा पट्टा व्यवस्थित करताना ती पुढं म्हणाली, "आपण आज काहीतरी अप्रतिम पाहू शकतो."

अभिजीतने नाखुशीने डोळे फिरवत जीपकडे वाट धरली. प्रिया त्याच्या शेजारी बसली, तिच्या जीन्सचा स्पर्श पुन्हा त्याच्या व्यवस्थित ट्राउझर्सला होत होता.

“खूप मजा येईल,” प्रिया म्हणाली, कॅमेऱ्याच्या लेन्सची तपासणी करत.

“हे फक्त जंगल आहे,” अभिजीत कोरड्या सुरात म्हणाला. “झाडं, प्राणी... नेहमीचं.”

प्रिया त्याच्याकडे वळून मिश्किल स्वरात म्हणाली, “कधी कधी मला वाटतं, तुम्हाला काही आवडतं का? की नकारात्मकता हा तुमचा आवडता छंद आहे?”

अभिजीत उत्तर देणार इतक्यात, जीपचं इंजिन गुरगुरलं, आणि प्रवास सुरू झाला.

जंगलाने जणू त्यांचं स्वागत केलं. झाडांच्या टोकांवर पक्ष्यांचं गाणं निसर्गाचं सुरेल संगीत तयार करत होतं. सौम्य वाऱ्याने पाने एकमेकांशी संवाद साधत होती, तर दूरवर एखाद्या माकडाच्या आवाजाने ही शांतता क्षणभर विस्कळीत होत होती.

अभिजीतने खिडकीबाहेर पाहिलं. त्याने फोन काढला, पण ड्रायव्हरचे शब्द त्याला आठवले—“इथं नेटवर्क नाही.” त्याने फोन परत खिशात ठेवला, चेहऱ्यावर नाखुशीचं वळण उमटलं.

प्रियाने त्याचा चेहरा पाहून स्मित करत म्हटलं, “बघा ना, रोज असं निसर्गाच्या मध्यभागी थांबायला मिळतं का?”

तिने उंच साल वृक्षांकडे इशारा केला, जिथं सूर्यकिरण सोनेरी प्रवाहासारखे झाडांवर ओघळत होते.

जीप जशी आतल्या जंगलात शिरत होती, तसं आजूबाजूचं सौंदर्य अधिक उलगडत होतं—किरणांच्या झऱ्यातून चमकणाऱ्या पाने, डोंगरांच्या रेषांवर हिरव्या कचऱ्याचं आवरण, आणि उडत्या किंगफिशरच्या चमकदार पिसांनी पाण्याच्या प्रवाहाला दिलेला रंग.

क्षणभरासाठी, अभिजीतला हे दृश्य मनमोहक वाटलं.

अनपेक्षित गूढता

काही वेळेनंतर जीप थोडक्यात थांबली. धीरजने हात उंचावून सर्वांना गप्प राहण्याचा इशारा केला. इंजिनचा मंद आवाज आता अगदी जाणवण्यासारखा होता. त्याच्या मागोमाग इतरांनीही निसर्गाच्या शांततेत आपला श्वास धरला.

“काय आहे?” राहुलने हळू आवाजात विचारलं, त्याचा स्वर चपळ होता, पण त्यात कुतूहलही दाटलं होतं.

धीरजने खाली रस्त्यावरच्या मऊ मातीकडे इशारा केला. तिथं मोठ्या पंजाचे ठसे दिसत होते—नवीन, ठळक आणि स्पष्ट.

“वाघ?” प्रिया हळूच बोलली. तिच्या हातातला कॅमेरा आता तिच्या चेहऱ्याजवळ आला होता. तिच्या डोळ्यांत अजब चमक दिसत होती, जणू तिच्या कॅमेऱ्याच्या लेन्समधूनच ती त्या वाघाला शोधणार होती.

धीरजने हलकं हसून होकार दिला, “कदाचित. पण शांतता राखा. आपण वाघाच्या क्षेत्रात आहोत.”

जीप हळूहळू पुढे सरकू लागली.

वातावरणात एक विचित्र शांतता होती. पक्ष्यांचा किलबिलाट अचानक थांबला होता, आणि झाडांच्या फांद्या

जणू थिजल्यासारख्या वाटत होत्या. संपूर्ण जंगल जणू त्या पुढच्या क्षणासाठी थांबून राहिलं होतं.

अभिजीतचं लक्ष आजूबाजूच्या झाडांवर होतं. तो जीपच्या कडेला घट्ट धरून बसला होता. त्याच्या मनात ईमेल्स, डेडलाईन्स किंवा कामाच्या गडबडीचा मागमूसही नव्हता. त्याचा प्रत्येक क्षण त्या जंगलात होता, त्याचा श्वास जणू जीपच्या इंजिनच्या आवाजाशी जुळलेला होता.

पानांतून हलकासा आवाज आला.

तो आवाज इतका मृदू होता की तो प्रत्यक्ष ऐकण्यासाठी कान ताणूनही त्रास व्हावा. प्रिया थोडी पुढं झुकली. तिच्या कॅमेऱ्याच्या शटरवरचं बोट हलकंसं कंप पावत होतं. "काहीतरी आहे," ती नुसतीच कुजबुजली.

अभिजीतने तिला पाहिलं आणि तोही हलकासा पुढं झुकला. त्याचा नेहमीचा संशयी स्वभाव त्या क्षणी एका अनपेक्षित उत्कंठेत बदलला होता. त्याला जाणवलं की, हे दृश्य आणि हे क्षण काहीतरी वेगळं आहेत—काहीतरी असं, जे शब्दांत मांडता येणार नाही.

आणि मग... आवाज तसाच थांबला. काही क्षणांनी पक्ष्यांची किलबिल पुन्हा सुरू झाली. त्या जंगलाचं सुरेल संगीत पुन्हा जगायला लागलं. सगळ्यांच्या मनातली गडबड आता जरा शांत झाली होती.

धीरजने मोठा श्वास घेतला आणि हळू आवाजात म्हणाला, "चला, पुढं जाऊया. कदाचित पुढं काहीतरी दिसेल."

जीप पुन्हा चालू झाली, आणि अभिजीतने जाणवलं की तो अजूनही श्वास रोखून होता. त्याने हलक्या आवाजात दीर्घ श्वास सोडला. त्याचं लक्ष गेलं, प्रियाने त्याच्याकडे पाहून गालातल्या गालात हलकं हसून डोळ्यांनीच विचारलं, "झालं का?"

"पाहा ना, तुम्हाला मजा येतेय," ती हळू आवाजात म्हणाली. तिचा स्वर जणू सहज होता, पण त्यात आत्मविश्वासाचा साज होता.

अभिजीत तिच्याकडे पाहत राहिला. काहीही बोलायचं नाही, हे त्याने ठरवलं. पण बऱ्याच काळानंतर त्याला जाणवलं—ती चुकत नसेलही.

त्या जंगलाच्या गूढ शांततेत त्याच्या मनातही काहीतरी शांत होत होतं, आणि काहीतरी नवीन उलगडत होतं.

वाघाच्या नजरेतलं सत्य

जंगलातील कच्च्या रस्त्यावरून जीप हलत-डुलत जात होती. प्रत्येक खडखडीत धक्क्याने अभिजीतला त्याच्या कॉर्पोरेट एसी रूम्स का जास्त आवडतात, हे वारंवार जाणवत होतं. आजूबाजूचं जंगल जणू जिवंत होतं—धडधडतं, गूढ आणि आकर्षक. झाडांच्या दाट पानांमधून येणाऱ्या सूर्यकिरणांनी जमिनीवर सोनेरी ठिपके पाडले होते.

"तिकडे बघा!" प्रियाचा आवाज जंगलाच्या गप्पाटप्पांमधून स्पष्ट ऐकू आला. तिने उत्साहाने एका स्वच्छ जागेकडे इशारा केला, जिथं चितळांचा कळप पाणथळ जागेवर चरत होता.

समूहातील सगळ्यांनी पुढं वाकत त्या दृश्याकडे पाहिलं. त्यांच्या कुजबुजण्यात आश्चर्य भरलेलं होतं. चितळांचे सडपातळ देह आणि त्यांचा सोज्वळपणा जंगलाच्या हिरव्या पार्श्वभूमीत विलक्षण दिसत होता.

"निसर्गाचं सौंदर्य," कॅमेराने फोटो क्लिक करत प्रिया हळू आवाजात म्हणाली.

पण अभिजीतने त्या दृश्याकडे केवळ एक नजर टाकली. तो आपल्या घड्याळाकडे पाहत, अस्वस्थपणे

टकटक करत होता. “तास झाला इथे, आणि अजूनही काही विशेष दिसलं नाही.”

राहुल खोडकर हसत म्हणाला, “तुम्हाला काय वाटलं, सर? वाघ येईल आणि ब्रेक डान्स करून जाईल?”

त्याच क्षणी धीरजने हात वर केला, त्याचा चेहरा गंभीर होत होता. जीप थांबली. “सायलेन्स!” त्याने हळू आवाजात आज्ञा केली.

सगळ्यांनी त्याच्या हाताच्या दिशेने पाहिलं. मऊ मातीत ठसठशीत पंजांचे ठसे दिसत होते—आता नुकतेच उमटलेले.

“वाघ..” धीरज पुटपुटला, त्याचा आवाज एवढा शांत होता की त्या जंगलातही तो स्पष्ट ऐकू आला.

क्षणभर जणू हवा जड झाली. प्रत्येक आवाज तीव्र झाला—पानांचा सळसळाट, जीपच्या इंजिनचा सौम्य आवाज, आणि प्रत्येकाचा धडधडणारा हृदयस्पंदन.

जीप सावकाश पुढं सरकली. जंगल, जे काही क्षणांपूर्वी गाणं गात होतं, आता शांत झालं होतं. पक्ष्यांची गाणी आणि माकडांच्या हाका थांबल्या होत्या. जणू जंगल स्वतःचं श्वास रोखून उभं होतं.

आणि मग ‘तो’ दिसला.

गवताच्या दाटीमधून वाघ शांतपणे बाहेर आला. त्याचा संपूर्ण वावर राजेशाही होता—फिकट जळक्या रंगाचा झळाळता कोट, काळ्या रेषांनी उठून दिसलेला. सूर्यकिरणांनी त्याच्या केसांवर सोनेरी झळ दिली, आणि त्याच्या प्रत्येक हालचालीत सामर्थ्य, सत्ता आणि सौंदर्य झळकत होतं.

"अद्‌भुत.." प्रिया उत्कंठेच्या स्वरात म्हणाली. कॅमेऱ्याने केलेल्या शटरचा आवाज, मुसळधार पाऊस पडावा तसा स्पष्ट ऐकू येत होता. कुणाच्याही डोळ्याची पापणी लवत नव्हती, जणू प्रत्येकाला तो वाघ पूर्णतः आपल्या नजरेत सामावून घ्यायचा होता.

"ओ गॉड..!" राहुल म्हणाला, त्याचा आवाज विस्मयाने थरथरत होता.

अभिजीत स्तब्ध झाला. त्याचा हात जीपच्या कडेला घट्ट धरलेला होता, आणि त्याच्या श्वासाचा ओघच थांबला होता. भीती किंवा काहीतरी अधिक खोलवर असलेल्या भावनेमुळे तो जणू दग्ध झाला होता.

वाघाचे डोळे—स्निग्ध अंबर रंगाचे—सरळ अभिजीतच्या नजरेला भिडले. त्या क्षणात, जणू वाघ त्याच्या अंतःकरणात डोकावून पाहत होता. त्याचं बाह्य कवच—त्या दररोजच्या नकारात्मकतेचं आणि श्रेष्ठतेचं—जणू क्षणभर

नाहीसं झालं. ते आपण एखाद्याला तुच्छतेने म्हणतो ना, 'कोण रे तू.. काय लायकी तुझी.. माझ्याशी बरोबरी करणार का?'

क्षणभर वेळ स्थिर झाला.

वाघाने डोकं किंचित वाकवलं, जणू त्यांच्या उपस्थितीची नोंद घेतली. आणि मग, तितक्याच सहजतेने, तो जंगलात परत गेला. त्याच्या लयबद्ध हालचालींचा शेवट त्याच्या झडपलेल्या शेपटीच्या हलक्याशा हालचालीने झाला.

जणू विजेच्या कडकडाटानंतरचं शांत अवकाश वाटत होतं. जीपमधील सगळ्यांनी एकत्रितपणे श्वास सोडला, जणू ते एका जादूभंगातून बाहेर आले. पण वातावरणात एक नवा जिवंतपणा आला होता—जणू निसर्गाने काहीतरी विशेष उघड केलं होतं.

"हे सगळं खूपच.." प्रिया उत्साहाने बोलायला लागली, पण तिचं वाक्य अपूर्ण राहिलं. तिने अभिजीतकडे पाहिलं. त्याच्या चेहऱ्यावर एक असामान्य शांतता होती.

"..अविश्वसनीय होतं." राहुलने त्याऐवजी वाक्य पूर्ण केलं. त्याच्या आवाजात अजूनही आश्चर्य होता.

अभिजीत काही बोलला नाही. त्याचं हृदय अजूनही वेगाने धावत होतं, पण तो अनुभव फक्त वाघाजवळ असण्याचा नव्हता. बऱ्याच वर्षांत पहिल्यांदा, त्याला आपलं

लहानपण जाणवलं—निरर्थक नाही, तर एका मोठ्या गोष्टीचा भाग असल्याचं.

प्रियाने हलकं खुटक्याने त्याला हसत म्हटलं, “हे तुम्हालाही आवडलं असणारच, मान्य करा.”

अभिजीतने सावकाश मान हलवली. त्याचा आवाज हलकासा, आणि त्याच्या नेहमीच्या कडवटपणाहून वेगळा होता. “हो... खरंच.”

जीप पुढे सरकली, आणि इतक्या सहजतेने वाघ पाहिल्यामुळे समूहात उत्साहाचं वातावरण होतं. पण अभिजीतचं लक्ष त्या पायवाटीकडे होतं, जिथं वाघ दिसला होता.

त्याला जाणवत होतं की, त्या वाघाने जंगलाच्या पायवाटांवर केवळ आपले ठसेच सोडले नाहीत; त्याच्या अंतःकरणावरही आपली छाप सोडली होती. अभिजीत नियंत्रण, अचूकता, आणि सत्ता यावर जगत होता. पण त्या वाघाने त्याला स्वतःची लहानशी जागा दाखवून दिली होती.

अंतःकरणावर उमटलेली छाप

गाईड धीरजने हलकेच हसून समूहाकडे एक कटाक्ष टाकला. “तुमचं नशीब जोरावर आहे,” तो शांत, पण ठाम स्वरात म्हणाला. “बऱ्याच लोकांना इथे कित्येक दिवस किंवा आठवडे येऊनही वाघ दिसत नाही. पण तुम्हाला आज या सौंदर्याचं दर्शन झालं. हे एक प्रकारचं वरदानच समजा.”

त्या शब्दांनी ग्रुप स्तब्ध झाला. राहुलसारख्यालाही या वेळी बोलण्यासाठी शब्द सापडले नाहीत.

अभिजीत खिडकीबाहेर बघत होता, विचारांच्या लाटांमध्ये गढलेला. त्याच्या कॉर्पोरेट जगातल्या डेडलाईन्स आणि सत्तेच्या लढाया त्याला आता खूपच छोट्या आणि निरर्थक वाटत होत्या. खूप काळ झाला होता, त्याने स्वतःला अशा प्रकारे मोठ्या आणि अनियमित गोष्टीचा भाग असल्याचं अनुभवलं नव्हतं.

जीप पुढे सरकली, आणि जंगल परत जिवंत झालं. पक्ष्यांचं किलबिल, माकडांच्या हाका, आणि पानांची सळसळ आता त्याला ऐकू येऊ लागली. जणू वाघाच्या अस्तित्वाने काही क्षणासाठी निसर्गाचा श्वास रोखला होता.

प्रियाने सहकाऱ्यांशी गप्पांच्या ओघात पुन्हा एकदा अभिजीतकडे पाहिलं. त्याच्या चेहऱ्यावर काहीतरी वेगळं होतं—एक मोकळेपणा, जो तिने कधीही पाहिला नव्हता. ती काही बोलली नाही, पण तिच्या चेहऱ्यावर हलकं स्मित उमटलं, जणू तिला अभिजीतला समजण्याची काहीशी कल्पना आली होती.

जंगलाचा प्रवास पुढे चालू राहिला, पण समूहातील प्रत्येकजण विचारांत गढलेला होता. अभिजीतसाठी, ही शांतता रिक्त नव्हती; ती वाघाच्या नजरेच्या आठवणींनी भरलेली होती, आणि त्या नजरेने त्याच्या आत खोलवर घाव केला होता.

बऱ्याच काळानंतर, त्याला जाणवलं—त्याच्या जीवनातील काचेच्या किल्ल्याला एक छोटीशी भेग पडली होती. वाघाने केवळ जंगलाच्या पायवाटांवर स्वतःचे ठसे सोडले नव्हते; त्याच्या मनावरही आपली छाप सोडली होती.

रिसॉर्टमध्ये परतताना

जीप्स जेव्हा रिसॉर्टच्या लॉन्सवर पोहोचल्या, तेव्हा सूर्य माथ्यावर आला होता. थकव्याने आणि उत्तेजनेने जीपमधून उतरताना अनेकांनी अंग ताणलं. वाघाचा अनुभव हा जणू अज्ञातात जिंकलेल्या विजयासारखा वाटत होता, आणि ग्रुप त्याला जिवंत स्मृतीसारखा सोबत घेऊन डायनिंग एरियाकडे गेला.

दुपारच्या जेवणात, वाघाची गोष्ट अनेक वेळा सांगितली गेली. प्रत्येक वेळी ती अधिक रंगतदार होत होती.

“तो सरळ माझ्याकडे बघत होता,” राहुल म्हणाला, त्याच्या हातांची हालचाल जोरकस होत होती. “मला वाटलं, आता जीपमध्ये उडी मारतोय!”

“हो! कारण तो तुझ्या बडबडीला वैतागला होता,” कोणीतरी चिडवलं, आणि टेबलभर हसू पसरलं.

प्रियाने तिच्या कॅमेऱ्यातील फोटो दाखवले. स्क्रीनभोवती गर्दी झाली. “पहा! डोळ्यांपर्यंत किती स्पष्ट दिसतंय!” ती म्हणाली.

आणि या सर्व गडबडीत, अभिजीत एका कोपऱ्यात शांत बसला होता. त्याच्या प्लेटमधील कबाब आणि सुगंधित बिर्याणी जे काही वेळापूर्वी मोहक वाटावं असं होतं, आता

त्याला बेस्वाद वाटत होतं. त्याचं लक्ष अजूनही त्या वाघाच्या नजरेत अडकलेलं होतं. तो पुढे बराच वेळ आपल्या विचारांत हरवला.

“मी बसू का?” प्रिया म्हणाली. त्याच्या उत्तराची वाट न पाहता ती त्याच्या समोर बसली सुद्धा.

“हो,” अभिजीत थोड्या वेळाने गोंधळून म्हणाला.

ती त्याला निरखत म्हणाली, “तुम्ही प्रवासात खूप शांत दिसत होतात.”

“थकलोय,” काकडीचा तुकडा चाकूने कापत त्याने उत्तर दिलं.

प्रिया थोडी पुढं झुकली, तिच्या हातावर हनुवटी ठेवत म्हणाली, “किंवा कदाचित, तुम्ही.. थोडा वेळ थांबून.. सगळं अनुभवायला शिकलात.”

तिचं वाक्य जणू त्याच्या मनाच्या खोल कप्प्यात आदळलं. त्याने ती भावना टाळण्यासाठी उपरोधिकपणे म्हणालं, “त्यात काही विशेष नाही. शेवटी, एक प्राणीच होता.”

प्रिया हलकीशी हसली. “कधी कधी साध्या गोष्टीच आपल्याला खूप काही शिकवतात.”

ती निघून गेल्यावर, तिचे शब्द जणू वातावरणात गुंजत राहिले. त्या दिवशी वाघाचा अनुभव आणि प्रियाचे शब्द

हे अभिजीतसाठी साध्या गोष्टी नव्हत्या—ते एक नवा अध्याय उघडण्याची सुरुवात होती.

प्रकरण ४:
निसर्गाची शिकवण

विश्वासाचा प्रयोग

रिट्रीटचा दुसरा दिवस एका मोठ्या वटवृक्षाखाली सुरू झाला. झाडाच्या पसरलेल्या मुळांनी नैसर्गिक आसने तयार केली होती, ग्रुप तिथे एकत्र आला. झाडाभोवताली एक लहानसा रंगीबेरंगी मंच तयार केला गेला होता—मार्क्स, पट्ट्या, आणि विविध प्रॉप्सनी भरलेला. टीम-बिल्डिंग ॲक्टिव्हिटीजचा हा भाग बहुतेकांसाठी एक मस्तीचा, आणि त्यांच्या डेडलाईन्स व स्प्रेडशीट्स विसरण्याचा क्षण होता.

अभिजीत वृक्षाच्या सावलीच्या कडेला हाताची घडी घालून उभा होता. त्याचा चेहरा वेळोवेळी चिडचिड आणि उपहास यांच्यात बदलत होता, त्याच्या सहकाऱ्यांनी पट्ट्या बांधून अडखळत चालताना हसत खेळत मजा करण्यास सुरुवात केली होती.

पण प्रिया मात्र या सगळ्यात जणू जिवंत होती. ती तिच्या सहकाऱ्यांना प्रोत्साहन देत होती, मोकळेपणाने हसत होती, आणि स्वतः पुढे येऊन काहीतरी दाखवत होती. तिच्या मनमोकळ्या उत्साहामुळे अभिजीतच्या वैतागात भरच पडत होती.

“नेक्स्ट कंटेस्टंट?” एचआर मॅनेजर, मीराने विचारलं, तिच्या स्वरात नेहमीसारखा उत्साह होता.

प्रिया अभिजीतकडे चालत आली, तिच्या चेहऱ्यावर जणू नेहमीचं आव्हान होतं. “तुमची पाळी, सर” ती म्हणाली, तिच्या आवाजात एक खेळकर स्वर होता.

“मी नाही,” अभिजीतने फोनकडे हात वळवत कोरड्या आवाजात उत्तर दिलं.

“नाही म्हणायचं नाही,” मीराने हसत पुढे येत उत्तर दिलं, तिच्या हातात पट्टी होती. “अभिजीत सर, खूप मजा येते. चला, सहभागी व्हा.”

अभिजीत काही क्षण थांबला. त्याला जाणवलं, सगळ्यांच्या नजरा त्याच्यावर खिळल्या आहेत. ही केवळ एक साधी ॲक्टिव्हिटी नव्हती—त्याच्या कोरडेपणाला चॅलेंज देणारा क्षण होता.

मजबुरीने, मोठा श्वास घेत त्याने पट्टी घेतली आणि डोळ्यांभोवती बांधली.

“मस्त!” मीरा आनंदाने म्हणाली. “आता फक्त तुमच्या गाईडवर विश्वास ठेवा.”

अभिजीत आखून दिलेल्या रेषेवर उभा राहिला. राहुल त्याला उत्साहाने, पण अगदीच अनियमितपणे, दिशादर्शन करत होता.

“डावीकडे, सर! सावध, तिथं दगड आहे!”

"आता सरळ चला... थांबा! थांबा! तिथे आणखी एक दगड आहे— थांबा! उजवीकडे वळा!"

प्रत्येक चुकीच्या पावलाने अभिजीतचा वैताग वाढत होता. त्याचे पॉलिश केलेले बूट आणि जमीन यांचा अस्मानी संघर्ष सुरुच होता, आणि प्रत्येक अडथळा जणू त्याच्या आत्मसन्मानावर घाव घालत होता.

एका ठिकाणी तो वटवृक्षाच्या मुळावर अडखळला आणि कसंबसं त्याने स्वतःला बांबूच्या आधाराने सावरलं. समूहात हसण्याची लहानशी लहर पसरली, आणि अभिजीत दातओठ खाऊ लागला.

शेवटी, तो अडथळा रेषा पार करून पुढे आला. एक मोठा उसासा टाकत त्याने डोळ्यांवरची पट्टी काढली. त्याचा शर्ट आता जरा सुरकुतलेला होता, आणि त्याच्या चेहऱ्यावरची नाराजी स्पष्ट दिसत होती.

"झालं का?" त्याने कडवट स्वरात विचारलं.

प्रिया, जी संपूर्ण वेळ निरीक्षण करत होती, त्याच्या जवळ आली. तिच्या चेहऱ्यावर एक मिश्किल हसू होतं. "झालं," ती शांतपणे म्हणाली. "आणि पाहा, तुम्ही सुरक्षित पोहोचलात."

तिच्या हलक्याशा टिप्पणीनेही अभिजीत अधिक वैतागला. तो काही न बोलता मागे फिरला आणि एका शांत

कोपऱ्यात जाऊन बसला. त्याला शांत व्हायला थोडा वेळ हवा होता.

प्रिया त्याला जाताना पाहत राहिली, तिच्या नजरेत हलकं कुतूहल होतं. तिने त्याला कंपनीतील मोठ्या अडचणी, एस्कलेशन्स आणि क्लायंटच्या समस्यांना धीराने सामोरं जाताना पाहिलं होतं, पण इथे, या साध्याशा ॲक्टिव्हिटीमध्ये, तो जणू अडखळत होता.

तिला प्रश्न पडला—हा प्रवास त्याच्या कठोर किल्ल्यात फूट पाडेल? की तो त्या किल्ल्यात अजून खोलवर रुतेल?

अधुरे संवाद

वटवृक्षाच्या विस्तीर्ण मुळांवर अभिजीत बसला होता. सकाळच्या उपक्रमांनी त्याचा संयम संपवला होता, आणि त्याचा ताठर देह स्पष्टपणे चिडचिड दर्शवत होता. त्याच्या हातात फोन होता, आणि तो ईमेल्स बेफिकीरपणे स्क्रोल करत होता. पक्ष्यांचं किलबिल, पानांचा सळसळाट, आणि आजूबाजूचं जंगलाचं जीवन त्याच्यासाठी फक्त पार्श्वभूमीचा आवाज बनलं होतं—त्याला अस्वस्थ विचारांनी तटस्थ केलं होतं.

तेवढ्यात, फोन वाजला. स्क्रीनवर दिसणारं नाव पाहून तो स्तब्ध झाला: ‘बाबा.’

अभिजीतने काही क्षण थांबून विचार केला. फोन कट करायचा की उचलायचा, याचा निर्णय होत नव्हता. बाबांचा फोन क्वचितच यायचा, आणि आला तरी त्यांच्या संभाषणात नेहमीच एक अप्रत्यक्ष निराशा जाणवायची. त्यांचे बोलणे साध्या चौकशीने सुरू व्हायचे, पण काही वेळातच अभिजीतच्या निवडींच्या सूक्ष्म टीकेपर्यंत पोहोचायचं.

पण यावेळी काहीतरी वेगळं होतं. त्याने फोन उचलला.

“हॅलो?” त्याचा आवाज तटस्थ होता, किंचित सावधही.

“अभि,” त्याच्या वडिलांचा आवाज फोनलाइनवरून कर्णकर्कश आला, नेहमीपेक्षा सौम्य वाटणारा. “कसा आहेस, बाळा?”

अभिजीत चकित झाला. बाबांच्या आवाजातली ही मृदुता त्याच्यासाठी नवीन होती. “ठीक आहे.” त्याने संक्षिप्त उत्तर दिलं, पुढच्या टीकेसाठी स्वतःला तयार करत.

क्षणभर शांतता होती. इतकी की, त्याला वाटलं फोन कदाचित कट झाला असेल. मग, त्याच्या वडिलांचा आवाज पुन्हा आला, जरा हळूच: “तुझी आई आणि मी विचार करत होतो... तू घरी येऊन बरेच दिवस झाले. या ट्रिपनंतर काही दिवस घरी येऊ शकशील का?”

शब्द सौम्य होते, पण त्यांनी अभिजीतच्या मनाला ठेच लावली. त्याचे आई-वडील क्वचितच काही मागायचे, त्याच्या स्वभावामुळे कधीही त्यांच्या भावनांना व्यक्त करत नसत.

“बघतो,” आवाज जाणूनबुजून उदासीन ठेवत तो म्हणाला.

पुन्हा काही क्षण शांतता. आणि मग, जणू त्या शब्दांना सांगण्याची ताकद एकवटून, त्याच्या वडिलांनी हळूच म्हटलं, “आम्ही तुला खूप मिस करतो.”

ते शब्द ऐकून अभिजीतला आतून हलल्यासारखं झालं. त्याचा खंबीर, नेहमी न दिसणारा बाबा आता नाजूक वाटत होता. जणू काळाने त्याच्या पिलर ऑफ स्टॉइकमध्ये एक छोटीशी भेग तयार केली होती.

त्याला वाटलं काहीतरी महत्त्वाचं बोलावं—एखादं वाक्य, जे त्यांच्यातलं अंतर कमी करेल. त्याच्या मनात “मीही तुम्हाला खूप मिस करतो” हे शब्द आले. पण ते त्याच्या ओठांवरून पुढे सरकले नाहीत.

“मला आता जावं लागेल,” त्याने स्पष्ट स्वरात सांगितलं. उत्तराची वाट न बघता त्याने फोन कट केला.

फोनच्या स्क्रीनकडे पाहत तो स्थिर बसला. त्या संभाषणाचं ओझं त्याच्यावर दाटून आलं होतं. त्याला बाबांचा आवाज आठवत होता—निराश नाही, तर एकाकी.

त्याने आपली पाठ वटवृक्षाच्या मुळांवर टेकवली. जंगल, ज्याचं जीवन जिवंत आणि गूढ होतं, आता जास्त जिव्हाळ्याचं वाटत होतं—जणू त्याने त्या फोन कॉलचा साक्षीदार बनून त्याला अंतर्मुख करायला भाग पाडलं होतं.

अनोळखी भावनांची झळ

त्या संध्याकाळी, ग्रुप रिसॉर्टच्या मोकळ्या हवेतील जेवणाच्या जागेत एकत्र आला होता. टेबलांवर मंद दिवे झळकत होते, आणि एका बाजूला असलेल्या फायरपिटमधून निखाऱ्यांचा उबदार प्रकाश पसरला होता. दिवसाच्या साहसांनी ग्रुप एकत्र जोडला होता, आणि हसण्याच्या लहरी आणि दिलखुलास गप्पा-गोष्टींनी वातावरणात वेगळाच उत्साह आणला होता.

अभिजीत प्रियासोबत आणि इतर काही सहकाऱ्यांसोबत एका टेबलावर बसला होता. थकवा आणि प्रियाच्या अनिर्वचनीय ओढीमुळेच कदाचित तो तिथे थांबला होता.

चर्चा हळूहळू बालपणाच्या आठवणींकडे वळली, जिथून प्रत्येकाचं वेगळं रूप उलगडत होतं. राहुलने शेजारच्या आंब्याच्या झाडावरून चोरून आंबे काढल्याची, आणि पकडल्यावर आजीने दिलेल्या शिक्षा आठवणीत रंगवली.

प्रियाचा नंबर आला, तेव्हा तिचा आवाज सौम्य, पण स्थिर झाला. “माझी आजी म्हणजे एक झंझावात होती,” डोळ्यांत एक भावनिक चमक घेत ती म्हणाली. “आजोबांच्या

जाण्यानंतर तिने एकटीने तीन मुलांना मोठं केलं. ती नेहमी म्हणायची, 'तू जन्मतःच कणखर नसतोस; पण जेव्हा तुला वाटतं की काहीच उरलेलं नाही, तेव्हा खऱ्या ताकदीचा शोध लागतो.'"

ती पुढे बोलतच राहिली. प्रियाच्या साध्या, पण भावनांनी ओतप्रोत शब्दांनी सगळे स्तब्ध झाले. तिचे आणि सोबतच अनेकांचे डोळे हलकेच पाणावले. ती फक्त एक गोष्ट सांगत नव्हती; ती स्वतःचं आयुष्य उलगडत होती.

"सर, तुमच्या लहानपणीच्या काही गोष्टी सांगा ना," राहुलने कुतूहलाने विचारलं.

अभिजीत क्षणभर गोंधळला. त्याला सगळ्यांच्या डोळ्यांत प्रामाणिक कुतूहल जाणवलं. तो थोडा विचारांत हरवला.

"सांगण्यासारखं काही नाही," त्याने शेवटी खांदे उडवत उत्तर दिलं.

प्रिया थोडी पुढं झुकली, तिची नजर स्थिर, पण हळवी होती. "कधी कधी," ती म्हणाली, आवाज शांत, "न बोलणं जास्त काही सांगून जातं."

तिचे शब्द जणू अभिजीतच्या मनाचे बंद दरवाजे ठोठावत होते. त्या एका वाक्याने त्याच्या बाहेरच्या, कठोर कवचाला एक भेग पडली होती.

रात्री त्याच्या रूममध्ये, लाकडी छताकडे पाहत, तो प्रियाच्या शब्दांवर विचार करत होता. ताकद म्हणजे केवळ सहनशीलता नव्हे, तर अशा गोष्टींशी दोन हात करण्याची क्षमता आहे, ज्या टाळणं तुम्हाला कठीण वाटतं.

या नवीन असुरक्षिततेने त्याला अस्वस्थ केलं होतं, पण त्याच वेळी त्याला प्रश्न पडला—जर त्याच्या बांधलेल्या भिंती मजबूत होत्या, तर आता त्याला त्या फुटल्यासारख्या का वाटत होत्या?

प्रकरण ५:
जंगलाचे गूढ खेळ

पायवाट शोधणाऱ्या सावल्या

रिट्रीटचा शेवटचा दिवस — गटाची वाट आता अरुंद होत चालली होती, दाट गवतातून आणि गर्द झाडांतून जाणाऱ्या मार्गावर प्रत्येकजण एका मागोमाग एक चालत होतं. वरच्या झाडांच्या कडांनी सूर्यकिरण जमिनीवर सोनेरी डाग पाडत आत येत होते. हवेत ओलसर मातीचा सुगंध आणि अधूनमधून एखाद्या फुलाचा मंद सुगंध बहरून येत होता.

प्रिया झपाट्याने चालत होती, जणू जंगल तिच्या रक्तात भिनलेलं होतं. ती वारंवार थांबून एखाद्या पक्ष्याचं निरीक्षण करत, एखाद्या वेगळ्या झाडाचा फोटो काढत, किंवा गाईडच्या माहितीला शांतपणे ऐकत होती.

पण अभिजीत या सर्वात अगदीच विसंगत वाटत होता. खडतर पायवाटांवरून चालताना त्याचे महागडे बूट घसरत होते, आणि अधूनमधून किड्यांनी त्याचं लक्ष विचलित केलं की तो वैतागून हात झटकट होता.

"बघा तिकडे!" प्रिया एका झाडाच्या मुळाशी उगवलेल्या मशरुम्सकडे बोट दाखवत म्हणाली. "कित्ती सुंदर! छान ना सर.."

अभिजीतने त्यांच्याकडे एक नजर टाकली आणि शब्दांमधून भावना नाहीशा करत प्रतिक्रिया दिली. “बुरशी? खूपच छान.”

प्रियाने डोळे फिरवले, तिच्या उत्साहाला त्याच्या कोरडेपणाने धक्का पोहोचला. “तुम्हाला माहितीये का? ही फंगल इकोसिस्टम किती गुंतागुंतीची आहे? ही जंगलाची नैसर्गिक रीसायकलर्स आहेत. त्यांच्याशिवाय जंगल तग धरूच शकत नाही.”

“थ्रिलिंग.” त्याने उत्तर दिलं, त्याच्या आवाजातील उपहास स्पष्ट होता.

पण प्रिया शांत राहिली. “तुम्हाला दिसत नाही ना?” ती म्हणाली, स्वर हलकासा पण आग्रहाने भरलेला.

“काय दिसत नाही?” तो वैतागून म्हणाला.

“जगणं किती अद्भुत आहे ते. सगळं एकमेकांशी कसं जोडलेलं आहे. हे फक्त काम, डेडलाईन्स, किंवा...” ती थांबली आणि हलकंसं हसली. “काही नाही. तुम्ही हे टिपिकल इमोशनल आहे असं म्हणाल.”

अभिजीतने उत्तर दिलं नाही. तिचे शब्द त्याच्या मनाला जणू एखाद्या अकल्पित वाऱ्यासारखे काळजीपूर्वक उभारलेल्या वस्तूंना अस्थिर करत धक्का देत होते.

“पुढे रस्ता घसरणीचा आहे,” धीरजने सावधानतेने सांगितलं. ग्रुप सावकाश पावलांनी खडकाळ उतरणीवर जात होता.

अभिजीत स्वतःच्या विचारात गुंतलेला होता. त्याच्या लक्षभंगामुळे तो शेवाळावरून घसरला, आणि त्याचा तोल गेला. तो अडखळत असताना प्रियाने पटकन त्याचा कोपर धरला.

“सावध,” ती तिच्या हातांनी त्याला स्थिर करत म्हणाली. आवाजात काळजी होती, पण तिने ते हलकं ठेवण्याचा प्रयत्न केला.

“थँक्स,” तो नंतर म्हणाला, जणू त्याला स्वतःचा लाज वाटत होती.

“तुम्ही कदाचित ही ट्रिप पूर्ण करू शकाल,” ती मिश्कील हसत म्हणाली, तिचा स्वर हलकासा टिंगल करणारा होता, पण तिची पकड अजून घट्ट होत होती.

उतरणीच्या उर्वरित प्रवासात, अभिजीतने स्वतःला थोडा अधिक सावध ठेवण्याचा प्रयत्न केला, जणू प्रियाच्या शब्दांनी—आणि तिच्या आधार देणाऱ्या हाताने—त्याच्या मनावर अपेक्षेपेक्षा खोलवर प्रभाव टाकला होता.

ग्रुप खोऱ्याच्या तळाशी पोहोचला, जिथे एका उथळ ओहोळातून गुळगुळीत खड्यांवरून पाणी खळखळत वाहत

होतं. गाईड थांबला, सगळ्यांना आराम करायला आणि त्या शांत निसर्गदृश्याचा आनंद घ्यायला सांगितलं. प्रिया पाण्याच्या काठी बसली, वाहत्या पाण्याला स्पर्श करत, तिच्या चेहऱ्यावर शांत भाव होते.

अभिजीत, काही पावलांवर उभा राहून, क्षणभर तिच्याकडे पाहत राहिला. धिरजला दूरवर हत्तींचा कळप दिसला. त्याने लगेचच प्रियाला फोटो काढण्यासाठी बोलावलं. प्रिया अभिजीतकडे एक नजरेचा कटाक्ष टाकते, 'माझ्या सोबत याल का?' असा अव्यक्त प्रश्न तिच्या नजरेत होता. पण त्याला थोडा वेळ प्रिया पासून दूर जायचे होते, म्हणून त्याने मुद्दाम नजर वळवली. प्रिया त्याच्या या कृतीवर हलकेच हसली आणि बाकी ग्रुप सोबत असलेलं पाहून धिरज सोबत ती फोटो काढण्यासाठी पुढे निघून गेली.

बाकी सगळे आपापल्या मित्र मैत्रिणींत गुंग होते, कुणी फोटो काढत होतं, तर कुणाच्या गप्पा, जो तो आपापल्या ग्रुपमध्ये दंग होता. ग्रुप सेल्फीची जणू स्पर्धाच लागली होती. अभिजितला या गोष्टीचा काडीचाही फरक पडत नव्हता. उलट त्याने अंदाज बांधला, या सर्वांना मी दिसलो तर हे मला फोटोग्राफर बनवून स्वतःचे विचित्र फोटो माझ्याकडून काढून घेतील, नाहीतर त्यांच्या सेल्फीचा भाग बनवतील.

तो सर्वांपसून जरा दूर जातो, जिथे तो कुणाच्याही नजरेत येणार नाही आणि कोणी त्याला त्रासही देणार नाही. थोडा जास्त पुढे आल्यावर, जवळपास कोणी नाही हे पाहून त्याने सुटकेचा निश्वास सोडला.

त्या विलक्षण एकांतात त्याचं लक्ष जंगलाकडे वळलं. अभिजीत काही क्षण त्या शांततेत हरवून गेला. त्याच्या सभोवतालच्या जंगलाने त्याला अक्षरशः वेढून टाकले होते, आणि प्रत्येक क्षण त्याला या निसर्गाच्या गूढतेत आणखी खोल नेहून जात होता. त्याच्या पुढ्यात एक छोटा ओहोळ वाहत होता, त्याच्या निर्मळ पाण्यावर सूर्यकिरणांचे तुकतुकीत प्रतिबिंब उमटत होते. पाण्याचा आवाज मंदसुरात चाललेल्या एखाद्या संगीतासारखा वाटत होता, ज्याने जंगलाच्या गूढ स्वरात एक वेगळीच जादू भरली होती.

आजूबाजूच्या झाडांची पाने वाऱ्याने मंद हलत होती, जणू त्यांच्यात एक सुसंवाद होता. काही झाडं इतकी जुनी होती की त्यांचे बुंधे कोरड्या वेलींच्या लहानसहान नक्षीकामाने सजले होते. त्यांच्या मुळांवर मऊसर गवत आणि शेवाळं पसरलं होतं, जणू ते पृथ्वीच्या गडद हिरव्या चटईत अडकले होते.

थोड्या अंतरावर एका उंच झाडावरून कोकीळ आपले गोड गाणं गात होती. तिचा सुरेख आवाज त्या

शांततेतून प्रतिध्वनीत होत होता. एका झाडाच्या फांदीवर, दोन रंगीबेरंगी पक्षी एकमेकांशी खेळत होते, आणि त्यांचे पंख सूर्यकिरणांमध्ये चमकत होते, जणू एखाद्या चित्रकाराने स्वच्छ रंगांनी त्यांना सजवलं होतं.

जमिनीकडे पाहताच, त्याला वाळलेल्या पानांचा गडद तपकिरी रंग दिसला, ज्यावर हलकीशी ओल आणि काही ठिकाणी कोवळ्या फुलांच्या पाकळ्या पडलेल्या होत्या. झाडांच्या सावलीखाली काही लहान तृणधान्यं फुललेली होती, त्यांचे नाजूक तांबडे आणि जांभळट रंग वाऱ्याने हलणाऱ्या एका कापडी झुल्यासारखे भासत होते.

आणि मग, दूरवरून एका हरणाचा सळसळ आवाज आला. अभिजीतने तिकडे पाहिलं; एका झुडपामागे हरणांचं कळप सावधगिरीने चरत होतं. त्यांच्या हालचालीत एक अप्रतिम सौंदर्य आणि गती होती, जणू निसर्गाने त्यांना आवर्जून बनवलं होतं. एक लहान हरण कुतूहलाने अभिजीतकडे पाहत होतं. काही क्षण दोघांच्या नजरा भिडल्या, आणि त्या नजरेत अभिजीतला निसर्गाचा अनोखा परिपूर्णतेचा भास झाला.

त्याच्या कानात वाऱ्याचा हलका शीतल आवाज, पक्ष्यांचं मधुर गाणं आणि पाण्याच्या प्रवाहाची संथ गती मिसळली होती. जंगलाचं जिवंतपण त्याला प्रत्येक क्षण

जाणवत होतं, जणू हा निसर्ग त्याला काहीतरी सांगत होता—एखादा जुना मित्र जसा गूढ कथा सांगतो, तसंच काहीतरी.

त्या क्षणी, अभिजीतने जाणवलं की ही शांतता केवळ बाहेरची नव्हती; ती त्याच्या मनातही सामावलेली होती. तो त्या जंगलाचा एक भाग होता, आणि जंगल त्याचं प्रतिबिंब होतं.

ते काम नव्हतं. तो गोंधळ नव्हता. ते फक्त होतं.

आणि एका क्षणासाठी, त्याला काहीतरी जाणवलं, जे तो शब्दांत व्यक्त करू शकत नव्हता—एक शांत, अनपेक्षित असा एकत्वाचा भाव, थोडा पुढे जाऊन तो तिथे स्तब्ध उभा राहिला.

अनपेक्षित प्रवासाची सुरुवात

प्रिया आणि धिरज फोटो हत्तीच्या कळपाचे फोटो काढण्यासाठी पुढे गेले होते, अभिजीत देखील त्यांच्यासोबत पुढे गेला असावा असं गृहीत धरून ग्रुप पुढे निघाला, दुसरीकडे प्रिया हे धरून चालली होती की, अभिजीत ग्रुपसोबत पाठीमागून येईल.

सगळे निघून गेल्यावर अभिजीत मागे राहिला असला तरी त्याला सुरुवातीला फारसा त्रास वाटला नव्हता. *'ग्रुप जास्त पुढे गेला नसेल,'* अशी त्याला खात्री होती. त्याचं मन शांत होतं—सगळे एका ठराविक अंतरापर्यंत पुढे जातील, आणि आपल्यासाठी थांबतील. पण काही वेळाने त्याला जाणवायला लागलं की हा ग्रुप फक्त त्याच्या डोळ्याआड झालेला नाही, तर तो जंगलाच्या या अनंत विस्तारात पूर्ण हरवून गेलेला आहे.

जंगलाचं वैभव आता वेगळ्याच स्वरूपात दिसू लागलं होतं. झाडांची उंची इतकी होती की त्याने आकाशाचा एक तुकडाही पाहता येत नव्हता. प्रत्येक दिशेने सारखीच झाडं—ताठ उभी, त्यांच्या गडद हिरव्या पानांच्या छत्राखाली आच्छादलेली. झाडांच्या बोटांसरशी हालणाऱ्या वाऱ्याने जंगलाला एक प्रकारचा अदृश्य जीवंतपणा दिला होता.

अभिजीतच्या पावलांचे आवाज जास्त मोठे वाटत होते, जणू जंगल त्याच्या प्रत्येक हालचालीला प्रतिसाद देत होतं.

त्याने एका ठिकाणी वळण घेतलं, पण काही अंतरावर त्याला जाणवलं की जिथून तो निघाला होता, तो पुन्हा तिथंच परतला आहे. हा भास होता का, की जंगल त्याच्यावर काहीतरी जादू करत होतं?

"कसं शक्य आहे?" तो स्वतःशी पुटपुटला, चेहऱ्यावरची अस्वस्थता अधिकच स्पष्ट होत होती.

त्याने थांबून झाडांवर खुणा करण्याचा विचार केला. "जर हे जंगल मला चकवतं असेल, तर मीही माझी युक्ती लढवेन," तो स्वतःला समजावत म्हणाला. त्याने खिशातील चाकूनं एका झाडावर ओळ काढली. काही अंतर पुढे गेला, आणि... तीच ओळ समोर दिसली. हा खेळ आता अधिक गुंतागुंतीचा आणि विचित्र होत चालला होता.

तो थांबला. डोक्यात विचारांचे कढ उफाळत होते—चीड, गोंधळ, आणि थोडासा गूढपणा. *हे जंगल वेगळ्या प्रकारे काम करतंय. इथल्या नियमांना माझी नेहमीची स्ट्रेटीजी लागू होत नाही,* त्याने मनाशी विचार केला.

सूर्य झाडांच्या शेंड्यांच्या मागे पूर्ण लपला होता. प्रकाशाच्या अखेरच्या झुळुकीनेही जंगल अधिक गडद आणि भयाण दिसत होतं. अभिजीतने खिशातून टॉर्च काढली.

प्रकाशाच्या लहानशा झोताने झाडांच्या खोडांवर विचित्र आकृत्या उजळल्या—त्याच्या आधी न दिसलेल्या.

झाडांच्या त्या खुणा जणू काही त्याला सांगू पाहत होत्या. *या खुणा खऱ्या आहेत का? की केवळ माझ्या मनाचा खेळ आहे?* तो विचार करत राहिला.

आता जंगलातील आवाज अधिक तीव्र होऊ लागले. पक्ष्यांचा अस्पष्ट आवाज, पानं सळसळल्याचा अनपेक्षित गडगडाट, आणि झाडांच्या सावल्यांचा हालचाल करणारा भास. प्रत्येक सावलीत काहीतरी लपलेलं आहे, असं त्याला वाटत होतं. त्याने जोरात विचारलं, "कोण आहे तिथं?" पण जंगलाने उत्तर दिलं नाही—

फक्त त्याच्या आवाजाचा प्रतिध्वनी परतला.

अभिजीत एका झाडाच्या बुंध्यावर विसावला. त्याचा श्वास जड झाला होता. त्याने डोळे मिटून स्वतःला शांत करण्याचा प्रयत्न केला.

जर मी माझ्या आयुष्याच्या समस्या योजनांनी सोडवू शकतो, तर हे काय मोठं आहे? त्याने स्वतःलाच प्रश्न केला. पण आता त्याच्या नेहमीच्या स्ट्रॅटेजी, त्याच्या रणनीती, काहीच उपयोगी ठरत नव्हत्या.

त्याला एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवली—हे जंगल त्याचं नियंत्रण मान्य करत नव्हतं.

जंगल जिवंत होतं. ते भव्य होतं. पण त्याचं आपल्यावर नियंत्रण नव्हतं. ही जंगलाची स्वतःची जागा होती, जिथे तो फक्त एक छोटासा प्रवासी होता.

शेवटी, तो उठला. झाडांच्या सावल्यांवर नजर टाकत, त्याने पुटपुटलं, "थांब, श्वास घे, आणि पुढं पाहा."

पण जंगल अजूनही त्याला एकटं वाटत होतं—प्रचंड, जिवंत, आणि त्याच्या प्रत्येक योजनेला मोडीत काढणारं.

एकांताचा अंधार

अभिजीतच्या श्वासांचा वेग वाढला होता. प्रत्येक पावलाला ओलसर मातीवरून घसरत तो चालत होता, जणू त्या जंगलाने त्याला स्वतःच्या मर्यादा ओळखायला लावायचं ठरवलं होतं. एका वाकलेल्या झाडाच्या मुळांमध्ये पाय अडकले, आणि तोल सावरण्यासाठी त्याने जवळच्या झाडाला घट्ट धरलं. तरीही मनातली घालमेल वाढत होती.

रस्ता जणू गायबच झाला होता—एका अज्ञात अंधाराने व्यापलेला. नजर जिथे जाईल तिथे फक्त दाट झाडं आणि भयाण शांतता. हीच ती शांतता, जी दिवसा त्याला सजीव वाटली होती, पण आता थंड, अलिप्त आणि बेगडी भासू लागली. थंड ओलसर हवा त्याच्या त्वचेला कुरतडत होती, आणि प्रत्येक सळसळणाऱ्या पानाचा आवाज मनात दडपण आणत होता.

तो चालत राहिला, पण पावलागणिक अडखळत होता. ओल्या पालापाचोळ्यावर पाय घसरलं की पाठीमागच्या झाडांच्या सावल्या जणू त्याला पकडायला धावत आहेत, असं वाटत होतं. झाडांच्या टोकदार फांद्या जणू विचित्र हातांसारख्या पुढे सरकत होत्या.

एक कटू सत्य आता त्याच्या मनात ठळक झालं—तो हरवला होता.

“शांत हो. विचार कर,” त्याने स्वतःला बजावत कपाळावरच्या घामाच्या धारा पुसल्या.

हवेतील गारवा आता चिमटून घ्यावा इतका बोचरा वाटत होता. जडसर ढगांनी पावसाची चाहूल दिली, आणि सभोवतालचं जंगल जणू त्याच्या मनाच्या गोंधळाचं प्रतिक बनलं.

प्रत्येक पावलागणिक पालापाचोळ्याचा चिरकाळ आवाज त्याला ऐकू येत होता. प्रियाचा हसरा आवाज, मित्रांचा गोंधळ, किंवा जंगलाचा दिवसा ऐकू येणारा जिवंत नाद—सगळं जणू नाहीसं झालं होतं. फक्त एक असीम, घनदाट शांतता उरली होती.

“ते मला शोधत असतील का?” त्याने विचारलं. त्याच्या मनानं लगेच उत्तर दिलं—“किंवा कदाचित, नाहीच.” प्रत्येक क्षण जणू एक संथ, काळोखाने भरलेला काळ वाटत होता. *मी मोठ्या शहरांमधून सहज मार्ग काढतो, मग इथे का हरवतोय?* त्याच्या मनात विचारांचा कल्लोळ सुरू होता.

कामावरचा ताण, प्रियाच्या उघडपणाचे चिरत जाणारे निरीक्षण, आणि बाबांचा आवाज—“तुझी आई तुला खूप मिस करते”—हे सगळं आता त्याला त्रास देत होतं.

त्याने एका ठिकाणी थांबून मोठा श्वास घेतला. स्वतःला शांत करण्याचा प्रयत्न केला, पण सभोवतालचं एकटेपण जणू त्याच्यावर जास्तच दडपण आणत होतं. '*हे जंगल फक्त एकटं पाडत नाही, ते तुला स्वतःतलं एकटेपण दाखवतंय,*' त्याला जाणवलं.

तो पुन्हा चालू लागला, जणू त्याला चालण्यातच उत्तर सापडेल. पण प्रत्येक वळण त्याची आणखी दमछाक करत होतं. झाडांच्या सावल्या लांबत होत्या, त्यांचा आकार अधिक गूढ आणि जीवंत वाटत होते.

'हे जंगल जिवंत आहे,' त्याच्या मनात विचार आला. 'आणि त्याला तुला गिळंकृत करायचंय.'

नियंत्रणाचा भ्रम तुटला

अभिजीत एका मोठ्या दगडावर टेकला, पूर्णपणे निढाळ झाल्यासारखा. त्याचे हात निरुत्तरपणे खाली लोंबत होते, आणि त्याने एक दीर्घ श्वास सोडला. जणू आत अडकलेली सारी अस्वस्थता आणि घुसमट बाहेर पडावी, असा त्याचा प्रयत्न होता.

"कंट्रोल युअरसेल्फ... घाबरू नकोस," त्याने स्वतःला सांगितलं. पण त्याचा स्वतःवरचा विश्वास आता पार तुटलेला होता. तो अभिजीत, जो कोणत्याही समस्येवर चुटकीसरशी उपाय शोधत असे, आता या गूढ जंगलाच्या न संपणाऱ्या पायवाटांमध्ये हरवला होता.

त्याला जाणवायला लागलं—हे जंगल फक्त एक ठिकाण नाही; ते एका भव्य आणि अनियमित यंत्रणेसारखं आहे, जिथं त्याच्या नियोजनांना आणि कौशल्यांना काहीही स्थान नाही. ज्यांनी त्याचं आयुष्य उभं केलं होतं, त्या गोष्टी इथे निरर्थक होत्या.

त्याने डोळे मिटले, काही क्षण शांत राहिला. '*कदाचित प्रत्येक गोष्ट नियंत्रणात असण्याची गरजच नाही,*' त्याच्या मनात विचार आला.

पण तरीही, जंगलाचा भव्यपणा त्याला भयावह वाटत होता—अनाकलनीय, असीम, आणि त्याला अडखळवणारं. तो अजूनही त्या अनिश्चिततेच्या काठावर होता.

हवेचा गारवा हळूहळू वाढत होता. अभिजीतच्या मनातले गडद विचार आणि भीती एकत्रित होत त्याला अस्वस्थ करत होते.

एक गोष्ट स्पष्ट होती—तो पूर्णपणे हरवला होता.

आता मदतीची वाट बघायची की स्वतः मार्ग शोधायचा, या द्वंद्वात तो अधिक गोंधळला.

रात्रीच्या अंधाराचं आवरण अधिक दाट होत चाललं होतं. ओढ्याच्या काठावर बसलेल्या अभिजीतने थंड पाण्याचा खळखळाट ऐकला. तो आवाज एक क्षणभरासाठी शांत वाटावा. चेहरा खाली झुकवल्यावर त्या पाण्याच्या गार सरींनी चेहऱ्यावरचा घाम हलका केला, पण चेहरा वर करताच जंगलाचा अथांग विस्तार त्याच्या मनात भीतीचं सावट आणत राहिला.

"मी हरवलो असल्याची जाणीव टीमला अजूनही झाली नसेल," त्याने मनाशी विचार केला. *कदाचित, काही तासांनी किंवा उद्यापर्यंत... तोपर्यंत काय होईल?*

त्याने पाण्याचा प्रवाह निरखत विचार केला. जिथे थोडीशी गती होती, तिथे कदाचित दिशा असेल. पण

झाडांच्या सावल्यांनी त्याला वाटलं की जंगल अजूनही त्याच्यासोबत मानसिक खेळ खेळत आहे.

एका क्षणी, त्याने मागे हालचाल ऐकली. सळसळणाऱ्या पानांचा आवाज त्याला स्तब्ध करतो. तो पटकन वळला, पण झुडुपांमधून एखाद्या लहान प्राण्याची अस्पष्ट हालचाल दिसली. श्वास अडखळलेला, आणि मन धडधडतंय. *हे जंगल फक्त जिवंत नाही, ते माझी परीक्षा घेतंय,* त्याने विचार केला.

झाडांच्या टोकांवर पसरलेला अंधार आता पूर्ण झाला होता. जंगलाचं रूप बदलत होतं—झाडांची पानं जास्त सळसळू लागली, किड्यांच्या आवाजाने वातावरण अधिक जिवंत झालं, आणि एखाद्या लांब प्राण्याची अस्पष्ट हाक अधूनमधून ऐकू येत होती.

त्याच्याकडे ना शिधा होता, ना कोणतं आग पेटवण्याचं साधन. त्याचा फोन, जो त्याच्या दैनंदिन आयुष्यात त्याचा आधार होता, आता खिशातलं एक निरुपयोगी वजन वाटत होतं.

त्या भीतीच्या वातावरणात त्याला सकाळी वाघाशी झालेली भेट आठवली. वाघाचं नजरेला भिडणं त्याला अजूनही स्पष्ट आठवत होतं—जणू त्या प्राण्याने त्याला आतून

ओळखलं होतं. त्याच्या त्या नजरांनी काय सांगितलं होतं? *तुझ्या आत किती पोकळी आहे, हे दाखवत होतं का?*

मागच्या बाजूने परत एक सळसळ झाली. तो क्षणात वळला, पण अंधारामुळे फक्त झाडांच्या सावल्या हालताना दिसल्या.

तो आतून चाचरत होता. त्याच्या आयुष्यातले कठोर नियम, नियंत्रणाच्या सवयी, इथे काहीच उपयोगी नव्हत्या. जंगलाला त्याचं कर्तृत्व, त्याचा अधिकार—यांचं काही देणं-घेणं नव्हतं.

पण त्याच वेळी, एका हलक्या आवाजाने त्याला जिवंत केलं. तो आवाज मानवी होता—अस्पष्ट, दूरचा, पण खरा.

“कोण आहे?” त्याने जोरात विचारलं, त्याचा आवाज जंगलात विरत गेला.

शांतता पुन्हा पसरली. काही क्षणांनी तोच आवाज पुन्हा आला—थोडासा स्पष्ट, पण अजूनही दुरूनच.

त्याने ओढ्याच्या बाजूला जाऊन जंगल तपासलं, पण दिसलं काहीच नाही. फक्त आवाजाचं अस्तित्व.

त्याने स्वतःला सावरलं. डोळे मिटून तो शांत झाला. पावसाचे थेंब त्याच्या शर्टवर हकलेच पडत होते. ओढा आता

त्याचा आधार होता, आणि त्या अंधारमय जंगलातही, त्याच्या मनात आशेची एक ठिणगी पेटली होती.

तो जिवंत होता. आणि कदाचित, आतून अधिक भक्कम होऊ पाहत होता.

प्रकरण ६:
अंधाराचं आत्मभान

पहिली रात्र

रात्र जणू एका दाट, गुदमरवणाऱ्या चादरीसारखी त्याच्या भोवती पसरली होती. दिवसाच्या उन्हात उबदार वाटणारं जंगल आता थंड, भयाण आणि अनाकलनीय वाटत होतं. झाडांच्या फांद्यांचा लयबद्ध आवाज, वाऱ्याच्या झुळकीचा गारवा, आणि किड्यांचा अखंड नाद जणू जंगलाच्या गूढतेचं संगीत तयार करत होतं—एकाच वेळी घाबरवणारं आणि मोहवणारं.

चंद्रप्रकाश झाडांच्या गर्दीतून हळूच झिरपत जमिनीवर पोहोचत होतं, पण त्याच्या प्रकाशाने अंधार अधिक गडद वाटत होता. नजरेला दिसणाऱ्या काळसर सावल्या आणि अस्पष्ट आकृत्या जणू जंगलाच्या अदृश्य शक्तींची साक्ष देत होत्या. मुंबईच्या गर्दीत आणि गोंधळात वावरण्याची सवय असलेल्या अभिजीतसाठी, हे जग पूर्णतः परके आणि अतिशय भयावह होते.

स्वतःला सांभाळण्यासाठी त्याने झाडाखाली टेकून गुडघ्यांना घट्ट मिठी मारली. वाढत जाणाऱ्या थंडीने त्याच्या शरीराला गारठवून टाकलं होतं, आणि झाड, ज्याने त्याला एक आसरा दिला होता, त्याची स्थिरता, निर्विकार शांतता त्याला आणखी अस्थिर करत होती.

ओढ्याचं पाणी सतत वाहत होतं, त्याचा मंद नाद काही क्षणांसाठी मनाला शांत करत असला तरी, मनातल्या भीतीचा भार कमी करू शकला नाही. आयुष्य जे नेहमी आखीवरेखीव, नियोजनबद्ध होतं, ते आता एका मोठ्या अनिश्चिततेच्या समुद्रात हरवल्यासारखं वाटत होतं.

"काय करतोयस तू इथे, अभिजीत?" त्याने स्वतःशीच पुटपुटत विचारलं, आवाजात हलकीशी चीड आणि स्वतःबद्दलची कटूता होती.

त्याचे विचार पुन्हा सकाळच्या फोन कॉलकडे वळले. त्याच्या वडिलांचा आवाज, जो नेहमी कठोर वाटायचा, आज हळवा आणि आतून हादरल्यासारखा वाटला होता. "तुझी आई आणि मी तुला खूप मिस करतो." या वाक्याने त्याच्या आत एक वेदनेचा खोल घाव घातला होता.

'मी कधी त्यांच्या भावनांकडे लक्ष दिलं होतं का?' त्याच्या मनात विचार आला. यशस्वी होण्याच्या झपाट्यात तो कधीच आपल्या कुटुंबाला महत्त्व देऊ शकला नाही. पण या जंगलाच्या मध्यभागी, जिथे त्याला स्वतःचं अस्तित्वही धूसर वाटत होतं, एका झाडाखाली बसून त्याला जाणवलं की तो नात्यांच्या मुळांपासून किती दूर गेला आहे.

त्याने खिशातून ग्रॅनोला बार बाहेर काढला आणि शांतपणे खाल्ला. त्याची चव जुनी, ओळखीची होती, पण तीच

एक आठवण होती—त्याच्या सोयीच्या, आरामदायक आयुष्याची. पाणी, अन्न, आणि सुरक्षितता—ही त्याला पूर्वी इतकी सहजपणे मिळायची, आणि आता, या जंगलात ती जणू दुर्लभ वाटत होती.

ऑफिस ग्रुपच्या आठवणी त्याच्या मनात चमकल्या. प्रियाच्या उत्साहाने भरलेल्या, कधी कधी थोड्या चिडवणाऱ्या संवादांना तो सतत दुर्लक्षित करत होता. आणि आता तो विचार करत होता— '*ते माझी आठवण काढत असतील का? की त्यांच्या मनात माझं काहीच स्थान नसेल? की मी त्यांच्यासाठी गॉसिपिंगचा एक विषय असेन.*'

किड्यांचं निनाद आता अधिक तीव्र झाला होता, जंगलातील एखाद्या अज्ञात प्राण्याचा डरकाळीवजा आवाज अंधाराला आणि एकूणच वातावरणाला आणखी गूढ करत होता. झाडांच्या सावल्या अधिक गडद, अधिक जिवंत वाटत होत्या—जणू त्या सावल्या त्याला गिळंकृत करायला सरसावत होत्या.

थकवा जाणवत असला तरी झोप मात्र दूर होती. डोळे मिटून त्याने स्वतःला शांत करण्याचा प्रयत्न केला, पण जंगलाच्या प्रत्येक हालचालीत एक अज्ञात भय होतं. त्या भीतीत एक विचित्र ओढ होती—जणू जंगल त्याला त्याच्या स्वतःच्या भयांकडे पाहायला भाग पाडत होतं.

“तू नेहमी मोठेपणाच्या आणि सत्तेच्या आविर्भावात असतोस, अभिजीत,” त्याने स्वतःवर उपहास केला. “पण आता काय? आता कोणावर नियंत्रण गाजवणार?”

जंगलाच्या या व्यापक, अनाकलनीय स्वरूपात, थोडा विचार करून तो स्वतःला आधार देत म्हणाला,

‘हरवलो आहे, पण अजून हरलो नाही.’

ही रात्र त्याच्यासाठी फक्त एक परीक्षा नव्हती; ती त्याला त्याच्या अंतरंगाशी पुन्हा जोडण्यासाठी होती. प्रत्येक श्वासासाठी लढत, स्वतःच्या अस्तित्वाला नवीन अर्थ देण्याचा प्रयत्न करत, तो अजूनही जिवंत होता.

अनोळखी आवाजांचे गूढ

रात्रीच्या भयाण शांततेला एका खोल, धडधडत्या गुरगुरण्याने छेद दिला. आवाज इतका जवळचा आणि तीव्र होता की अभिजीतच्या हाडांमध्ये थरकाप उडला. '*वाघ? बिबट्या? की काहीतरी अजून अधिक भयंकर?*' त्याच्या मनाने झपाट्याने विचार केला, पण जंगलाने दिलेला हा अनुभव त्याच्यासाठी अनोखा आणि अभूतपूर्व होता.

त्याचा हात जवळच्या जाडसर फांदीवर आपोआप घट्ट पकडला गेला, आणि बोटं पांढरी पडली. '*काय करायचं?*' त्याच्या डोक्यात विचारांचे वादळ घोंघावत होतं. पण या अंधारलेल्या जंगलात काहीही निश्चित नव्हतं. त्याने कान टवकारले, आवाजाचा मागोवा घेण्याचा प्रयत्न केला. मात्र, जंगलाचा अखंड नाद—हवेचं सळसळणं, रात्रीच्या किड्यांचं गाणं, अधूनमधून पानं तुटण्याचे आवाज—हे सगळं एकत्र मिसळून त्याला भांबावून सोडत होतं.

पुन्हा तोच आवाज ऐकू आला—यावेळी अधिक तीव्र, अधिक जवळचा. त्यासोबतच झुडुपांमधून काहीतरी हालचाल झाली. पानं सळसळल्याचा आवाज ऐकून अभिजीत स्तब्ध झाला. त्याचा श्वास अडखळला, हृदय वेगाने

धडधडत होतं. '*हे खूप जवळ आहे,*' त्याने मनाशी विचार केला, भीतीने त्याचा चेहरा थंड पडला.

पहिल्यांदाच, त्याने ती मूलभूत, जिवंत भीती जाणीवपूर्वक अनुभवली होती. ही भीती अशी होती की जणू त्याला आपण एक छोटेसे सावज असल्याचा भास झाला. जंगलाचा तो प्राणी, तो गुरगुरणारा आवाज, जणू त्याला सांगत होता— '*तू इथे शिकारी नाही. फक्त एक शिकार आहेस.*'

"कंट्रोल." त्याने स्वतःशीच कुजबुजत म्हटलं, पण त्याच्या स्वतःच्याच आवाजाने त्याला आता अधिक घाबरवलं. ओढ्याच्या पाण्याचा अखंड गडगडाट अजूनही ऐकू येत होता, आणि झाडांच्या पानांचा मंद नादही चालू होता. पण आता प्रत्येक आवाज त्याला सावध करत होता. प्रत्येक हालचाल एक इशारा वाटत होती—धोक्याचा, मृत्यूच्या सावलीचा.

तेवढ्यात एक तीव्र आवाज झाला—काहीतरी जडसर वस्तू तुटलेल्या फांदीवरून खाली पडल्याचा. अभिजीत क्षणात मागे वळला, हातातली फांदी उगारली, जणू तीच त्याचा शेवटचा बचाव होता. मात्र, ती फक्त एक तुटलेली फांदी होती. त्याचा मेंदू गोंधळून गेला होता. '*किती वेळ इथे थांबायचं?*' या विचाराने त्याला अधिक अस्वस्थ केलं.

त्याच्या विचारांच्या गोंधळाला तोड देत, आणखी एक गडद आवाज पसरला. तो गुरगुरणं घशातून आलेल्या आवाजासारखा होता, आणि इतका जोरकस की जणू संपूर्ण रात्र भारून गेली होती.

त्या क्षणी अभिजीतला समजलं—नियंत्रण नावाची संकल्पना केवळ एक भ्रम आहे. "जंगल माझ्याशी काहीही देणंघेणं ठेवत नाही," त्याने स्वतःशी कटू विचार केला. आजवरचा अभिजीत, जो नेहमीच परिस्थितीवर नियंत्रण ठेवण्याचा अभिमान बाळगायचा, त्या नियंत्रणाचा आधार आता कोसळला होता.

त्याने डोळ्यांनी अंधारात हालचाल शोधायचा प्रयत्न केला, पण काहीही स्पष्ट दिसत नव्हतं. झुडुपांमधून एक सावली चमकली, आणि तो थांबला. ती एक हरणाची आकृती होती का? की फक्त वाऱ्याने निर्माण झालेला भास? कदाचित ती एक शिकारी असावी, जी आपलं सावज शोधत असेल.

त्याने थोडं मागे सरकून श्वास बाहेर सोडला. "हे फक्त जंगल आहे," त्याने पुटपुटलं, स्वतःला समजावत. "शांत राहा... विचार कर." प्रत्येक आवाजाने, प्रत्येक सावलीने त्याला जंगलाचं अनाकलनीय, भव्य रूप प्रकर्षाने जाणवलं. अभिजीत, जो नेहमी गोष्टींवर प्रभुत्व गाजवण्याचा गर्व

बाळगत असे, आज त्या अंधारात फक्त एक छोटासा प्रवासी वाटत होता—अनोळखी, असहाय्य, आणि भीतीने ग्रासलेला.

जंगल, त्याच्या प्रत्येक आवाज आणि हालचालीसह, जणू त्याला जिवंत ठेवण्याची परीक्षा घेत होतं. आणि त्या प्रत्येक क्षणी, अभिजीतच्या मनात एक विचार अधिक ठळक होत होता— '*हा अंधार केवळ जंगलाचा नाही; तो माझ्या आत आहे.*'

चिंतन आणि पश्चात्ताप

ओढ्याच्या काठावर अभिजीत एकटा बसला होता. सभोवताली पसरलेली रात्र जणू त्याच्या मनाच्या आतली अस्वस्थता प्रत्यक्षात उतरवणारी होती. काही वेळापूर्वी ऐकू आलेली गुरगुर आणि सळसळणाऱ्या पानांचे आवाज आता थांबले होते. त्यांच्या जागी आली होती एक प्रकारची जड शांतता—बाहेरच नव्हे तर आतूनही. ही शांतता, जिच्याशी त्याचं आयुष्यभर संबंध आला नव्हता, त्याला त्याच्या विचारांशी भिडायला भाग पाडत होती.

प्रियाने विचारलेला एक साधा, पण नेमका प्रश्न त्याच्या मनात पुन्हा उमटला: "तू कधी थांबतोस का?" तेव्हा अभिजीतने तिच्या प्रश्नाला हसण्यावारी नेलं होतं. त्याला वाटायचं, थांबणं म्हणजे पराभव. आयुष्य फक्त धावत राहण्याबद्दल होतं—जास्त मिळवण्याबद्दल, अधिक यशस्वी होण्याबद्दल. पण आज, या जंगलाच्या अंधारात, तो स्वतःलाच विचारत होता, '*मी धावतोय तरी कशासाठी?*'

त्याच्या विचारांचा प्रवास नेहाच्या आठवणीकडे वळला. त्यांचं वरवरचं नातं आणि त्यात आलेला दुरावा—सगळं आता त्याच्या डोळ्यांसमोर जिवंत झालं होतं. "तुझं काम म्हणजे तुला पळण्याचं सोपं कारण आहे. तू कामात

गुंतलेला नसतोस; तू स्वतःपासून पळत असतोस," नेहाने एकदा सांगितलेलं त्याला आठवलं.

त्यावेळी हे शब्द त्याने उडवून लावले होते. त्याला नेहाचं निरीक्षण चूक वाटलं होतं. '*मी पळतोय? माझ्या यशामागची धडपड कधीच पलायन कसं ठरू शकतं?*' पण आज, या जंगलाच्या शांततेत, त्याला जाणवलं की नेहाचं म्हणणं खरं होतं. तो कामाच्या आड स्वतःच्या भावनांपासून पळत राहिला होता—दिवसेंदिवस, वर्षानुवर्षे.

त्याला जाणवलं की नेहाला गमावणं हे केवळ तिच्या प्रेमाला नाही, तर तिच्या जिव्हाळ्याला, तिच्या त्याला समजून घेण्याच्या क्षमतेलाही गमावणं होतं. त्या नात्याच्या वाट्याला गेलेल्या उदासीनतेला तो एकटाच जबाबदार होता.

"मी तिचा विश्वासघात केला, की स्वतःचाच?" त्याने स्वतःला विचारलं. 'मी नात्याला जोपासण्याऐवजी नेहाला गृहित धरलं. तिच्या सहवासात जिवंत क्षण कधीच जगलो नाही.'

अभिजीतच्या मनात त्याच्या सहकाऱ्यांच्या आठवणी डोकावल्या. त्यांचा हास्यविनोद, त्यांचं एकमेकांशी असलेलं सामंजस्य, आणि त्यांच्या आनंदाने भरलेल्या संवादांना तो सतत दूर लोटायचा. '*ते माझी आठवण काढत असतील का?*

किंवा माझ्या अनुपस्थितीमुळे त्यांना हायसं वाटत असेल? हा कटू विचार त्याच्या मनात डोकावला.

त्याने कधीच सहकाऱ्यांना माणूस म्हणून पाहिलं नव्हतं. ते फक्त कामाचं एक साधन होते, त्यांच्याकडून फक्त कार्यक्षमता आणि परिपूर्णता अपेक्षित होती. त्याचं हे दृष्टिकोन आज त्याला निरर्थक वाटत होतं. '*मी फक्त काम पाहिलं... माणसं नाही.*'

ओढ्याच्या पाण्याच्या अखंड नादासोबत, त्याला स्वतःच्या श्वासाचा आवाज अधिक स्पष्ट ऐकू येत होता. त्याच्या आत एक आरसा उभा राहिला होता—त्याला त्याच्या स्वतःच्या खऱ्या प्रतिमेचं प्रतिबिंब दाखवणारा. तो अभिजीत, जो स्वतःला नेहमी कणखर, नियंत्रक, आणि यशस्वी मानायचा, आज जंगलाच्या अमर्याद, निपक्षपाती सामर्थ्यापुढे अगदी लहान वाटत होता.

त्याच्या मनात एक विचार आला: '*मी इथून परतल्यावर माझ्यात काही बदल होईल का? की मी पुन्हा जुन्या सवयींमध्ये, त्या धावत सुटलेल्या जीवनशैलीत अडकून बसेल का? की आज जंगलाने दाखवलेला आरसा मला कायमचा बदलवेल?*

जंगलाच्या गूढ रात्रीने त्याला एक गोष्ट स्पष्ट केली होती—जो अभिजीत सकाळी जंगलात पाऊल टाकून आला होता, तो कधीच परत तसाच राहणार नव्हता.

प्रकरण ७: प्रकाशाचा साक्षात्कार

पहाटेचा प्रकाश

पहाटेच्या पहिल्या कोवळ्या किरणांनी अंधाराचा पट उलगडत झाडांच्या फांद्यांमधून जमिनीवर हळुवारपणे स्पर्श केला. त्या प्रकाशाने जणू जंगलाची सगळी गूढता बाजूला सारली, आणि अभिजीतच्या मनात एक हलकीशी शांतता उमटली. रात्रीच्या भयाण सावल्यांमधून त्याला दडपून टाकणारं जंगल आता नव्यानं सुंदर आणि आल्हाददायक भासत होतं.

सोनसळी प्रकाशकिरण ओल्या पानांवर चमकत होते, जणू पानं त्या किरणांसोबत एक नृत्य साकारत होती. रात्री निर्विकार वाटणारा ओढ्याचा सौम्य नाद आता एका आधारासारखा वाटत होता—तो सांगत होता की जंगल फक्त कठोर आणि भयानक नाही; त्याला कधी कधी माणसांना सामावून घ्यायलाही जमतं.

अभिजीत ओढ्याच्या काठावर शांत बसला. त्या निसर्गदृश्यात स्वतःला सामावून घेण्याचा प्रयत्न करत होता. पण त्या सौंदर्याने त्याला पूर्ण विसरायला लावलं नाही. त्याचं थकलेलं शरीर आणि रात्रीच्या संघर्षांच्या आठवणी अजूनही ताज्या होत्या. थंडगार जमिनीवर झोपण्याचा त्रास अजूनही त्याच्या शरीरात खोलवर होता.

त्याने सहजपणे खिशात हात घालून फोन काढला, एक आशा होती की तो काही मदत करू शकेल. पण स्क्रीनवरील ‘No Service’ हे शब्द त्याला कटाक्षाने सांगत होते की इथे कोणतीच आधुनिक साधनं उपयोगी नाहीत. जंगल त्याला त्याच्या वास्तविकतेशी भिडायला भाग पाडत होतं—कोणताही शॉर्टकट, कवच किंवा युक्ती आता उपयोगाची नव्हती.

त्या अंधाऱ्या रात्रीतून सावरत, अभिजीतला पहिल्यांदाच जाणवलं की त्याच्या सततच्या यशस्वी होण्याच्या, परफॉर्म करण्याच्या आणि प्रत्येकाला प्रभावित करण्याच्या धडपडीत तो स्वतःच हरवला होता. त्याच्या कामाचा प्रवास हा कदाचित आयुष्य घडवण्यासाठी नव्हता; तो स्वतःपासून पळण्यासाठी होता.

जंगलाच्या शांततेने त्याचं सगळं नियंत्रण काढून टाकलं होतं. आता त्याला काहीच सिद्ध करायचं नव्हतं, कुणालाही काही पटवून द्यायचं नव्हतं. त्या क्षणी, तो फक्त होता—निसर्गाच्या विशालतेसमोर एक साधा, नगण्य माणूस.

जमिनीवरून हळूहळू उठताना, त्याला जाणवलं की त्याचा प्रत्येक स्नायू दुखत होता, पण त्या वेदनेत एक प्रकारची नवी उर्जा होती. त्या वेदनेत रात्रीच्या संघर्षांवर मात केल्याचं समाधान होतं.

ओढा, जो रात्री त्याला फक्त भयाण वाटत होता, आता जीवनाचं एक साधं पण गहिरं सत्य सांगत होता. त्याचा प्रवाह सतत चालू होता, कधीही थांबत नव्हता—जणू वेळेचं प्रतीक. अभिजीतच्या मनात विचार आला, '*आपण आपल्या गोंगाटमय आयुष्यात वेळेचं महत्त्व किती सहज विसरतो.*'

जंगलाच्या या निर्मळ सौंदर्याने त्याला विचार करायला भाग पाडलं. 'आयुष्याचा खरा आनंद हेच आहे—थांबणं, पाहणं, आणि त्या क्षणाचा आस्वाद घेणं.'

अभिजीतने पुन्हा एकदा ओढ्याकडे पाहिलं. शांत वाहणारं ते पाणी जणू त्याचं साक्षीदार होतं—त्याच्या रात्रीच्या संघर्षाचं, त्याच्या आतल्या बदलाचं.

तो जाणून होता की जंगलातून बाहेर जाणं म्हणजे फक्त एका भौगोलिक प्रवासाचा शेवट नाही, तर त्याच्यासाठी स्वतःच्या अस्तित्वाचा शोध होता. त्याने पायात उभारी आणली आणि एक निर्धाराने पुढचं पाऊल टाकलं.

आता त्याचं लक्ष एका गोष्टीवर होतं—हा प्रवास त्याला एका नवीन अभिजीतकडे घेऊन जाणारा होता.

मूलभूत गरजा

अभिजीतच्या पोटातून खोल आवाज उठला, आणि त्याला जाणवलं की त्याची भूक आता असह्य होत चालली होती. काल रात्री खाल्लेला ग्रॅनोला बार फक्त तात्पुरती तृप्ती देऊन गेला होता, पण त्याच्या पोटातील रिकामपण आता अधिक गडद भासत होतं.

त्याचा विचार आता जंगलाच्या अज्ञात आणि गूढ स्वरूपाकडून वळून त्याच्या जगण्यासाठी लागणाऱ्या मूलभूत गरजांवर स्थिरावला. पाणी आणि अन्न—यांशिवाय पुढे काहीच शक्य नव्हतं. त्याचं लक्ष ओढ्याकडे गेलं, जिथलं पाणी सकाळच्या कोवळ्या प्रकाशात चमकत होतं. त्या प्रवाहाचं निःशब्द आमंत्रण त्याला ओढून नेत होतं.

तो ओढ्याच्या काठावर बसला. ओढ्यातलं थंडगार पाणी हातांनी भरून सावकाश ओठांपर्यंत नेलं. पहिल्या घोटासोबतच त्याच्या कोरड्या गळ्याला जणू नवसंजीवनी मिळाली. पाण्याचा गारवा त्याच्या शरीरात खोलवर उतरला. पण तोच एक क्षण थांबून त्याच्या मनाने प्रश्न विचारला— *'हे पाणी सुरक्षित असेल का? जीवाणू किंवा हानीकारक पदार्थ असतील का?'*

तरीही, तहान आणि भुकेच्या आक्रमणाने या विचारांना मागे पाडलं. '*सध्या जिवंत राहणं महत्त्वाचं आहे. बाकीचं नंतर पाहू.*' त्याने स्वतःला समजावलं.

काही घोट घेतल्यानंतर, त्याने चेहऱ्यावर थंड पाणी शिंपडलं. पाण्याच्या स्पर्शाने त्याचा थकवा आणि रात्रीच्या संघर्षांचे अवशेष काही क्षणांसाठी पुसले गेले. जणू त्या पाण्याने त्याला शांततेचा एक अल्पसा टप्पा दिला होता.

पण मग त्याची नजर ओढ्यात पडलेल्या स्वतःच्या प्रतिबिंबावर गेली. तो त्या प्रतिमेकडे स्तब्ध झाला. त्याला दिसणारा चेहरा त्याचा स्वतःचा आहे, यावर विश्वास ठेवणं कठीण वाटत होतं. अभिजीत, जो नेहमी टापटीप पोशाख, व्यवस्थित केस, आणि आत्मविश्वासाने ओतप्रोत व्यक्तिमत्त्वासाठी ओळखला जात होता, त्या प्रतिमेचा काही अंशही या चेहऱ्यात शिल्लक नव्हता.

त्याचा पांढरा शर्ट आता मळकट, चिखलाने खराब झालेला होता. कामाच्या ठिकाणी प्रतिष्ठेचं प्रतीक असणारे त्याचे बूट ओरखाड्यांनी भरलेले आणि निरुपयोगी वाटत होते. केस विस्कटलेले, डोळ्यांखाली गडद वर्तुळे, आणि चेहऱ्यावर थकव्याच्या खोल खुणा—हा चेहरा त्या अभिजीतचा नव्हता, जो प्रत्येक वेळी परिपूर्णतेचा हव्यास धरायचा.

तो त्या प्रतिमेकडे बराच वेळ पाहत राहिला. त्याला जाणवलं की जंगलाने फक्त त्याच्या बाह्य आवरणाची चिरफाड केली नव्हती, तर त्याला त्याच्या आत दडलेल्या खरीखुऱ्या रूपाशी सामोरे जाण्यास भाग पाडलं होतं.

त्या पाण्यातल्या प्रतिमेने त्याला एक नवी जाणीव करून दिली—तो सुसज्ज, आत्मविश्वासाने भरलेला अभिजीत केवळ एका कवचाखाली लपलेल्या असुरक्षिततेचं प्रतीक होता. या ओढ्याच्या काठावर, त्याला एक नवा चेहरा दिसला होता—खराखुरा, प्रामाणिक, आणि वास्तविक.

तो चेहरा त्याला सांगत होता की, त्याने स्वतःला स्वीकारायचं आहे. तो चेहरा त्याला सांगत होता की, यश आणि परिपूर्णतेच्या धावपळीत त्याने जे हरवलं होतं, ते परत मिळवण्याची वेळ आली आहे.

अप्रत्याशित शिक्षक

जंगलाच्या पायवाटांवर सावकाश चालताना अभिजीतच्या मनाला शांतता आणि गोंधळ यांच्यात एक विलक्षण संतुलन जाणवू लागलं. पक्ष्यांच्या किलबिलाटात, पानांच्या सळसळीत, आणि वाऱ्यामुळे हलणाऱ्या फांद्यांच्या कडाडण्यात आधी असलेल्या गोंधळाचा सूर आता बदलला होता. त्यात एक प्रकारचा सौंदर्यपूर्ण ताल होता, जणू जंगल त्याच्याशी संवाद साधत होतं—त्याला काही शिकवायचं होतं.

सूर्य वर चढला होता. उन्हाची झळ अंगाला लागूनही आता ती जाणवत नव्हती. अभिजीतचं लक्ष त्या झळेपेक्षा जास्त झाडांच्या फांद्यांच्या हळुवार हालचालीकडे गेलं होतं. पानांतून झिरपणाऱ्या प्रकाशकिरणांनी जमिनीवर तयार केलेली नक्षी त्याला शांत, समाधानी करत होती.

एका झाडावरून उड्या मारणाऱ्या दोन पक्ष्यांनी त्याचं लक्ष वेधलं. त्यांचे रंगीत पंख हिरव्यागार पार्श्वभूमीवर चमकत होते. त्यांची चपळ हालचाल आणि जंगलाशी अचूक जुळवून घेण्याची कला पाहून अभिजीतला आश्चर्य वाटलं. तो विचार करू लागला—हे पक्षी कधीच गोंधळलेले नाहीत, त्यांच्या हालचालींमध्ये एक सहजता आणि आत्मविश्वास आहे. ज्या जंगलात त्याला स्वतःचा मार्गही सापडत नव्हता, तिथे ते

पक्षी एका वळणावरून दुसऱ्या वळणावर उड्या मारत होते, जणू ते त्यांचं निसर्गाशी असलेलं अघोषित नातं ओळखून चालले होते.

थोडं पुढे एका खारूताईने त्याचं लक्ष वेधलं. तिच्या पंजांमध्ये धरलेला छोटासा अक्रोडचा तुकडा ती सांभाळत होती. झाडावरून उड्या मारत ती ज्या आत्मविश्वासाने पुढे जात होती, ते पाहून अभिजीत थबकला. '*एवढ्या छोट्या प्राण्यालाही जगण्यासाठी नेमकं काय करायचं ते माहिती आहे,*' त्याने विचार केला. '*आणि आपण? आपण आपलं आयुष्य किती गुंतागुंतीचं केलं आहे.*'

त्या जंगलातील प्रत्येक प्राणी, पक्षी, कीटक एका ठराविक पद्धतीने, निसर्गाच्या नियमांशी समरस होत जगत होता. पक्षी आकाशात विहरत होते, खारूताई झाडांवर झेपावत होती, आणि छोटेखानी कीटक जंगलाच्या अखंड यंत्रणेचा भाग बनून त्यांचं कार्य करत होते. आणि अभिजीत? तो या सगळ्या यंत्रणेच्या बाहेर असल्यासारखा भासत होता—एक परका.

"आपण या सगळ्याला किती वेगळं समजतो," त्याने मनाशी विचार केला. "आपल्याला नेहमी वेगाने धावायचं असतं, अधिक काहीतरी मिळवायचं असतं. पण कदाचित, आपल्याला थांबून शिकायचंही आहे."

क्षणभर त्याला स्वतःचा विचार हास्यास्पद वाटला. '*खारूताईकडून शिकायचं? पक्ष्यांकडून?*' पण तरीही, हा विचार त्याच्या मनात खोलवर रुजत होता. ज्या सहजतेने हे प्राणी त्यांच्या परिस्थितीत वागत होते, त्यात शिकण्यासारखं काहीतरी नक्की होतं. अभिजीतच्या मनात उमजत होतं की तो ज्या नियंत्रणाचा ध्यास घेत होता, कदाचित त्याऐवजी प्रवाहावर आणि अंतःप्रेरणेवर विश्वास ठेवणं जास्त महत्त्वाचं होतं.

थोड्याच वेळात, तो एका पडलेल्या झाडाच्या बुंध्यावर बसला. तासन्तास चालल्यानं त्याच्या शरीराला थकवा जाणवत होता, पण मन मात्र कित्येक वर्षांनंतर पहिल्यांदाच शांत वाटत होतं.

जंगल त्याच्या सभोवताली पसरलं होतं—हिरव्या छताखाली पसरलेला अंतहीन पसारा. झाडं एखाद्या मौन राखणाऱ्या पहारेकऱ्यांसारखी उभी होती; पक्षी आपल्या चिवचिवाटात इतके मग्न होते, त्यांच्या खाली बसलेल्या माणसाचं अस्तित्वही त्यांच्या दृष्टीनं अज्ञात होतं.

अभिजीतने वर पाहिलं. झाडांच्या फांद्यांमधून दिसणाऱ्या प्रकाशाच्या तुकड्यांनी जणू त्याला त्याचं स्थान समजून दिलं. “या जंगलाला माझी काहीही पर्वा नाही,” त्याने स्वतःशी पुटपुटलं.

हा विचार साधा वाटला, पण त्यात विलक्षण खोली होती. जंगलाला त्याच्या यशाची किंवा अपयशाची काहीही गरज नव्हती. ते जसं काल होतं, तसंच आज होतं, आणि तसंच उद्याही असेल. त्याला जाणवलं की त्याच्या सततच्या "सिद्ध" करण्याच्या गरजेने, त्याच्या अपेक्षांनी, आणि त्याच्या ईर्ष्येने फक्त त्याचं ओझं वाढवलं होतं.

त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला. त्याच्या अहंकाराचा भार, जो याआधी त्याला झुगारता आला नव्हता, तो आता अचानक गळून पडल्यासारखा वाटत होता. जंगलाचं हे उदासीन मौन त्याला अस्वस्थ करणाऱ्या भावनांचं उत्तर बनलं होतं.

"कदाचित हेच प्रिया म्हणत होती," त्याने मनाशी विचार केला. "थोड्या वेळासाठी थांब, शांत हो, आणि फक्त अस्तित्वाचा अनुभव घे."

अभिजीतने वर झाडांच्या फांद्यांना पाहिलं, ज्या प्रकाशाला पकडण्यासाठी आकाशाकडे झेपावत होत्या. त्याला जाणवलं, *'सगळ्याच प्रश्नांची उत्तरं शोधायची गरज नाही. कधीकधी फक्त प्रवाहावर विश्वास ठेवायचा असतो.'*

जंगल, जे त्याचं परीक्षण करत नव्हतं, त्याला त्याच्या आतल्या गोंधळातून मुक्त करत होतं. पहिल्यांदाच, त्याने स्वतःचं परीक्षण केलं नाही, तर फक्त 'असणं' स्वीकारलं.

प्रकरण ८:
प्रवाहात सामावून जाणं

श्वासांचा लढा

दुपारची उन्हं आता डोक्यावर आली होती, आणि जळजळीत किरणं झाडांच्या पानांतून जमिनीवर तीव्र प्रकाशाचा मारा करत होती. अभिजीतच्या शरीरातील ऊर्जा झपाट्याने कमी होत होती. चालण्याचा वेग मंदावला होता, आणि त्याच्या प्रत्येक पावलाला थकवा जाणवत होता. आर्द्र हवामानाने त्याचा श्वास जडवत होता, आणि सकाळच्या प्रेरणादायी विचारांची जागा आता फक्त तग धरण्याच्या आवश्यकतेने घेतली होती—पाणी, अन्न, आणि जंगलातून बाहेर पडण्याचा मार्ग.

त्याच्या पायांवर आता खोल ओरखडे पडले होते. खडतर जमिनीने त्याचं शरीर थकवलं होतं. चांगल्या प्रतीचे आणि महागडे असले तरी, त्याचे बूट या अडथळ्यांसाठी तयार नव्हते. प्रत्येक पावलासोबत त्याचं अपयश जास्त स्पष्ट होत होतं, आणि त्याच्या मनात चीड निर्माण करत होतं.

कधी जंगलाचा गूढ आणि शांत विस्तार त्याला आश्चर्यचकित करत होता, पण आता तोच विस्तार एक भुलभुलैया बनला होता—अपरिचित, कठोर, आणि भयंकर. ओढ्याचा प्रवाह, जो त्याच्या वाटेचा मार्गदर्शक होता, तो

आता जणू त्याला सांगत होता की, "तू अजूनही खूप दूर आहेस."

चिखलातून पाय ओढून पुढे जाताना तो जवळजवळ पडला होता. निसरड्या पृष्ठभागावरून सावरण्यासाठी त्याने स्नायूंवर जोर दिला, पण प्रत्येक हालचालीने तो अधिक थकत चालला होता. वेली त्याच्या हातापायांना अडकत होत्या, आणि त्यातून बाहेर पडताना झालेली झटापट त्याला शारीरिक आणि मानसिकदृष्ट्या थकवत होती.

गोंधळलेल्या अवस्थेत त्याचा पाय प्रवाहालगतच्या दगडावरून घसरला, आणि तो थेट थंडगार पाण्यात आदळला. पाण्याच्या गार स्पर्शाने त्याला जाग आल्यासारखं वाटलं. त्या थंडगार प्रवाहाने त्याच्या तणावग्रस्त मनावर आणि जळणाऱ्या शरीरावर एक प्रकारची शांतता आणली.

पाण्यातून बाहेर येताना त्याने स्वतःच्या ओरखड्यांकडे पाहिलं—दुखऱ्या जखमांमुळे शरीरात ठिणग्या उठत होत्या. त्याने चेहऱ्यावर ओल्या शर्टाच्या बाहिनं पाणी पुसत स्वतःशीच ठामपणे म्हटलं, "हे असं चालणार नाही. मला शांत राहून ताळमेळ राखणं गरजेचं आहे."

त्या एका क्षणी त्याला एक नवा दृष्टिकोन सापडला. हा प्रवास फक्त रेटून पुढे नेण्याचा नव्हता. जंगलाने जणू ठरवलं होतं की तो प्रत्येक गोष्टीचा विचारपूर्वक सामना

करेल. सगळ्यावर नियंत्रण ठेवण्याच्या त्याच्या जुन्या सवयीने आता त्याला थांबवणं सोडून दिलं होतं.

ओले कपडे पिळून त्याने स्वतःला सावरलं. आजूबाजूच्या निसरड्या वाटांकडे कटाक्ष टाकताना त्याला जंगलाचं वेगळं रूप दिसलं. हे जंगल त्याचं शत्रू नव्हतं—हे एक आव्हान होतं. जसं त्याच्या आयुष्यातल्या अनेक अडथळ्यांना तो सामोरा गेला होता, तसंच हेही होतं. पण यावेळी, यशाचा निकष वेगळा होता.

"चालायला सुरुवात करूया," त्याने स्वतःशी शांतपणे म्हटलं, एक दीर्घ श्वास घेतला, आणि पुढच्या वाटेवर पाऊल टाकलं. त्याला आता जाणवत होतं की प्रत्येक पाऊल फक्त त्याला जंगलातून बाहेर काढण्यासाठी नव्हतं; तो प्रवास त्याला स्वतःचा शोध घेण्यासाठीही होता.

अन्नासाठीची झुंज

अभिजीतच्या पोटातील कुरकुर आता असह्य झाली होती. सकाळी त्याने दुर्लक्षित केलेली भूक आता जणू प्रत्येक क्षणाला त्याला टोचत होती. शारीरिक थकवा, मानसिक गोंधळ, आणि जंगलातील अन्नासाठीचा संघर्ष—त्याचं शरीर आणि मन या दोन्ही गोष्टींनी थकून गेलं होतं.

‘जगण्यासाठी एवढं संघर्ष करणं अपरिहार्य आहे का?’ त्याच्या मनात विचार आला. शहरात अन्न एका क्लिकवर किंवा जवळच्या दुकानात, हॉटेलमध्ये सहज मिळतं. पण इथे, जंगलाच्या मध्यभागी, अन्न मिळवणं म्हणजे शोध, परीक्षण, आणि जोखीम.

त्याने आजूबाजूला पाहिलं. झाडांच्या बुंध्यांखाली काहीतरी खाण्यासाठी योग्य दिसतंय का, हे पाहू लागला. एका झाडाच्या सावलीत काही छोटे, गोलसर फळं पडलेली दिसली. ती जांभळट रंगाची, रसाळ आणि मऊसर वाटत होती.

‘ही फळं विषारी असतील का?’ मनातला संशय अजूनही जागा होता. त्याच्या शहरी जीवनशैलीने त्याला कधीही असं काही तपासायचं किंवा जोखीम घ्यायचं

शिकवलं नव्हतं. पण परिस्थितीने त्याला आता निवड करण्यास भाग पाडलं.

त्याने एक फळ उचललं, ते बारकाईने पाहिलं— कोणताही संशयास्पद डाग किंवा किड दिसत नव्हती. मोठा श्वास घेत, त्याने फळाचा एक छोटासा घास घेतला.

त्याच्या जिभेला गोडसर चव जाणवली. फळाचा रस जणू त्याच्या थकलेल्या शरीराला नवसंजीवनी देत होता. एका क्षणासाठी, त्याच्या चेहऱ्यावर समाधान झळकलं. त्याने अजून एक फळ सावकाश खाल्लं, पण लगेच स्वतःला थांबवलं. *'खूप खाल्लं तर नुकसान होईल.'*

भूक थोडी शांत झाल्यावर त्याच्या शरीरात थोडी ऊर्जा संचारली. त्याने ते फळं अन्नाच्या यशस्वी शोधाचं प्रतीक मानून डोकं शांत ठेवलं.

जंगलाचे मूक शिक्षक

दुपार सरत होती, आणि अभिजीतच्या शरीरात थकवा हळूहळू त्याच्या विचारांवरही वर्चस्व गाजवत होता. जंगलातील झाडं, वेली, आणि वाटा आता एकसारख्या वाटत होत्या, पण त्या सारखेपणातही त्याला काही गुपितं जाणवू लागली.

एका झाडाखाली टेकून बसल्यावर त्याचं लक्ष वाळवीच्या वळ्याजवळ चालणाऱ्या मुंग्यांकडे गेलं. प्रत्येक मुंगी एक पानाचा तुकडा वाहून नेत होती, शांततेत आणि समर्पणाने. त्या मार्गावर कुठेही गोंधळ नव्हता, ना कोणतीही विलंबित कृती. अभिजीत त्यांचं निरीक्षण करत होता, आणि त्यांच्या संघटनाने तो थक्क झाला.

'मुंग्या कशा इतक्या समर्पित असतात? त्यांना असं काम करताना कधीच गोंधळ का वाटत नाही?' त्याच्या मनात विचार आला. त्या विचार करत नव्हत्या—त्या फक्त त्यांच काम करत होत्या.

थोड्याच अंतरावर, एका पक्ष्याने त्याचं लक्ष वेधलं. तो पक्षी पाण्यावर झेप घेत माशाला पकडत होता. पक्ष्याची हालचाल नाजूक पण ठाम होती—लवचिक आणि अचूक. त्या पक्ष्याच्या नैसर्गिक प्रवाही हालचाली पाहून अभिजीतला

वाटलं की तो कधीही तशा आत्मविश्वासाने काही करू शकला नाही.

'पक्ष्यांना हे सहज कसं जमतं?' त्याच्या मनात विचार डोकावला. पण नंतर त्याला जाणवलं, 'त्यांनी हे जन्मतः शिकलेलं नाही; त्यांनी अनुभवांमधून ते आत्मसात केलं आहे.'

हा विचार त्याच्यासाठी जणू एका नव्या दृष्टीचा उदय होता. मुंग्यांनी, पक्ष्यांनी त्यांच्या गरजांनुसार परिस्थितीशी जुळवून घेतलं होतं. त्यांनी निसर्गाच्या नियमांना आत्मसात करून जीवनाचा मार्ग तयार केला होता.

'मीही हेच करू शकतो,' त्याने स्वतःशी पुटपुटलं. 'मी देखील शिकू शकतो. मी असहाय्य नाही. फक्त मला परिस्थितीशी जुळवून घेण्याची तयारी ठेवावी लागेल.'

शहरी जीवनाने त्याला नेहमी नियंत्रण ठेवण्याची सवय लावली होती. त्याचं प्रत्येक काम, प्रत्येक निर्णय, आणि प्रत्येक कृती एक सुसूत्रता गृहीत धरून चालली होती. पण जंगल, त्याच्या नियंत्रणापलीकडे होतं.

अभिजीतने हळूहळू एका शांत स्वीकृतीकडे स्वतःला झोकून द्यायला सुरुवात केली. जंगलाच्या अनियमिततेतही एक लय होती—ज्यावर नियंत्रण ठेवणं अशक्य होतं, पण जुळवून घेणं नक्कीच शक्य होतं.

जंगलाच्या लयीत एक प्रकारची नम्रता होती, जी अभिजीतच्या अहंकाराच्या भिंतींना भेदून त्याचं मन मोकळं करत होती. त्याला जाणवलं की, आयुष्यात तग धरणं म्हणजे प्रत्येक गोष्टीवर नियंत्रण ठेवणं नव्हे, तर त्याला सामावून घेणं आणि त्यातून शिकणं आहे.

"शांत राहा, शिक," त्याने स्वतःशी म्हटलं.

मुंग्या अजूनही त्यांच्या मार्गावर व्यस्त होत्या, पक्षी आकाशात स्वच्छंद उडत होते, आणि अभिजीत त्या सगळ्यांकडे वेगळ्या नजरेने पाहत होता. जंगल त्याचं शत्रू नव्हतं; ते त्याचा शिक्षक होतं—अप्रत्याशित, पण प्रभावी.

त्या क्षणाला, त्याने जंगलाकडून पहिला मोठा धडा घेतला — '*जगण्याची प्रक्रिया हीच खरी शिकवण असते.*'

निर्जन मोकळं स्थान आणि अंतर्गत बदल

दुपारच्या उष्ण तडाख्यात अभिजीत एका मोकळ्या जागी आला. ही जागा वेगळी वाटली—ही फक्त झाडांतलं रिकामं अंतर नव्हती. जणू जंगलाने त्याला थोडासा श्वास घ्यायला, थोडं थांबायला एक जागा दिली होती.

हिरव्या मऊ गवताने जमिन भरून गेली होती, आणि त्यावर फुलांनी रंगांची उधळण केली होती. वरून कोसळणारं सोनेरी प्रकाशाचं जाळं त्या जागेला स्वप्नवत सौंदर्य देत होतं. या सगळ्याच्या केंद्रस्थानी एक प्राचीन, महाकाय झाड उभं होतं. त्याच्या खोडावर वेळेच्या खोल खुणा कोरल्या होत्या, आणि त्याच्या मुळांनी जमिनीत घट्ट रोवून एक अदृश्य विश्वास निर्माण केला होता.

अभिजीत त्या झाडाकडे ओढला गेला, जणू ते त्याला बोलावत होतं. त्याने झाडाच्या गडद खोडाला टेकून आपल्या थकलेल्या शरीराला आधार दिला. त्याचे पाय ओरखड्यांनी जखमी झाले होते, अंगावरची चटके देणारी वेदना थांबत नव्हती, पण त्या क्षणी तो हे सगळं विसरला.

तो झाडाखाली बसला, डोळे मिटले, आणि फक्त श्वास घेऊ लागला. स्वतःचा श्वास ऐकण्याचा हा कदाचित पहिला अनुभव असावा. प्रत्येक श्वासासोबत त्याच्या मनाचा ताण हलका होत गेला. डोळे उघडल्यावर त्याला दिसलं की फुलपाखरं त्यांच्या हलक्या पंखांनी नाजूक नृत्य करत होती, आणि सूर्यकिरणांनी तयार केलेल्या छायांनी जणू जमिनीवर एक कलाकृती उभी केली होती.

'हेच आयुष्य असावं का?' त्याने विचार केला. ही मंद गती, ही निःशब्द लय—शहराच्या गोंगाटापासून किती वेगळी, किती शांत. त्याच्या मनात पुन्हा एकदा प्रियाच्या शब्दांचा प्रतिध्वनी झाला: *"तू कधी थांबतोस का?"* अभिजीत आता कुठे त्या प्रश्नाचा खरा अर्थ समजू शकला.

झाडाखालच्या त्या जागेने त्याला शांततेचं बळ दिलं. शहरात, त्याचं आयुष्य नेहमी गोंगाटाने व्यापलेलं होतं—महत्त्वाकांक्षा, डेडलाइन्स, आणि सतत धावण्याची गरज. पण इथे, या निर्जन जागेत, तो पहिल्यांदाच थांबला होता. त्याला जाणवलं, *'फक्त अस्तित्वात असणंही किती अर्थपूर्ण असू शकतं.'*

जगण्याचं खोटं ओझं जणू त्याच्या खांद्यावरून गळून पडलं. त्याला आठवलं की हालचाल हीच प्रगती नव्हे. कधी कधी शांततेतही प्रगती लपलेली असते. त्या एका क्षणात,

अभिजीतने स्वतःला पूर्णपणे सोडून दिलं—काही साध्य करण्याच्या ताणाशिवाय, कोणत्याही अपेक्षाशिवाय.

प्रकरण ९:
चिंतन

जंगलाचा कस

प्राचीन झाडाखाली अभिजीत बराच वेळ निश्चल बसला होता. जणू त्या जागेच्या स्थैर्याने त्याला एका मंत्रमुग्धतेत अडकवलं होतं. वेळेला इथे मानवी गणनेचा अर्थ नव्हता. क्षण आणि तास यांच्यात फरक उरला नव्हता. जंगलाचं स्वतःचं असं एक न समजणारं गणित होतं.

तो झाडाच्या मजबूत खोडाला टेकून होता. त्या झाडाच्या उग्र पोताने आणि त्याच्या अनंतकाळाच्या साक्षीने अभिजीतला जाणीव झाली—हे झाड, हे जंगल, युगानुयुगं इथेच आहे. बदलत्या काळाला शांतपणे सामोरं जाणाऱ्या या प्राचीन झाडाने जणू त्याला सांगितलं, '*मी इथे आहे, मी नेहमीच होतो, आणि मी पुढेही राहीन.*'

वरच्या फांदीवरून एक खार तुरुतुरु खाली आली, तिच्या चपळ हालचालींनी अभिजीतचं लक्ष वेधलं. तिच्या लहानशा पंजांनी झाडाचा आधार घेत ती सहजपणे वर चढली. काही क्षणांतच ती झाडाच्या गर्द पानांमध्ये दिसेनाशी झाली. तिच्या त्या चपळतेने आणि आत्मविश्वासाने अभिजीतला आपलं प्रतिबिंब पाहिल्यासारखं वाटलं. '*तिच्या पावलांत अशी स्थिरता कुठून येते?*' तो विचार करत राहिला.

थोड्याच वेळात, एका झाडावर बसलेल्या चिमणीने सुमधुर गाणं गायलं. त्या पक्षाचा सुरेल आवाज जणू अभिजीतच्या थकलेल्या आत्म्याला शांततेचा संदेश देत होता. त्याने डोळे मिटले, आणि त्याला पहिल्यांदाच काहीही न करण्याचा अनुभव गाठीशी आला. तो फक्त श्वास घेत राहिला.

पण ही शांतता फार काळ टिकली नाही.

त्याच्या पोटातून एक खोल आवाज उठला, जणू त्याच्या मूलभूत गरजांनी शांततेला मागे सारत त्याला पुन्हा वास्तवात ओढलं. पोटातील भूक त्याला सांगत होती की शांतता उपाशीपोटी परवडणारी नाही.

तो हळूहळू झाडाखालून उठला. जंगलाचं अक्राळविक्राळ पण भव्य स्वरूप त्याला चकित करत होतं. हा केवळ एका थकलेल्या प्रवाशाचा संघर्ष नव्हता; हा जंगलाने घालून दिलेला एक कठोर कस होता. '*जिवंत राहण्यासाठी काय लागतं?*' या प्रश्नाच्या उत्तरासाठी त्याला स्वतःच्या आत खोलवर डोकवायला लावत होता.

जंगलाच्या या अनपेक्षित परीक्षेने त्याला त्याचं असं एक वेगळंच प्रतिबिंब दाखवलं. '*मी खरंच किती सामर्थ्यवान आहे?*' तो स्वतःला विचारत होता.

प्रत्येक निर्णय, प्रत्येक कृती आता त्याच्यासाठी महत्त्वाची झाली होती. जंगल त्याला प्रश्न विचारत होतं— '*तू स्वतःला किती ओळखतोस? तुझ्या आत किती स्थिरता आहे?*'

त्याने झाडाकडे शेवटचा कटाक्ष टाकला. त्या प्राचीन झाडाचं स्थैर्य आणि सामर्थ्य त्याला आशा देत होतं. पोटातील भूक आणि थकवा अजूनही जाणवत होता, पण आता त्याला वाटत होतं की त्याचा प्रवास उगाच नाही.

या जंगलाच्या मोठ्या आणि गूढ लयीतून काहीतरी शिकायला मिळणार होतं—असं काहीतरी जे फक्त अनुभवातूनच उमगू शकतं. त्याच्या पावलांमध्ये आता एक नवीन निर्धार होता. तो एकटा होताही, तरीही त्याला जाणीव झाली की, तो हरवलेला नाही.

जंगलाचा कस त्याच्या शरीराला आणि मनाला थकवत होता, पण त्याच वेळी त्याला आतून घडवत होता. त्याच्या प्रवासाची खरी सुरुवात आता झाली होती—जंगलातून बाहेर पडण्याची नव्हे, तर स्वतःकडे परतण्याची.

अभिजीतच्या पावलांमधून नवा आत्मविश्वास झळकत होता. प्रत्येक ओरखडा, प्रत्येक थकवा, आणि प्रत्येक चाचणी आता फक्त एक कहाणी होती—त्याचं जुनं

आयुष्य, त्याच्या जुन्या विश्वासांना तोडून नवं स्वातंत्र्य शिकवणारी.

त्याने पुढचं पाऊल टाकलं, पोटातील भूक आणि अनिश्चिततेच्या जाणीवेवर मात करत. जंगल अजूनही त्याला आव्हान देत होतं, पण यावेळी, त्याला त्याचं भय वाटत नव्हतं. तो आता शिकण्यासाठी तयार होता—शांतपणे, आत्मविश्वासाने, आणि समर्पणाने.

नवीन मार्ग शोधण्याचा प्रयत्न

जसजसा अभिजीत जंगलाच्या गर्भात खोलवर जात होता, तसतसं भूभागाचं स्वरूप बदलत चाललं होतं. सुरुवातीला मृदू वाटणाऱ्या पायवाटा आता गुंतागुंतीच्या भूलभुलैयांमध्ये रुपांतरित झाल्या होत्या. आधी त्याचा विश्वासू मार्गदर्शक वाटणारा प्रवाह आता एका अरुंद ओघळात विलीन झाला होता, जणू जंगलाने त्याच्या मदतीचं वचन मोडलं होतं. पाण्याचा सततचा नाद आता क्षीण झाला होता, आणि त्याजागी पसरलेली दाट शांतता जास्तच दडपण आणणारी होती.

जंगल आता जिवंत वाटत होतं, पण त्या जिवंतपणामध्ये एक अनामिक भय दडलेलं होतं. झाडांच्या उंच सालींनी सूर्यप्रकाशाला अडवलं होतं, आणि वातावरणावर ओलसर मातीचा, कुजलेल्या पानांचा गडद गंध भरून राहिला होता. अभिजीतची पावलं अधिकच जड झाली होती. पायवाटेवरील जाड मुळं आणि वाढलेल्या वेलींनी त्याच्या प्रवासाला जणू सापळ्यांचं स्वरूप दिलं होतं.

एका क्षणासाठी अभिजीत थांबला, जोरजोरात श्वास घेत कपाळावरचा घाम पुसत. त्या ओलसर, दमट वातावरणाने त्याच्या शरीराला जडत्व दिलं होतं, पण

तेवढ्यात त्याच्या कानात एक घुमणारा, डरकाळीचा भयावह आवाज ऐकू आला.

तो आवाज घनदाट जंगलात पसरला आणि त्याच्या नसांमधून भयाचा झटका देत गेला. त्याचं हृदयाचे ठोके वाढू लागले, आणि प्रत्येक स्नायू ताठ झाला. आवाजाच्या दिशेने तो पहात राहिला, डोळ्यांनी सावल्यांमधील कोणतीही हालचाल टिपण्याचा प्रयत्न करत. *वाघ? बिबट्या? की फक्त वाऱ्याची चाल?* त्याच्या मनात विचारांची गर्दी झाली, पण त्या क्षणी, उत्तर शोधण्याची ताकद नव्हती.

आता जंगल त्याच्यावर पहारा ठेवत असल्यासारखं वाटत होतं. हवा अधिकच जड वाटू लागली, जणू काही अज्ञात शक्ती त्याचं निरीक्षण करत होती. '*इथे कोणीतरी आहे.*' या विचाराने त्याचा थरकाप झाला.

अभिजीतने श्वास रोखला आणि सावधगिरीने पाऊल टाकायला सुरुवात केली. त्याचा वेग वाढला, कारण एका जागी थांबून त्या अनिश्चिततेचा सामना करणं त्याला अशक्य वाटत होतं. झाडांच्या सावल्यांमध्ये काहीतरी हालत असल्याचा भास होत होता, आणि त्याचे डोळे सतत त्या हालचाली शोधत होते.

जंगल आणखीनच घनदाट होत होतं, त्याची ओळख हरवत चालली होती. जसजसा त्याचा वेग वाढत गेला, तसतसं

भूक आणि थकवा त्याच्या मनातून दूर झाले. आता त्याचं लक्ष फक्त त्या अज्ञात संकटांपासून सुटण्यावर केंद्रित होतं. '*हे जंगल कोणाचंही नाही; इथे कोणीच मालक नाही,*' हा विचार त्याच्या मनात रुजू लागला.

त्या दडपणाखाली, त्याला जाणवलं की, या जंगलात तो फक्त एक छोटासा प्रवासी आहे. इथे कुणाला त्याच्या बुद्धिमत्तेची, त्याच्या महत्त्वाकांक्षेची गरज नव्हती. जंगलाचं अस्तित्व त्याच्या तात्पुरत्या संघर्षापेक्षा खूप मोठं, खूप स्थिर होतं.

जंगल त्याच्यावर त्याच्या जुन्या विश्वासांना प्रश्न विचारत होतं: '*तू कोण आहेस? तू खरंच सामर्थ्यवान आहेस का?*'

अभिजीतला उत्तर माहित नव्हतं, पण त्याचा प्रवास आता त्या उत्तराच्या शोधाचा झाला होता.

धीर धरण्याचा धडा

सूर्य आता आकाशाच्या पश्चिम किनाऱ्यावर झुकत होता. झाडांच्या लांबलेल्या सावल्यांमधून उमठणारं अंधारपण अभिजीतच्या मनाला अधिक गडद करत होतं. त्याच्या पायातला थकवा, पोटातील भूक, निराशा आणि मनातील चिडचिड त्याच्या सहनशीलतेच्या बाहेर जात होते.

त्याची नजर एका उंच झाडाकडे वळली. '*कदाचित इथे चढून, वरील दृश्य पाहिलं तर पुढचा मार्ग दिसेल,*' असा विचार त्याने केला. तो निर्धाराने त्या झाडाकडे गेला आणि त्यावर चढण्याचा प्रयत्न करू लागला. पण झाडाच्या गुळगुळीत सालीमुळे तो समतोल ठेवून पकडणं जड जात होतं. घामाने हात निसटत होते, आणि आधीच थकलेल्या स्नायूंमुळे त्याला वर चढता येत नव्हतं.

त्याने पुन्हा एकदा प्रयत्न केला, या वेळेस अधिक जोर लावून. पण ते प्रयत्नही अपयशी ठरले—झाडाच्या फांद्या, जरी थोड्या अंतरावर असल्या, तरी त्याच्या उंचीच्या मर्यादेपलीकडे होत्या. अखेरीस, थकून तो मागे सरकला, आणि निराशेनं हात पँटला पुसत झाडाकडे पाहत उभा राहिला. त्याच्या मनात विचार आला. '*कधी तरी काही साधता येईल का?*'

त्याच्या नजरा जंगलाच्या उभ्या पायऱ्यांना घेरत होत्या, तो शोधत होता—कुठे तरी एक मार्ग दिसेल का? पण त्याचं लक्ष फक्त झाडांमध्ये अडकलेल्या, अनिश्चितता आणि असमर्थतेने भरलेल्या निरंतर दृष्यांना होतं. एका कुजलेल्या झाडाच्या जवळ, त्याला गडद रंगाचे मशरूम दिसले. ते ताजे आणि गोलसर होते, जणू स्वच्छ आणि मोहक.

त्याला क्षणभर विचार आला— '*खावं का?*' पण लगेच त्याच्या मनाने हशा दिला— '*हे किती मूर्खपणाचं असू शकेल.*' अनेक चित्रपटांच्या आठवणींनी त्याला सावध केले. '*कदाचित ती विषारी असतील,*' त्याच्या मनाने त्याचं सावध केलं. त्याला ठाऊक होतं की जंगलात काहीही खाताना तो धोका घेऊ शकत नाही.

पुढे चालताना, एक झाडाच्या मुळावर त्याचं पाऊल पडलं आणि तो धाडकण जमिनीवर आदळला. क्षणभर चिडचिड करत त्याने जमिनीवर जोरात हात आपटला. तो थोडा वेळ अर्धवट उठून गुडघ्यांवर बसून राहिला, आणि त्याच्या तोंडातून एक मोठा उद्गार बाहेर पडला: "शप्पथ!" तो आवाज झाडांमधून परतल्यासारखा वाटला. पण जंगलाच्या गडद शांततेत त्याच्या शब्दांची दखल घेणारं कोणीच नव्हतं.

हताश होऊन तो जमिनीवर पुन्हा पाठमोरा होऊन झोपला. त्याच्या डोक्यात गोंधळ सुरू होता. शांत झाल्यावर

तो काही क्षण तसाच पडून राहिला, उठून उभा होण्याचा प्रयत्न करत. त्याच्या डोक्यात एक नवा विचार आला—जंगल माझ्या चिडचिडीकडे लक्ष देत नाही. ते त्याच पद्धतीने चालत राहील, त्याच्या गतीने, त्याच्या लयीत, अनंत काळाच्या शांततेत.

अभिजीतने सावकाश उठून धुळीने भरलेले कपडे आणि हात झटकले. राग अजूनही त्याच्या मनात भरलेला होता, पण त्यात एक नवीन जाणीवही घडली होती—त्याला थांबून शांत राहता येईल. आता त्याला कळलं की, आयुष्यात काहीतरी बदल घडवायचं असेल, तर धैर्य आणि समर्पण हवे असते.

त्याला आता कळलं की, उत्तरं जोरजोरात मागून मिळवता येणार नाहीत. ती फक्त थांबून, साक्षात्कार करून, आणि स्वतःला जणू जंगलाच्या प्रवाहाशी जुळवून मिळवता येतील.

त्याच्या मनाने सकारात्मकता दाखवायला सुरुवात केली, तेच त्याची नजर समोर गेली, आणि अभिजीत तसाच स्थिर उभा राहिला, त्याच्या अंगावर काटा आला, श्वास घुसमटले. समोर उभं असलेलं जंगली श्वापद—एक भुकेला कोल्हा—त्याच्या डोळ्यांत गहिरा आणि न थांबणारा धाक होता. त्याचं गुरगुरणं त्याला एका गंभीर इशाऱ्यात रूपांतरित

झाल्यासारखं वाटत होतं. त्याच्या छातीत धडधड अधिकच वाढली, आणि आसपासचं वातावरण अधिक गहन आणि भयंकर होऊन बसलं.

समोरचं श्वापद—कोल्हा—दिसायला तितकं भयंकर नव्हतं. ते फक्त अन्न शोधत होतं, पण संध्याकाळच्या सावल्यांमध्ये ते धोकादायक वाटत होतं. त्या सावध, न हलणाऱ्या नजरेने कोल्हा त्याच्याकडे बघत होता, जणू प्रत्येक पावलांवर तो एक निर्णय घेत होता.

अभिजीतने मनाशी ठरवलं—मी त्याच्यापासून पळू शकत नाही. मी त्याच्याशी लढूही शकत नाही. पण मला कमजोरी दाखवता येत नाही.

तो हळूहळू खाली वाकला, त्याने हालचाली सौम्य ठेवल्या. त्याला माहिती होतं की कोणत्याही तत्काळ हालचालीने कोल्ह्याच्या जागरूकतेला आणखी प्रोत्साहन मिळू शकते. त्याने स्वतःला कमजोर, शांत आणि निष्क्रिय दाखवण्याचा प्रयत्न केला.

अशा शांततेत, प्रत्येक क्षण मोलाचा झाला. नुसत्या आवाजाने, तो त्याच्यातील असुरक्षिततेची जाणीव जागी करत होता. थोड्या वेळाने, कोल्हा थांबला आणि नंतर सावधतेने पुढे आला. अभिजीतचं हृदय जोरात धडधडत होतं, एक नव्या भयाची लाट त्याच्या मनात उमटत होती. त्याला

धावायचं होतं, किंचाळायचं होतं, आणि स्वतःचं रक्षण करायचं होतं. पण त्याने लगेचच स्वतःला समजावलं—'स्थिर रहा!'

अचानक, त्याच्या खिशात ठेवलेला ग्रॅनोला बार त्याला आठवला. भुकेच्या आक्रोशात आणि घाबरलेल्या अवस्थेत, त्याने कंप पावत हातांनी बार उचलला. त्याच्या हलक्या आवाजाने कोल्हा थोडा थांबला, पण त्याच्या सतर्कतेला अजून काही खंड पडला नाही.

"हे घे," अभिजीतने बार एक दहा-बारा फुट अंतरावर फेकला. कोल्हयाने त्याच्याकडे पाहून सावधतेने आपली दिशा बदलली, आणि नंतर ते तिथून पुढे सरकले. त्याने त्या ग्रॅनोला बारची चव घेतली आणि काही क्षणांत ते झुडुपांमध्ये गडप झाले.

अभिजीतचा श्वास थांबलेला होता, पण त्याने मोठ्या गतीने श्वास घेतला. त्याचे हात अजूनही थरथरत होते, पण आता त्याला एक गोष्ट उमगली—तो पळाला नाही. त्याने घाबरून काही चुकीचं केलं नाही.

जंगलातला अनुभव त्याच्या मनात खोलवर ठसला. जिवंत राहण्याचं रहस्य केवळ लढण्यात नव्हतं. कधी कधी, ते संयम आणि शांततेत सापडत होतं. अभिजीतने स्वतःला

उभं केलं, शांत डोकं आणि एका नवीन जाणीवेसह. त्याने पुढे पाऊल टाकलं, त्याच्या मनावरचा भार हलका झाला.

त्याच्या मनात विचार आले—हा खरा कसोटीचा क्षण आहे. विचार गडगडून त्याच्या मनात आले, परंतु यावेळी त्याच्या वागण्या आणि प्रतिक्रियांमध्ये थोडा संयम दिसत होता. इथे फक्त या जंगलात जिवंत राहणं नव्हे, तर माझ्या आतल्या संघर्षांवर मात करणं गरजेचं आहे.

जिंकलेली रात्र

अभिजीतने जिथे पानांचा पाचोळा गोळा करून अंथरला होता, तिथे थंड वारा हळुवारपणे त्याच्या अंगावरून जात होता. त्याचं शर्ट जमीनवरून येणाऱ्या गारव्याला अडवण्यासाठी पुरेसं नव्हतं, तरीही त्याचं थकलेलं शरीर त्या थंडीतून एक वेगळी शांतता अनुभवत होतं. दिवसभराच्या संघर्षाने त्याचे स्नायू कणकण करत होते, परंतु आतून एक मोकळीक, एक विश्रांती मिळाल्यासारखी भावना त्याला जाणवत होती.

जंगलातील आवाज आता त्याला भीतीदायक वाटेनासे झाले होते. वटवटणारा घुबडाचा आवाज, जो एक वेळ त्याला घाबरवणारा वाटला होता, आता त्याला जणू एक मित्रासारखा वाटत होता—जणू तो त्याला सांगत होता, '*तू इथे एकटा नाहीस.* आणि किटकांचा सतत चालणारा सूर,' जो आधी नीरस वाटत होता, आता त्याला एका लयबद्ध लोरीसारखा ऐकू येत होता, जणू जंगल त्या आवाजातून त्याला मेडिटेशन करत होतं. त्याने डोळे बंद केले, आणि क्षणभर त्या शांततेला स्वीकारलं.

त्याने आकाशाकडे पाहिलं—झाडांच्या फांद्यांमधून चमकणारे तारे काळ्या पृष्ठभूमीवर टवटवीत ठिपक्यांप्रमाणे

दिसत होते, पण त्या क्षणी ते त्याला जवळचे आणि त्याच्या अस्तित्वाशी जोडलेले वाटले. ते तारे आणि जंगल जणू त्याला सांगत होते— *'तू या मोठ्या जगाचा एक छोटा भाग आहेस. महत्त्वाचा, पण छोटा.'*

"या जंगलात काहीच गोंधळ नाही," अभिजीतने आकाशाकडे बघत शांतपणे विचार केला. "हे एक सुव्यवस्थित संतुलन आहे, आपल्याला जसं दिसेल, तसं आपण अनुभवू शकतो."

विचार त्याच्या मनात रेंगाळत राहिले. जंगलातील प्रत्येक हालचालींमध्ये एक गती होती, एक स्वाभाविक प्रवाह जो त्याने कधी अनुभवला नव्हता. त्याच्या आयुष्यात 'संतुलन' या शब्दाचा अर्थ त्याने नेहमीच काम, वेळेचं व्यवस्थापन आणि वैयक्तिक जीवन यामध्ये शोधलं होतं, पण आता, तो एका वेगळ्या प्रकारचं संतुलन अनुभवत होता.

"संतुलन म्हणजे नियंत्रण नाही," अभिजीतने हळूच विचार केला. "संतुलन म्हणजे प्रवाहाला स्वीकारणं आहे. त्याला जुळवून घेणं आहे."

झाडं त्यांच्या मर्जीने वाढत होती, प्रवाह त्याच्या इच्छेने वाहत होता, प्राणी त्यांच्या इच्छेनुसार संचार करत होते—सगळं एक स्वाभाविक गतीत होतं. ते एक कलेचा भाग

होतं, आणि या प्रक्रियेला संयम, समर्पण आणि विश्वासाची आवश्यकता होती.

कधीकधी, तो त्याच्या कॉर्पोरेट जीवनात स्वतःला तीव्र आणि सगळं काबीज करणारा समजत होता, पण इथे, या जंगलात, त्याला एक गोष्ट स्पष्ट झाली—तो त्या मोठ्या व्यवस्थेचा, अर्थात सृष्टीचा फक्त एक छोटासा भाग आहे. आणि या जाणिवेने त्याला घाबरायला झालं नाही. तो मोकळा झाला, हलका आणि स्थिर झाला.

रात्र जसजशी गडद होत गेली, दिवसभराचा थकवा त्याच्या शरीरावर प्रभाव टाकू लागला. त्याच्या डोळ्यांवर झोप येत होती, आणि त्याने अंथरलेल्या पानांमध्ये अधिक खोलवर शरण घेतली. त्याच्या पाठीचा कणा आणि शरीर जमिनीच्या गारव्याशी जोडले होते, पण त्याला त्यात एक अप्रतिम उब जाणवत होती.

जमिनीवर झोपलेल्या त्याच्या शरीराला विश्रांती मिळाली, तसेच त्याच्या गोंधळलेल्या मनालाही शांतता मिळाली. कित्येक काळानंतर त्याला गाढ झोप लागली—तेवढं, तेथे कोणतेही स्वप्न नव्हते, कोणतीही धावपळ नव्हती—फक्त विश्रांती होती.

जंगलाच्या मध्यभागी, जिथे आधी तो भीतीने थरथरत होता, तिथे आता एक नीरव शांतता होती. त्याचा श्वास मंद

झाला आणि दिवसाचा थकवा त्याच्यावर राज्य करू लागला. बऱ्याच काळानंतर, अभिजीत फक्त... स्थिर होता. आणि त्या स्थिरतेत त्याला एक विलक्षण स्पष्टता जाणवली, जी त्याला त्याच्या पूर्वीच्या जीवनात कधीच सापडली नव्हती.

प्रकरण १०:
स्थैर्यता

कलाटणीचा क्षण

अभिजीतने डोळे उघडले आणि पहाटेचा सौम्य प्रकाश त्याला जागं करत गेला. त्याच्या छातीवरचं नेहमीचं ओझं आज त्याला जाणवलं नाही. कालचा संघर्ष, चीड, गोंधळ आणि निराशा आता एक धूसर भूतकाळासारखा वाटत होता. आज सकाळी, जंगलाच्या शांततेत त्याच्या आत काहीतरी बदल झाल्यासारखं जाणवत होतं. भीती आणि फक्त घ्यायची भावना हलकी होऊन कमी होऊ लागली.

त्याने हळूहळू श्वास घेतला. ओलसर मातीतून येणारा ताज्या गंधाने त्याच्या फुफ्फुसांना एक वेगळा अनुभव दिला. आज जंगल, कालच्या भीतीदायक विस्तारापेक्षा खूप वेगळं वाटत होतं—एक जिवंत जागा जी त्याच्यावर कोणतंही मत मांडत नव्हती, कोणत्याही गोष्टीत घाई करत नव्हती. ते जसं होतं, तसंच होतं—आणि तो त्याचा एक छोटा भाग होता.

अभिजीतने सावकाश उठण्याचा प्रयत्न केला, पण थकलेल्या स्नायूंनी कुरबुर केली. त्याचं शरीर थकलेलं होतं, पण तो थकवा त्याला जमिनीशी, वास्तवाशी जोडत होता.

वारा हळुवार त्याच्या केसांना स्पर्श करत होता, आणि अभिजीत पहिल्यांदाच एक निरीक्षक बनला—जंगलाचं निरीक्षण करणारा, त्याच्यावर नियंत्रण ठेवणारा

नाही. जंगलाचे आवाज—गूढ वाटणारा घुबडाचा आवाज, किटकांचा चालणारा सूर—आता परके वाटत नव्हते. ते जणू त्याचं स्वागत करत होते.

त्याचं पोट हलकंसं गुरगुरत होतं. भूक अजूनही होती, पण त्याचा ताण गेल्या रात्रीच्या वादळापेक्षा हलका होता. त्याच्याकडे अजून काही खाण्याचे सामान शिल्लक होतं—लहानसं, पण पुरेसं. त्याचा उद्देश आजही स्पष्ट होता: आधी जगायचं, मग विचार करायचं.

हा विचार त्याला सखोल वाटला. आजवर प्रत्येक गोष्ट तातडीची वाटत होती, प्रत्येक अडथळा मोठा आणि पराजयासारखा. पण आता, गोष्टी स्वीकारण्याचा, जुळवून घेण्याचा आणि स्वतःवर विश्वास ठेवण्याचा मार्ग जाणवला.

अभिजीत हळूहळू उभा राहिला. सुरुवातीला पाय डळमळत होते, पण दीर्घ श्वास घेताच ते स्थिर झाले. त्याला जाणवत होतं की या नवीन हवेचा गारवा त्याला वेगळ्या प्रकारे शुद्ध करत होता. कालचा गोंधळ आता हळू हळू त्याच्या मनातून धूसर होत होता.

झाडांच्या पानांतून हलणारे वारे आणि जंगलाचे जीवन एक सुसंगत लयींत गात होते. आणि पहिल्यांदाच, अभिजीत त्याचा भाग असल्यासारखा वाटत होता. त्याच्या मनात एक विचार घोळत होता, "हा क्षण माझ्यासाठी

कलाटणीचा आहे. हे फक्त जगण्यासाठी नाही, तर समजण्यासाठी आहे. मला प्रत्येक गोष्टीवर नियंत्रण ठेवायचं नाही, फक्त प्रवाहासोबत जाऊन विश्वास ठेवायचं आहे."

संघर्षातून स्वीकृतीकडे

बेरीच्या गोडसर चवीने अभिजीतच्या शरीरात एक ताजेपणा आणि स्फूर्ती निर्माण केली, जणू त्याला त्याच्या जगण्यासाठीच्या संघर्षात एक छोटा, परंतु महत्त्वाचा विजय मिळाल्यासारखं वाटलं. त्याच्या चेहऱ्यावर एक हलकं हसू उमटलं, चव साधी होती, पण समाधान देणारी. त्या तिखट-गोड चवीने त्याला भुकेच्या वेदनेपासून तात्पुरतं मुक्त केलं.

त्याने विचार केला की ज्या गोष्टीकडे त्याने पूर्वी साधं दुर्लक्ष केलं, त्या गोष्टीने आता त्याला किती महत्त्व दिलं. अन्न—आधी एक साधं, सोयीचं साधन—आता त्याला जीवनाच्या संघर्षाचं आणि कृतज्ञतेचं प्रतीक वाटत होतं.

वर्तमानाशी जोडलेले अन्न त्याला एक नवा दृष्टिकोन देत होतं. हे साधं भोजन, जे त्याने कधीही सहज घेतलं असतं, त्याला आता जंगलाशी एक गूढ, आध्यात्मिक नातं जोडतंय असं वाटलं. प्रत्येक घासाशी त्याच्या मनात एक नवा आदर जागा होत होता.

पोट भरल्यानंतर, त्याचं लक्ष परत प्रवाहाकडे वळलं. तो प्रवाह, ज्याने जंगलाच्या या कडवट, प्रतिकूल परिस्थितीत त्याला एक जीवनरेखा दिली होती, आता त्याच्याशी एक

सामंजस्य साधून प्रवास सुरू ठेवला. पाण्याच्या प्रवाहासोबत चालताना त्याचं मन अधिक शांत होत होतं.

प्रत्येक पावलासोबत त्याचं मन मागील दिवसाच्या आठवणींनी भारलेलं होतं—त्याच्या संघर्षातल्या चिडचिडी भावना, आणि जंगलाशी त्याची झुंज. परंतु, आता त्याला समजलं की तो लढा नाही, तो ऐकतो आहे, निरीक्षण करत आहे. प्रत्येक पाऊल अधिक विचारपूर्वक, शांतपणे उचलला जात होता.

प्रवाहाजवळ थांबून चेहऱ्यावर थंड पाणी शिंपडल्यावर त्याला एक ताजेतवानी अनुभूती मिळाली, जणू त्याच्या प्रवासाचा लांबट टप्पा पूर्ण करतोय. काल ज्या जंगलाने त्याला शत्रूसारखं वाटायला लावलं होतं, तेच जंगल आता त्याला गुरू सारखं वाटत होतं—कठोर, पण संयमी.

त्याच्या मनात एक नवीन विचार उगम पावला: "हे फक्त इथल्या टिकून राहण्याबद्दल नाही. हे इथल्या प्रत्येक गोष्टीसोबत सुसंवाद साधण्याबद्दल आहे."

अभिजीत पुन्हा उभा राहिला, आणि त्याच्या आतून एक नवीन भावना उमठली—एक स्वीकाराची भावना. त्याने जाणीव केली की, या जंगलाशी सामंजस्य साधणं, या लढाईतील एक महत्त्वाचा भाग आहे.

लय आणि शांततेतील संतुलन

अभिजीत शांतपणे बसला, वाऱ्याने त्याच्या गळ्याजवळच्या ओलसरपणावर थोडं हलका स्पर्श केला. त्याची नजर पाण्यात तिरक्या वळणांतून धावत असलेल्या माशांवर स्थिर झाली होती. त्यांच्या शरीरावर पाणी चिरत जाणाऱ्या प्रकाशाने एक अनोखी लय दाखवली होती, आणि तो त्या लयीत हरवला होता. मास्यांच्या सहजतेने घेतलेल्या वळणांचा मागोवा घेत, तो पाणी आणि निसर्गाचा एक वेगळा दृष्टिकोन शिकत होता.

त्याला आपल्या जुन्या सवयी आठवल्या—वेळोवेळी समस्यांचा वेगाने उपाय शोधणं, चुकता चुकता जीवनाला नियंत्रित करण्याचा प्रयत्न करणं. पण जंगलात, त्या गोंधळात, त्याचा हा दृष्टिकोन तितका चांगला काम करत नव्हता.

तुम्ही वेगाने पुढे जायचं, असं त्याचं मन म्हणत होतं. पण त्याला एका मित्राचं वाक्य आठवलं—"शिकार यशस्वी होण्यासाठी संयम लागतो." अभिजीतला त्या शब्दांचा खरं अर्थ समजला. जीवन कुठेही गडबड करण्याच्या पद्धतीत नाही, ते शांततेत, लयीत घडतं.

तो एक ठराविक शांततेत बसला. पाणी वाहत होतं, आणि झाडांची प्रसन्नता त्याच्या मनाला एक नवा श्वास देत

होती. एक गूढ समज त्याला मिळत होता—संतुलन म्हणजे नियंत्रण नाही, तर ते प्रवाहाच्या लयसोबत जुळवून घेणं आहे.

जंगलाची लय, जीवनाचे संतुलन

अभिजीत हळूहळू चालत होता. आज त्याला जंगल जास्त समजून उमजत होतं. त्याला जाणवत होतं की जंगलामध्ये प्रत्येक गोष्ट एकमेकांना समजून, शिका करून राहते—मुंग्या आपले तुकडे वाहून नेत होत्या, आणि झाडं आपली मुळे एकमेकांसोबत संवाद साधत होती. प्रत्येक जण, आपापल्या छोट्या भूमिकेत, एक मोठ्या यंत्रणेचा भाग होता, आणि त्या यंत्रणेत सामील होण्याची प्रक्रिया वेगळी होती.

आज त्याला जाणवलं की "छोटं असणं" एक चांगली गोष्ट असू शकते. त्याने त्याच्या आयुष्यात कायमच "शक्ती," "प्रतिष्ठा," आणि "नियंत्रण" यासाठी धाव घेतली होती, आणि ते सगळं त्याला आता निरर्थक वाटत होतं. जंगलाने त्याला शिकवलं की वेळेला थांबून, सुसंवाद साधून गोष्टी घडवता येतात. घाईने फक्त अडथळे वाढवतात.

अभिजीत पुन्हा त्या शांत पाण्याच्या प्रवाहाजवळ जाऊन बसला. पाणी त्याच्याशी बोलत होतं, त्याच्या आधीच्या उलथापालथीच्या विचारांपेक्षा ते खूप वेगळं होतं. जीवनाचं प्रमाण फक्त संघर्ष नाही, तर ते प्रवाहात सामील होण्याचं आहे. त्या विचारांमध्ये, त्याला आंतरिक शांततेचा अनुभव होत होता.

त्याने त्याच्या श्वासावर लक्ष ठेवून शांततेत डोळे मिटले. त्याच्या शरीरातील प्रत्येक घटक जागृत होऊ लागला. जंगल त्याला सांगत होतं की इथे टिकण्यासाठी संघर्ष करत राहण्याची आवश्यकता नाही, त्याऐवजी, त्याने स्वतःला स्वीकारलं पाहिजे. जंगलाने त्याला शिकवलं की जीवन एक प्रक्रिया आहे, आणि प्रत्येक गोष्ट तिच्या वेळेनुसार समजून घेतली पाहिजे.

अभिजीतने बळकट, ठाम उभं राहून पाणी उचललं. त्याचे शरीर खूप थकलेलं होतं, पण त्याच्या मनात एक नवी उमेद होती.

प्रकरण ११: सहवासची शिकवण

शांततेत निर्माण झालेला बंध

अभिजीतने जंगलाच्या गडद शांतीत एक नवीन दृष्टीकोन शोधला. जंगल फक्त त्याच्या संघर्षाचा पार्श्वभूमी नव्हतं, त्याच्यात स्वतःचं एक प्रमाण आणि संतुलन होतं. अब्ज वर्षांचा वेगळा प्रवास, तो हळूहळू समजून घेत होता. झाडे वाढत होती, वारा वाहत होता, आणि जीवन एक अप्रतिम लय आणि समंजसतेत चालत होतं.

विचारांत हरवलेल्या अभिजीतसमोर कोल्हा पुन्हा आला आणि त्याच्या समोर येऊन फक्त बसला. तो शांतपणे बसला होता. अभिजीतला वाटायचं की रानटी प्राणी अनिश्चित आणि धोकादायक असतात, पण आज काहीतरी वेगळं घडत होतं. जंगलाच्या मध्यभागी, त्याच्या मागील कोल्ह्यासोबत घडलेल्या धाडसी अनुभवाने खूप काही बदललं होतं. या वेळी कोल्ह्याच्या चौकस नजरेत ती भूक नव्हती, फक्त उत्सुकता होती.

एक शांत क्षण दोघं एकमेकांकडे पाहत राहिले. ना कोणी हालचाल केली, ना शब्द फेकले गेले. त्या ठिकाणी जो गोड शांततेचा अनुभव होता, त्यात एक अनामिक समजूत होती. कोल्ह्याला अभिजीत आता शत्रू किंवा शिकार वाटत

नव्हता, तो जणू त्या जंगलाचा भाग बनला होता, ज्या भागात प्रत्येक जीव स्वतःच्या अस्तित्वासाठी संघर्ष करत असतो.

दुरून एक आवाज आला, पण दोघेही स्थिर राहिले. कोल्हा जणू अभिजीतला सांगत होता, "तुम्ही काळजी करू नका. मी तुमच्यावर हल्ला करणार नाही." आणि अभिजीतने तीच समजूत घेतली—तो कोल्ह्याला शत्रू म्हणून पाहत नव्हता. ते आता फक्त सहजीव होते, जणू त्यांचं अस्तित्व एकमेकांच्या सहकार्याने साकार होत होतं.

अभिजीतने आपल्या जवळ असलेली बेरी त्याच्या पुढ्यात फेकली. काही क्षणांनी कोल्हा सावधपणे पाऊल टाकत पुढे गेला, बेरी उचलली आणि चावली. त्याच्या हलक्या चावण्यांत, अभिजीतने पाहिलं की तो पूर्णपणे शिकार करत नाही, तर त्याच्या जवळ असलेल्या गोष्टीचं कौतुक करत आहे. त्याच्या नजरेत हिंसा नव्हती, फक्त एक गोड समजूत होती.

अभिजीत हसला—त्याला कळलं की, त्याच्या आतल्या अशांततेचं समाधान लढण्यात नाही, तर स्वीकारण्यात आहे. तो प्रत्येक गोष्टीला युद्ध न मानता, सुसंवादाचं प्रतीक मानायला शिकला होता. "कदाचित आपण इतके वेगळे नाही," तो स्वतःशी हसत म्हणाला.

कोल्ह्याने एक अंतिम नजर अभिजीतकडे टाकली, जणू तो त्याच्या अनपेक्षित मैत्रीसाठी आभारी होता. नंतर तो चपळतेने झुडुपांमध्ये गडप झाला, अभिजीत त्याच्या हलक्या पावलांवर लक्ष ठेवत उभा राहिला.

त्या अनुभवाने अभिजीत खूप काही शिकवलं. कोल्हा, ज्याला तो आधी हिंस्त्र आणि अनिश्चिततेचे प्रतीक मानत होता, आता एक नवा साथीदार वाटला. जंगलाने त्याला एका अनपेक्षित पद्धतीने शिकवले—धीर, सहअस्तित्व, आणि समजूत.

अभिजीत आता स्पष्ट विचारांमध्ये भरलेला होता. त्याला जाणवलं की जंगल त्याचं शत्रू नव्हतं. ते त्याचं वर्गमित्र बनलं होतं, जिथे प्रत्येक जीव, प्रत्येक वारा, प्रत्येक सावली त्याला शिकवण्यासाठी होती.

खूप दिवसांनी, अभिजीतला शांततेचा एक गहन अनुभव झाला. तो फक्त जंगलात टिकून राहण्याचा प्रयत्न करत नव्हता; तो त्यात खरं जगायला शिकत होता. त्याला जाणवलं की, जंगल त्याला त्याच्या कल्पनेपेक्षा जास्त काहीतरी देणार होतं.

एखाद्या मुक्या प्राण्याला आपला लळा लागतो तसा तो कोल्हा झुडुपांमधून बाहेर पुन्हा तिथे आला. अभिजीतला पहिल्यांदाच जाणवलं की कोल्हा एक शत्रू नाही, तर एक

अनोखा सहकारी आहे. एक साधा, सहज समजूतदार अनुभव—त्याला वाटलं की जंगल आणि तो, दोन वेगळ्या जगांचे कनेक्शन बनत आहेत. पहिल्या भेटीपासूनच कोल्ह्याने कधीही संघर्ष केला नाही; तो फक्त त्याच्या लयेत वावरत होता, त्याच्या अस्तित्वावर विश्वास ठेवत, आणि त्याच्या शांततेने अभिजीतला दाखवलं की, जगण्यासाठी लढण्याची आवश्यकता कधी कधी नाहीच असते.

अभिजीतला विचार आला, "सर्वच गोष्टींना हिंसकतेने नाही, पण शांततेने आणि सहअस्तित्वाने सामोरे जावे लागते." त्याच्या चेहऱ्यावर एक हलकं हसू उमटलं, आणि ते हसू त्याच्या आतल्या बदलांचा प्रतीक बनलं. कोल्हा त्याच्याशी संवाद साधत असताना, त्याला जाणवलं की शांतता आणि धैर्य जगण्याच्या प्रवासाचं गूणधर्म आहे.

कोल्ह्याने आपली शेपटी हलवली, जणू एक अनोखा वचन दिलं आणि पुन्हा जंगलात गडप झाला.

एक न बोलता झालेली समजूत

अभिजीत हसला—कोल्ह्याचे काय म्हणणं होतं हे त्याला नेमके ठाऊक नव्हतं, पण त्याच्या डोळ्यांमधील शांतता, त्याच्या हालचालींच्या नाजूक समायोजनातून त्याला काहीतरी समजल्यासारखं वाटलं. कोल्ह्याने त्याला नाकारले नाही, पण त्याने त्याच्या अस्तित्वाशी अत्यंत आदराने वागलं.

कोल्ह्याने त्याला शिकवलेला एक महत्वाचं धडा होता: "कधी कधी लढायचं नाही, फक्त लयीमध्ये राहायचं." त्याचं अस्तित्व अशा शुद्ध आणि नैतिक संदर्भात जोडायला लागलं, जे त्याच्या आतल्या गोंधळाशी सहकार्य करत होतं.

तो शांतपणे झाडाच्या बुंध्यावर बसला, कोल्हा त्याच्या बाजूला शांतपणे बसला होता. त्याला शारीरिक थकवा जरी जाणवत होता, तरीही त्याच्या मनात एक नवी स्पष्टता आली होती—जंगल त्याच्यासाठी फक्त एक अस्तित्वाचे स्थान नव्हे, तर एक शालेय अभ्यास बनलं होतं, जिथे प्रत्येक अनुभव आणि प्रत्येक श्वास एक धडा होता.

त्याने डोळे मिटले, आणि जंगलातील आवाज त्याच्या कानांतून गूंजू लागले—पाण्याचा खळखळाट, पक्ष्यांचा गोड गोड आवाज, आणि झाडांच्या पानांची सळसळ—हे सगळं एक साथ सुरेल संगीत बनवून त्याला अभिवादन करत होतं.

आता अभिजीत केवळ जिवंत राहण्यासाठी झगडत नव्हता. तो खऱ्या अर्थाने जिवंत होता—कदाचित तो प्रथमच जीवनाच्या चक्राशी जुळवून घेत असावा.

पहिला धडा: जुळवून घेण्याची कला

डोळ्यांसमोर कोल्हाचं सावध, पण स्थिर वागणं त्याच्या विचारांमध्ये रुजत होतं. कोल्हा जमिनीवर पसरून कान हलवत प्रत्येक सूक्ष्म आवाज टिपत होतं—पानांची सळसळ, घुबडाच्या लांबवरच्या हाका, आणि लहान प्राण्यांच्या हालचाली. त्या क्षणात अभिजीतला जाणवलं की तो या जंगलाशी नेहमी संघर्ष करत होता, जणू ते त्याच्या नियंत्रणात आणायचं होतं. त्याऐवजी त्याने त्याच्या लयीशी जुळवून घेण्याचा कधीच विचार केला नव्हता.

कोल्हाच्या वागण्याने त्याला विस्मय वाटला. जंगल वाचण्याची त्याची क्षमता आणि सतत बदलणाऱ्या परिस्थितीशी जुळवून घेण्याची कला अभिजीतला अचंबित करत होती. त्याच्या प्रत्येक हालचालीत एक शांत, नैसर्गिक प्रवाह होता, जणू परिस्थितीचं निरीक्षण करणं आणि त्यात अचूक बदल करणं ही त्याची दुसरी प्रकृती होती.

त्याने स्वतःच्या आयुष्याचा विचार केला. ऑफिसमधील राजकारण, सततच्या अपेक्षा पूर्ण करण्याची गरज—त्याच्या जगात धोरणं ही नेहमी आक्रमक होती: पुढे

जाणं, जिंकणं, आणि अडथळ्यांवर मात करणं. थांबून परिस्थिती समजून घेणं, त्याचा भाग बनणं, याचा त्याने कधी विचारही केला नव्हता. पण इथे, जंगलाच्या मध्यभागी, कोल्ह्याकडून त्याला महत्त्वाचं सत्य उमगलं—जुळवून घेण्याची खरी कला ही बळावर नाही, तर निरीक्षण आणि आवश्यक बदल करण्याच्या क्षमतेवर आधारित असते.

कोल्हाच्या प्रत्येक हालचालीतून तो शिकत होता. ते जसं जंगलाच्या तालाशी जुळवत होतं, तसंच ते स्वतःच्या वेळेनुसार, आपल्याला सुरक्षित ठेवत, निर्णय घेत होतं. अभिजीतने विचार केला की, आपण किती गोष्टी फक्त वेगाच्या आहारी जाऊन गमावल्या आहेत—धावत राहिल्यामुळे आपण त्या लयीचं सौंदर्य कधीच पाहू शकलो नाही. कोल्हा, त्याच्या नैसर्गिक संवेदनांनी, त्याला निसर्गाच्या नाजूक, पण अखंड चालणाऱ्या प्रवाहाशी जोडत होतं.

त्याला आठवलं की, ज्या काळात तो उच्च ताणतणावात काम करायचा, त्यावेळी त्याने स्वतःला किती वेळा थांबण्याची परवानगी दिली होती? कित्येकदा तो फक्त निर्णय घेण्यात आणि काम पूर्ण करण्यात गुंतून गेला होता. पण इथे, या शांततेत, त्याला जाणवलं की खरी ताकद ही झपाट्याने निर्णय घेण्यात नसते, तर परिस्थितीशी जुळवून घेण्याच्या क्षमतेत असते.

रात्र गडद होत गेली, हवेत गारवा वाढला, आणि अभिजीतच्या डोळ्यांवर झोपेचं सावट आलं. कोल्हा त्याच्या बाजूला, शांत पण सतर्क बसून होता. त्या साथीने अभिजीतला आधार दिला, जणू त्याच्या आतला संघर्ष हळूहळू विरत होता.

सकाळी जाग आल्यावर, अभिजीतने पाहिलं की, कोल्हा आधीच निघून गेला होता—आपल्या नाकाने जमिनीचा मागोवा घेत तो कुठेतरी चालला होता. अभिजीतने आपल्या अंगाचा हलकासा ताण सोडला. शरीरात जाणवणारा त्रास आता एक वेगळं समाधान देत होता—जितका तो शारीरिक होता, तितकाच तो शिकवणुकीचा देखील होता.

तो उभा राहिला, कोल्हाच्या मागे जाण्यास तयार होत. एका नव्या उर्जेने भारलेला, त्याने पुढचं पाऊल उचललं. त्या क्षणापासून, तो केवळ टिकण्यासाठी नव्हे, तर समजून घेण्यासाठी चालत होता.

दुसरा धडा: विश्वास

दोघेही पुढे जात होते, आणि कोल्हा एका झाडाखाली येऊन थांबला. अभिजीतने वर पाहिलं, वर सफरचंद होते. पाणावलेल्या डोळ्यांनी आभार व्यक्त करत त्याने कोल्ह्याकडे पाहिले. कोल्ह्याने फक्त आपले डोळे मिचकावून आपले कान हलकेच हलवले. जणू त्या दोघांनी एकमेकांशी एक अव्यक्त संवाद केला. फळांनी भरलेल्या झाडाखाली सावलीत बसलेला अभिजीत प्रत्येक घास सावकाश चाखू लागला. त्या लहानशा अन्नात त्याला केवळ भूक भागवणं नव्हे, तर जिवंत राहण्याच्या लढाईत मिळालेल्या एका मोठ्या शिकवणीची जाणीव होत होती. कोल्हा आता त्याच्यासाठी फक्त एक प्राणी नव्हता. तो केवळ मार्गदर्शक किंवा साथीदार नव्हता, तर एका अव्यक्त संवादातून तयार झालेलं एक नातं होता—शब्दांपेक्षा खोलवर पोहोचणारं आणि निसर्गाशी जोडणारं.

कोल्ह्याने त्याच्यावर विश्वास टाकत जंगलाचं गुपितं उलगडून दाखवली होती. त्याने कोणत्याही मोठ्या वचनांची गरज भासू दिली नव्हती, तरीही त्याच्या कृतींनी आणि शांततेने अभिजीतला मार्ग दाखवला होता. आता, अभिजीतलाही जाणवत होतं की, तो हळूहळू कोल्हावर

विश्वास ठेवायला शिकतो आहे—कोल्हाच्या उपस्थितीवर, त्याच्या सातत्यावर.

अभिजीतसाठी विश्वास ही संकल्पना नेहमीच गुंतागुंतीची होती. त्याच्या पूर्वीच्या आयुष्यात नाती व्यवहारांसारखी होती—काळजीपूर्वक मोजमाप करून बांधलेली. लोकांवरचा विश्वास त्यांच्या कार्यक्षमतेवर आधारित असे, त्यांच्या अपेक्षा पूर्ण करण्याच्या क्षमतेवर ठरलेला असे. त्या नात्यांमध्ये नेहमीच काहीतरी "सिद्ध" करण्याची गरज भासायची. पण इथे, जंगलाच्या असीम शांततेत, कोल्हाच्या उपस्थितीने त्याला दाखवलं की, विश्वासासाठी अशा काहीही अटींची आवश्यकता नसते. विश्वास म्हणजे एकमेकांच्या असुरक्षिततेचा सन्मान करणं, नियंत्रण सोडून देणं, आणि एकमेकांसोबत असण्याचा स्वीकार करणं.

कोल्हाच्या वागण्यात कोणताही हेतू नव्हता, कोणतंही अजेंडा नव्हता. त्याने केवळ त्याच्या हालचालीतून आपली भूमिका स्पष्ट केली होती—कधीही आभारांची अपेक्षा न ठेवता, कोणतं नाट्य न करता. त्या विनामूल्य धडे देणाऱ्या उपस्थितीमुळे, अभिजीतच्या मनात खोलवर परिणाम होत होते. खूप वर्षांनंतर, त्याला "फक्त असण्या"चा अनुभव येत होता. कोणताही दबाव नव्हता, कोणतीही कामगिरी

दाखवायची गरज नव्हती. त्या क्षणात, अभिजीत स्वतःला पूर्णतः स्वच्छंद वाटत होता.

त्याला त्याच्या मागे राहिलेल्या नात्यांची आठवण झाली. प्रिया नेहमी त्याच्या कामाच्या वेळापत्रकावर टोमणे मारायची, आणि नेहाला त्याच्या सततच्या धावपळीची चिंता वाटायची. त्या नात्यांत काहीतरी मिळवायची, सिद्ध करायची गरज सतत होती. पण इथे, जंगलाच्या निसर्गात, त्याला जाणवलं की विश्वासासाठी कोणत्याही गोष्टीत परिपूर्णता शोधायची गरज नसते. विश्वास हा फक्त मन:स्थितीवर आधारित असतो, तो कोणत्याही अटींवर नाही तर एकमेकांच्या अस्तित्वावर टिकतो.

कोल्हा, जणू अभिजीतच्या या परिवर्तनाची साक्ष देत, शांतपणे उठला. त्याने झाडांमधल्या पानांच्या मागोव्याने पुढे चालायला सुरुवात केली. अभिजीतही उठला आणि त्याच्या मागे जाण्यास तयार झाला. त्याच्या पावलांमध्ये आता नवा निर्धार होता, जणू तो त्या सहवासातून नव्या शिकवणीने समृद्ध झाला होता.

चालताना त्याला जाणवलं की हा धडा फक्त जिवंत राहण्याबद्दल नव्हता. तो यापेक्षा अधिक खोलवर होता. तो नात्यांबद्दल होता—परस्पर सन्मानावर आधारलेलं नातं, ज्यात वरचढपणा किंवा खालचं स्थान नव्हतं. कोल्हा

त्याच्यासाठी पारंपरिक मार्गदर्शक नव्हता. तो एक साथीदार होता, उदाहरणातून शिकवणारा, विश्वासाचं मोल सांगणारा.

अभिजीत स्वतःशी हसला. त्या शांत, न बोलता झालेल्या नात्याबद्दल त्याला कृतज्ञता वाटली. जंगल, कोल्हा, आणि त्या क्षणाने त्याला एका नवीन समजुतीची शिकवण दिली होती. त्याने आतून हलकीशी नवी उर्जा जाणवली, आणि तो पुढे निघाला—विश्वासाने आणि शांततेने भरलेला.

तिसरा धडा: धैर्य

जंगलातील क्षण हळूहळू एकमेकांत मिसळत गेले होते. अभिजीत आणि कोल्हाचा प्रवास एका सहज गतीने पुढे सरकत होता—शांत, स्थिर, पण अनिश्चिततेने भरलेला. प्रत्येक क्षणी नवनवीन अडथळे समोर येत होते. कधी थकवा जाणवत होता, कधी चिडचिड उफाळून येत होती, तर कधी मनात शंका डोकावायची. मात्र, कोल्हाच्या न थकणाऱ्या उपस्थितीने अभिजीतला आपल्या वाटेवर रोवून ठेवलं. त्या प्राण्याची अढळ जिद्द अभिजीतला सतत आठवण करून द्यायची—जगणं सहनशीलतेवर आधारित असलं, तरी टिकून राहण्यासाठी जुळवून घेण्याची क्षमता, संयम, आणि अडचणींचा सामना करण्याची जिद्द आवश्यक असते.

एका वळणावर, अभिजीत पुन्हा पाय घसरून पडला. या वेळेस एका जाड मुळावर त्याचं पाऊल अडखळलं आणि तो जमिनीवर धडपडला. त्याच्या हाताला छोटासा ओरखडा आला, कपडे मळले, आणि शरीराला एक झटका जाणवला. पण कोल्हा थांबला नाही. त्याने मागे वळून पाहिलं नाही, "ठीक आहेस का?" असं विचारण्याचा प्रयत्नही केला नाही. ते नेहमीसारखं निर्धाराने पुढे जात राहिलं—जणू या अडथळ्यांचं त्याच्यासाठी काहीच महत्त्व नव्हतं.

अभिजीत काही क्षण जमिनीवर बसून राहिला, थोडा धूळ झटकत, स्वतःला सावरण्याचा प्रयत्न करत. त्याच्या मनात विचार आला—कोल्ह्याने का थांबावं? त्याला कळलं, कोल्हा मागे वळून बघत नाही कारण त्याला एक गोष्ट स्पष्ट होती—अडथळ्यांवर वेळ घालवण्यात काहीच अर्थ नसतो. ते केवळ पुढे जाणाऱ्या प्रवासात येणाऱ्या क्षणिक थांब्यांप्रमाणे असतात, अंतिम टोक नाहीत.

"जिद्द म्हणजे कधीही न पडणं नव्हे, तर पडल्यानंतरही परत उभं राहणं आणि हळूहळू का होईना, पण पुढे जात राहणं," अभिजीतने स्वतःशी विचार केला. त्याला जाणवलं, कोल्हा त्याला फक्त जंगलात टिकून राहण्याचा नव्हे, तर जिद्दीचा खरा अर्थ शिकवत होतं.

अभिजीतच्या आयुष्याला हा विचार खूप लागू पडत होता. तो नेहमी अडथळ्यांवर वेळ घालवत असे, स्वतःला पराजयाच्या विचारात अडकवून घेत असे. त्याला वाटायचं की प्रत्येक समस्या तातडीने सुटली पाहिजे, प्रत्येक अडथळ्यावर नियंत्रण मिळवलं पाहिजे. पण आता कोल्हयाचं वागणं पाहून त्याला समजलं—यश गाठण्यासाठी गती महत्त्वाची नसते; सतत प्रगती करणं महत्त्वाचं असतं, मग ती संथ का असेना.

थोड्याच वेळात, कोल्हा थांबला त्याने मागे वळून अभिजीतकडे पाहिलं. त्याचा कटाक्ष जणू काही विचारत

होता, *"उठशील का, की अजूनही तिथेच राहशील?"* त्या नजरेत चीड नव्हती, फक्त एक सोपा प्रश्न होता. अभिजीतनेही त्याच्या डोळ्यांकडे पाहिलं आणि स्वतःलाच एक सूक्ष्म हसू आलं.

त्या क्षणात, कोल्हा फक्त मार्गदर्शक राहिला नव्हता; ते जिद्दीचं एक सजीव प्रतीक बनलं होतं. कोल्हाच्या त्या साध्या कृतीने अभिजीतला समजलं की अडथळ्यांवर विजय मिळवणं नेहमीच आवश्यक नसतं. कधी कधी फक्त पुढे जाणं आणि शांततेने त्या अडथळ्यांना मागे सोडणं जास्त महत्त्वाचं असतं.

कोल्हा पुन्हा मार्गस्थ झालं. अभिजीतही उठून उभा राहिला. त्याच्या डोक्यात शांतता होती, शरीरात नवीन ऊर्जा होती, आणि पावलांमध्ये एक दृढ निर्धार होता. *"माझा प्रवास अजूनही अपूर्ण आहे, पण आता मी तयार आहे,"* तो स्वतःशी म्हणाला.

कोल्हाच्या मागे चालत, अभिजीतने स्वतःचा एक वेगळाच आविष्कार अनुभवला—जोपर्यंत पुढे जाण्याची जिद्द आहे, तोपर्यंत कोणताही अडथळा अंतिम नसतो.

कोल्हाही बदलला होता. एकेकाळी सावध, अंतर राखणारा प्राणी आता अभिजीतचा न बोलता साथ देणारा साथीदार बनला होता.कोल्ह्याने नेहमीच योग्य अंतर

ठेवलेलं—कधीही फार जवळ नाही, पण कायम आसपास. त्याचा हा संततपणा एक प्रकारचा आदर दाखवत होता. कोल्ह्याला माहिती होतं की, अभिजीतला स्वतःचं आयुष्य समजून घ्यायला वेळ द्यावा लागेल. ते कधीच त्याच्यावर नियंत्रण ठेवत नव्हतं, उलट त्याला योग्य दिशेनं नेण्यासाठी सावध राहिलं होतं. त्याच्या निर्णयांमध्ये हस्तक्षेप न करता, त्याला स्वतःच्या चुका करण्याचा अवकाश दिला जात होता.

प्रकरण १२:
संघर्ष आणि शोधाचा प्रवास

हरवलेला दिवस: अस्वस्थतेतून शोधाचा आरंभ

अभिजीत हरवला तो दिवस -

सूर्य मावळतीला झुकल्यानंतर बेस कॅम्पमधील वातावरण दर सेकंदाला तणावपूर्ण होत होतं. तो कॅम्प आता युद्धभूमीवरील एका बेस कॅम्पसारखा वाटत होता. कॉर्पोरेट ऑफिसच्या नियोजनबद्ध शिस्तीत राहिलेल्या या लोकांना जंगलातील त्या अपघाताने अस्वस्थ केलं होतं.

अभिजीतच्या अनुपस्थितीने बाहेर उभ्या सर्व सहकाऱ्यांचं लक्ष त्याच्या कॅम्पकडे वळलं होतं. तिथं नकाशे आणि संवाद उपकरणं अस्ताव्यस्त पसरलेली होती. प्रिया येरझाऱ्या घालत होती, तिचं डोकं विचारांनी भारलेलं होतं, आणि तिच्या प्रत्येक हालचालीत अस्वस्थता दिसत होती. तासागणिक अभिजीत हरवल्याचं वास्तव जास्तच ठळक होत चाललं होतं.

"आपण नकाशे नीट पाहायला हवे होते," राजीव नावाचा एक वरिष्ठ सहकारी म्हणाला, त्याचा स्वर जरा चिडलेला, आणि घाबरलेला होता. नकाशा पडताळतान त्याच्या हाताची होणारी थरथर स्पष्ट दिसत होती. "पण

सगळ्यांना वाटलं, तो त्यांच्यासोबतच असेल. आणि मीरा कुठे आहे? शेवटी, ही सहल तिनेच प्लान केली होती, नाही का?"

प्रियाने त्याचं बोलणं तोडलं, ती ओरडून म्हणाली. "चूक कोणाची आहे हे शोधण्यात वेळ घालवणं बंद कर. आपण त्याला शोधायला सुरुवात करायला हवी!"

राजीवने नजरेत असलेल्या भीतीसह हळूच विचारलं, "पण... जर त्याला खरंच काही झालं असेल तर?"

"तसा विचारही करू नकोस. तो नक्कीच परत येईल." प्रिया त्याला ठणकावून म्हणाली.

राजीवच्या त्या वाक्याने तिच्या मनात मात्र विचारांचा गोंधळ सुरू झाला. शेवटच्या संवादाच्या आठवणींनी तिला भूतकाळाकडे नेलं. अभिजीतचं स्वभावाचं प्रतिबिंब, त्याचं तुटक वागणं—हे सगळं तिला अजूनही आठवत होतं.

सहकाऱ्यांना मोहीम समजावून सांगतानाही, प्रियाच्या मनात एक अस्पष्ट संशय डोकावत होता. कदाचित अभिजीतचं हरवणं त्याच्या इच्छेनुसारच असेल का? तिच्या डोक्यात ही कल्पना अनेकदा येऊन गेली. जंगलाशी त्याचं वाढतं आकर्षण, त्याच्या वागण्यातला बदल, आणि स्वतःला वेगळं करण्याची त्याची वृत्ती—हे सर्व आता स्पष्ट दिसत होतं.

त्या बेस कॅम्पमध्ये वादळासारखी अस्वस्थता वाढत होती. सगळ्यांना अभिजीतच्या हरवण्याचा अर्थ आणि

परिणाम समजून घ्यायचा होता, पण त्याच वेळी, त्या शांततेत एक अव्यक्त चिंता आणि भीती दडलेली होती.

सुसंवादाचा अभाव: कॅम्पमध्ये वाढता तणाव

काही दिवसांनंतर -

कॅम्पमध्ये एक प्रकारचं गूढ वादळ शांतपणे घोंघावत होतं. तीन दिवसांपूर्वी अभिजीतच्या हरवण्याच्या वृत्ताने संपूर्ण बेस कॅम्प हादरवून सोडलं होतं, पण या गोंधळातही या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या चर्चेला एक विचित्र शांततेचं आवरण पांघरलेलं होतं.

प्रियाच्या डोळ्यांमध्ये चिंता स्पष्ट दिसत होती. ती खोलीच्या मध्यभागी उभी होती, ती सर्वांसमोर आपली बाजू मांडण्याचा प्रयत्न करत होती. पण तिचं प्रत्येक वाक्य जणू भिंतीवर आदळून परतत होतं. कंपनीच्या उच्च पदस्थ अधिकाऱ्यांच्या नजरा तिच्या बोलण्याला नकारात्मक प्रतिसाद देत होत्या.

वरिष्ठ एचआर मॅनेजरने थोडीशी उसास दिली, जणू ही चर्चा त्याच्यासाठी वेदनादायक होती. "प्रिया, आम्ही सगळे चिंतेत आहोत. आणि आपण सगळे प्रयत्न करतच आहोत. अभिजीतचा शोध घेण्यासाठी आपल्याला काय करावं लागेल, ते आपण करतच आहोत," तो म्हणाला, पण त्याच्या स्वरात

चिंतेचा भाव कमी आणि परिस्थिती हाताळण्याचा प्रयत्न जास्त होता.

प्रियाला हे लक्षात आलं की निर्णय घेणाऱ्या मंडळींचा हेतू दुसऱ्याच दिशेने होता. त्यांचा मुख्य उद्देश अभिजीतचा शोध घेण्याचा नव्हे, तर कंपनीच्या प्रतिमेचं रक्षण करणं होतं.

"मला असं वाटतं की आपण शक्य तितक्या लवकर निर्णय घ्यायला हवा," एक मॅनेजर पुढे म्हणाला. "जर आपण खूप वेळ घेतला, तर मीडियाचा दबाव वाढेल, आणि आपण हे परवडू शकत नाही. आय नो, ही इज वन ऑफ द बेस्ट वी हॅव. पण जर कंपनीने आयोजित केलेल्या उपक्रमामध्ये असे काही घडल्याचे उघडकीस आले, तर आपले मोठे नुकसान होऊ शकते. हा अपघात पूर्वनियोजित असल्याचे देखील बोलले जाईल. मार्केट मध्ये आपल्या कंपनीचे शेअर्स आहेत. आपण हा अपघात वेगळ्या पद्धतीने झाल्याचे सांगितले तर? म्हणजे तो सुट्टी घेऊन एकटाच फिरायला गेला होता, असं काही.."

प्रियाचं संयम आता सुटू लागला होता. तिच्या डोळ्यांमध्ये आता एक प्रकारचा अंगार आला. दीर्घ श्वास घेत, एक पाऊल पुढे टाकत म्हणाली, "कंपनी सध्या ज्या यशाच्या शिखरावर आहे, ती अभिजीत सारख्या सहकाऱ्यांमुळे. आपल्या खासगी आयुष्याचा त्याग करून ते दिवस-रात्र

फक्त आणि फक्त कंपनीसाठी काम करत असतात. आणि त्यांच्या विषयी आपल्याला काहीच कसं वाटत नाही? अभिजीत एक चांगला माणूस आहे, कंपनीच्या यशामागे त्याचं मोठं योगदान आहे. आणि, ते तर जपानच्या प्रोजेक्टसाठी इथे यायला तयार देखील नव्हते. माफ करा, पण सध्या एका माणसाच्या
जिवा पेक्षा मला कंपनीची प्रतिष्ठा महत्वाची नाही."

वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या चेहऱ्यांवर संभ्रम आणि किंचित लाज दिसत होती. त्यांना कदाचित अपेक्षा होती की प्रिया त्यांच्याशी सहमत होईल, पण ती आता दुसऱ्याच दिशेने वळली होती.

"अभिजीत तिथे एकटाच आहे," प्रिया म्हणाली, डोळे बंद, स्वर कठोर आणि निर्विवाद. "आपल्याला त्याला परत आणायचं आहे. जर तुम्ही मदत करणार नसाल, तर मला अडवू तरी नका. मी रेंजर्ससोबत काम करत राहीन," डोळे उघडून ती म्हणाली,

तिच्या स्वरात ठामपणा स्पष्ट होता. "तुम्ही 'ऑप्टिक्स' सांभाळा, पण अभिजीतला शोधायचं काम माझं आहे. आणि मला तुमच्या चर्चांमध्ये प्रचारासाठी टोकणी म्हणून वापरण्याचा प्रयत्नही करू नका."

ती जड पावलांनी खोलीबाहेर निघून गेली, तिचं मन आवेगाने धडधडत होतं.

जंगलाच्या गाभ्यात, अभिजीतला बेस कॅम्पवर होत असलेल्या घडामोडींची काहीच कल्पना नव्हती. तो घनदाट झाडीतून वाट काढत होता, त्याच्या फुफ्फुसात त्या ओलसर जंगलाच्या हवेमुळे एक वेगळाच उत्साह भरला होता. कोल्हा त्याच्यापुढे चालत जणू दिशा दाखवत होता. त्याच्या तीक्ष्ण नजरा भूप्रदेश न्याहाळत होत्या.

अभिजीतलाही आता वेगळं जाणवत होतं—तो आता फक्त जंगलातला प्रवास करत नव्हता. तो त्या जंगलाचा एक भाग बनत होता, त्या लयीत एकरूप होत होता. तो आधी जसा आपल्यावर असलेल्या प्रत्येक जबाबदारीचा बडगाच उचलून चालत होता, तो ताण आता हळूहळू गळून पडत होता. त्या जागी आता एक नवीन स्पष्टता आली होती—*काही गोष्टी नियंत्रणात ठेवण्याची गरज नसते.*

बेस कॅम्पवर, प्रियासाठी मनस्ताप कमी होण्याऐवजी वाढत चालला होता. आणि इतक्या सुविधा असूनही शोधकार्यात गतीमानपणा दिसत नव्हता. वरिष्ठ व्यवस्थापन अजूनही जनमत आणि प्रतिमेच्या काळजीत अडकलेलं होतं, आणि परिस्थितीचं गांभीर्य ओळखायला त्यांच्यातील काहींची अजूनही इच्छा नव्हती होती.

“आपण वेळ वाया घालवत आहोत,” प्रिया कॅम्पच्या बाहेर फिरत म्हणाली. “जर आपण खरोखर अभिजीतला शोधायला उत्सुक असू, तर आपण अधिक लोकांना शोधासाठी पाठवायला हवं. आपल्याला जास्त क्षेत्र कव्हर करायला हवं.”

राजीव, जो शोधकार्याच्या तयारीसाठी प्रियासोबत काम करत होता, तिला म्हणाला, “आय रिस्पेक्ट युअर इमोशन. पण आपल्याला विचारपूर्वक पद्धतीने काम करावं लागेल.”

तिच्या चेहऱ्यावर एक क्षणभर मृदुता उमटली, पण डोळ्यांतील ताण काही केल्या मावळला नाही. राजीवने तिच्या खांद्यावर हलकं हात ठेवत तिला दिलासा दिला. “आपण त्याला नक्की शोधू.”

प्रियाने विश्वासच्या आशेने मान हलवली, पण तिचं मन शांत होत नव्हतं. अभिजीत फक्त एक कर्मचारी नव्हता—तिने त्याच्यासोबत कितीतरी रात्रं काम केलं होतं, बैठकांमध्ये चर्चा केली होती, योजना आखल्या होत्या. तिला अभिजीत चांगलाच माहीत होता. तो केवळ एका एक्सेल शीटवरील नाव नव्हता. ती त्याला जंगलाचं भक्ष्य होऊ देणार नव्हती, फक्त एका छोट्या ब्रेकसाठी आलेल्या माणसाला निसर्गाच्या तडाख्यात एकटा सोडणार नव्हती.

तिने दीर्घ श्वास घेतला, आपले खांदे ताठ केले आणि ठामपणे म्हणाली, “चला, पुन्हा शोधायला लागूया. जोपर्यंत तो आपल्याला सापडत नाही, तोपर्यंत थांबायचं नाही.”

संधी आणि आशा: प्रियाचा निर्धार

सूर्य क्षितिजामागे झुकायला लागला, आणि जंगलाच्या जमिनीवर लांबसडक सावल्या पडत होत्या. पण प्रियाच्या दृष्टीसाठी वेळ थांबल्यासारखा होता. तिचा निर्धार इतका ठाम होता की, वेळेचा किंवा अंधाराचा तिला विसर पडला होता. ती अनेक तास जंगलात फिरत होती, पण भीतीने तिचं साहस कमी होण्याऐवजी ते आणखी वाढवलं होतं.

“तुला खात्री आहे का की हा रस्ता बरोबर आहे?” प्रियाने विचारलं, तिचा आवाज शांत पण थोडासा अधीर वाटत होता. आज ते झऱ्यापासून जरा जास्तच पुढे आले होते. अभिजीत हरवला त्या ठिकाणाहून ही जागा खूपच दूर होती. राघव, जो टीमचं नेतृत्व करत होता, नकाशा नीट पाहत थांबला.

“जंगलाचा फक्त हाच भाग शोध घ्यायचा बाकी आहे. बाकी ठिकाणी आपण कॅमेरे लावलेले आहेत. अजून तरी तिथे तो असल्याचा कोणताही पुरावा आपल्याला मिळालेला नाही,” राघव म्हणाला.

अचानक, पुढे असलेल्या सुरज नावाच्या एका गाईडने सावधपणे आवाज दिला, “काहीतरी सापडलं.”

प्रिया धडधडत्या हृदयाने त्या दिशेने धावली.

ती पोहोचली तेव्हा सुरज मऊ मातीत दिसणाऱ्या मानवाच्या पावलांच्या खुणांजवळ बसला होता. "ह्या ताज्या वाटत आहेत," तो म्हणाला, त्या खुणांकडे बोट दाखवत. "आपण योग्य दिशेने जातोय."

प्रिया त्याच्याशेजारी वाकून खुणा पाहू लागली. तिच्या मनात सूक्ष्म आनंदाची लाट उसळली.

राघवही तिच्या शेजारी वाकला. "आपण या खुणांचा पाठलाग करू. सावध राहा. जर तो शुद्धीवर असेल, तर तो नक्की पाण्याच्या प्रवाहाजवळच राहिल. सर्वांनी फुटप्रिंट्स व्यवस्थित फॉलो करा. ही संधी गमवून चालणार नाही."

"आता आपल्याला जलद हालचाल करावी लागेल," प्रियाने ठामपणे सांगितलं. ती आणखी वेळ वाया घालवू शकत नव्हती. अभिजीत अजूनही जंगलात होता, आणि वेळ त्यांच्या विरोधात होती.

प्रत्येक पाऊल ती सावधपणे टाकत होती, जमिनीकडे आणि समोरच्या रस्त्याकडे तिचा कटाक्ष होता. तिच्या मनात एकच आशा होती— अभिजीत तिथेच कुठेतरी असावा. तो हुशार आहे, धैर्यशील आहे, आणि परिस्थितीशी झुंज देण्यास सक्षम आहे, यावर तिचा विश्वास होता. हाच विश्वास तिला पुढे घेऊन जात होता.

वाटेवरचा साथीदार

अभिजीतने हातातली केळी संपवली, डोळे मिटले, आणि एका दीर्घ श्वासाने शरीरभर पसरलेल्या थकव्याला मोकळं केलं. केळीचा मऊ गोडसर स्वाद त्याच्या जिभेवर पसरला होता, पण त्याहीपलीकडे त्याला त्या गोडव्याने दिलेला एक प्रकारचा विसावा जाणवत होता.

हा गोडवा फक्त केळीचा नाही, त्याच्या मनात विचार आला. ही सोबत आहे, जी मला जगण्यासाठी नवा दृष्टिकोन देतेय. कोल्हा त्याच्या जवळ सावध उभा होता—ना फार जवळ, ना फार दूर—जणू काही प्रत्येक पावलावर त्याला संरक्षण देत होतं.

त्याच्या लक्षात आलं की कोल्हाची सोबत फक्त जंगलातून वाट दाखवणारी नव्हती; ती काहीतरी अधिक महत्त्वाचं शिकवत होती. ती सोबत त्याला एका साध्या पण मूलभूत गोष्टीची जाणीव करून देत होती—जीवन प्रवाहासोबत राहून कसं जगायचं, हे शिकणं.

"तुला माहिती आहे का," अभिजीत हसत म्हणाला, जणू स्वतःशीच बोलत होता. त्याने हातावरचं केळ्याचं अवशेष त्याच्या मळकटलेल्या पँटवर पुसलं आणि कोल्ह्याकडे पाहिलं. "आयुष्य मी कधीही थांबू नये, सतत

धावत राहावं, याच भावनेत जगत आलोय. पण आता कळतंय, काही वेळा थांबणं, शांत राहणं आणि प्रवाहाबरोबर चालणंही तितकंच महत्त्वाचं असतं."

कोल्ह्याने डोकं हलकंसं बाजूला झुकवलं, त्याच्या डोळ्यांत उन्हाचा हलकासा प्रतिबिंब चमकत होतं. त्याच्या हालचालीत अभिजीतचं बोलणं समजल्यासारखं जाणवलं, पण त्याने काही उत्तर दिलं नाही. त्याऐवजी, कोल्हा पुढे चालू लागला.

अभिजीतने डोळे मिटून घेतले आणि स्वतःला शांत केलं. त्याच्या आत एक विचित्र शांतता निर्माण झाली होती. तो उभा राहिला आणि कोल्ह्याच्या मागे चालू लागला. प्रत्येक पावलासोबत त्याला जाणवलं की जंगल, ज्याला त्याने भीतीनं आणि संभ्रमानं पाहिलं होतं, आता त्याच्यासाठी एक जिवंत आणि सौम्य मार्गदर्शक बनलं होतं.

जंगलाच्या घनदाट मार्गावरून चालत, अभिजीतला दूरवर काही आवाज ऐकू आले. तो थांबला. त्याच्या कानांमध्ये किड्यांच्या आवाजाचा, झाडांच्या सळसळण्याचा एक परिचित नाद होता, पण या वेळी तो वेगळा होता. आवाज मानवी वाटत होता.

त्याने आणखी एक पाऊल पुढे टाकलं, आणि आवाज आणखी स्पष्ट झाला. थोड्याच वेळात त्याला दोन

आकृत्या दिसल्या, त्या मोकळ्या जागेतून पुढे जात होत्या. अभिजीतचं हृदय वेगाने धडधडू लागलं. त्याला जोराने ओरडावंसं वाटलं, त्या आकृत्यांजवळ धावून जावंसं वाटलं, पण काहीतरी त्याला थांबवत होतं.

त्याने थांबून शांत विचार केला. कोल्हा, जो अजूनही त्याच्या बाजूला होता, एका जागी थांबला. जणू काही हा टप्पा अभिजीतला एकट्याने पार करायला हवा होता. कोल्हा त्याला इथवर घेऊन आलं होतं—जिथे दोन जगांची सीमारेषा होती.

ते आवाज थांबले, आणि आकृतींपैकी एक जण, एक स्त्री, त्याच्याकडे वळली. ती सावध होती. तिच्या नजरेत शंका होती, पण त्याचवेळी ती त्याला तपासून पाहत होती.

"तिथे कोण आहे?" ती विचारत होती, तिचा आवाज स्थिर पण सावध होता.

अभिजीतने घसा कोरडा पडल्यासारखा जाणवलं. कित्येक दिवसांनंतर तो पहिल्यांदा कुणासोबत तरी बोलणार होता. "मी.. मी.. अभिजीत.." तो म्हणाला, त्याचा आवाज किंचित थरथरत होता. "मी हरवलो होतो... जंगलात."

तिच्या चेहऱ्यावर शंका ओसरत गेली, पण सावधपणा अजूनही कायम होता. "किती दिवस इथे आहेस?" ती विचारत होती.

"चार दिवस झाले असतील" तो म्हणाला, पाणवलेल्या डोळ्यांनी, हळूहळू पुढे सरकत. "मी एका अपघाताने माझ्या टीमपासून दुरावलो."

मागे उभ्या असलेल्या दुसऱ्या व्यक्तीने, वयस्कर पण मृदू चेहऱ्याच्या माणसाने, त्याला निरखून पाहिलं. "तू एकटाच आहेस का?" त्याने विचारलं.

शर्टच्या बाहिने डोळे पुसत अभिजीतने मान हलवली. "हो. मी इथे एकटाच होतो."

अभिजीत त्यांच्या जवळ पोहोचल्यावर त्याने मागे काहीतरी हालचाल ऐकली. तो पटकन वळला. कोल्हा... नाहीसा झाला होता. शांतपणे, कोणताही आवाज न करता तो त्याला सोडून गेला होता.

त्याच्या छातीत एकदम दडपल्यासारखं वाटलं. कोल्ह्याने त्याला इथवर आणलं होतं— जंगलातल्या त्या गूढ, भयानक वातावरणातून बाहेर काढलं होतं. पण आता, जेव्हा तो माणसांमध्ये पुन्हा येत होता, तेव्हा कोल्हा गेला होता.

"मागे काय आहे?" स्त्रीनं विचारलं, तिचा स्वर थोडासा गंभीर होता.

"काही नाही," अभिजीत म्हणाला, त्याचा आवाज शांत पण भावनांनी ओथंबलेला होता. "आता मागे काहीच नाही."

"चल, तुला बेस कॅम्पवर घेऊन जाऊ," स्त्री म्हणाली. "तू आता सुरक्षित आहेस."

पण अभिजीतला समजलं होतं की सुरक्षितता ही फक्त जंगलातून सुटण्यापुरती नव्हती. ती त्या शिकवणीसाठी होती जी त्याला जंगलाने दिली होती—स्वतःवर विश्वास ठेवण्याची, धैर्याने पुढे जाण्याची, आणि निसर्गाच्या प्रवाहासोबत चालण्याची.

कॅम्पच्या दिशेने चालताना त्याने एक शेवटची नजर जंगलाकडे टाकली. त्या गूढ सावल्यांमध्ये आता त्याला कोल्हा दिसत नव्हता, पण त्याच्या अस्तित्वाचा ठसा कायम त्याच्या मनात कोरला गेला होता.

प्रकरण १३: अनुभवाची शिदोरी

शेवट आणि सुरुवात

अभिजीत परतीच्या वाटेवर निघाला, प्रत्येक पाऊल त्याला जंगलाच्या गडद गाभ्यातून बाहेर काढत होता, आणि त्याच्या जीवनशैलीपासून दूर नेत होतं. घरच्या दिशेने परतताना त्याच्या डोळ्यासमोर प्रियाची छबी चमकली. आणि जेव्हा तो रेस्क्यू टीमजवळ पोहोचला, तेव्हा तिथे, आपल्या ओळखीच्या व्यक्तींपैकी प्रियाचं रूप त्याला दिसलं. डोळ्यात आनंदाश्रू लपवून ती हसत होती, पण तिच्या नजरेत काळजीही होती. या क्षणी, त्याच्यासाठी संपूर्ण जग एकदम शांत झालं. प्रत्येक सेकंद एकाच लाखो वर्षांसारखा वाटत होता. प्रियाच्या डोळ्यात असलेली अस्वस्थता आणि तिचा थोडासा अडकलेला श्वास—या सगळ्या गोष्टी त्याला त्या अनवट जंगलात हरवलेल्या ओळखीप्रमाणे वाटत होत्या.

अचानक, प्रियाचा आवाज त्याला ऐकू आला. उष्णतेच्या त्रासाने व्याकूळ जमिनीवर पावसाचे थेंब पडावे, तसंच तिचे शब्द त्याच्या कानांवर पडले. त्याच्या मनात काहीतरी गडगडत होतं. आणि त्याचा डोळ्यांचा संपर्क प्रियाच्या हृदयाशी जोडला गेला, जणू त्याच्या भावना तिच्यापर्यंत पोहोचत होत्या. प्रियाचं हलकं हसू उमटलं, पण

त्यात एक गोडी होती—जिथे शब्दांची आवश्यकता नव्हती, तिथे संवाद दोन मनांमध्ये खोलवर सापडलेला होता.

प्रियाने थरथरणाऱ्या हातांनी अभिजीतच्या खांद्यावर हात ठेवला. तिच्या डोळ्यात एक शोधक नजर होती, जणू ती त्याच्या शरीरावर एखादी दुखापत शोधत होती. पण अभिजीतला माहित होतं की, तिच्या मनात आणखी काहीतरी होतं—ज्याला शब्दांचं स्वरूप देणं कठीण होतं. ती चिंता, ती वेदना, जी त्याच्या जिवंत राहण्याच्या किमतीवर तयार झाली होती, ती आता पुन्हा एका नवं रूप घेऊन त्याच्याशी संवाद साधत होती.

"खूप आनंद झाला तुला पुन्हा पाहून," ती म्हणाली, तिच्या आवाजात थकवा आणि हलकं दुखणं उमठत होतं. "आम्ही—" ती थांबली, श्वास घेतला, "आम्ही तुला गमावलं असं वाटत होतं."

अभिजीतने हळूहळू मान हलवली. जंगलाच्या अनुभवांच्या धुक्यात अडकलेला तो, अजूनही त्या अनवट जागांमध्ये हरवलेला होता. सभोवताल पाहिलं—मार्गदर्शक आणि रेंजर्स गंभीर नजरेने त्याला पाहत होते, काळजी अजूनही त्यांच्या चेहऱ्यावर स्पष्ट होती.

"माझा शोध घ्याल असं वाटलंच नव्हतं," त्याने कबूल केलं, त्याचा आवाज थोडा अडखळला. "माझं मला वाटलं

होतं... सगळं संपलं. पण खरं सांगायचं तर... तसं नव्हतं. तिथं फक्त... एकटं राहणं होतं." तो थांबला, शब्द शोधताना त्याला कठीण जात होतं. ते अनोळखी जंगल, ते भयानक एकटेपण—या सर्व अनुभवांना शब्दात मांडणं त्याच्यासाठी अवघड होतं.

प्रियाने शांतपणे त्याच्याकडे पाहिलं आणि विचारलं, "नेमकं तिथं काय झालं, अभिजीत? तुझ्याशी संपर्क तुटला. आम्हाला शेवटचं कळलं तेव्हा तू स्पॉटवर पोहोचण्याच्या वाटेवर होतास, आणि मग... काहीच नाही."

"मी..." अभिजीतने एक क्षण थांबून शब्द शोधले. "मी वाट चुकलो," त्याने शेवटी उत्तर दिलं. "पण त्या पलीकडे काहीतरी होतं. मला... टिकून राहायचं होतं. ते फक्त खाणं आणि आश्रय शोधण्याबद्दल नव्हतं—ते स्वतःला शोधण्याबद्दल होतं. स्वतःला... स्वतःसारखं होण्याबद्दल."

प्रियाच्या भुवया किंचित वर गेल्या. ती त्याच्या शब्दांना समजून घेण्याचा प्रयत्न करत होती. "आणि... तू ते जमवलंस?"

"हो," तो हळूच म्हणाला. "मी खूप काही शिकलोय. अपेक्षेपेक्षा खूप काही." बोलता बोलता, त्याचा आवाज थोडा कमकुवत झाला. त्या जंगलात, कोल्ह्यांच्या मागावर गेलेले अनुभव, त्याच्या मनात भरपूर शांतता आणि शहाणपण

निर्माण करत होते—अशा गोष्टी ज्या तो फक्त स्वतःसाठीच ठेवू इच्छित होता.

मार्गदर्शक आणि रेंजर्स सामान बांधून कॅम्पकडे परत जाण्याची तयारी करत होते. परंतु अभिजीतच्या मनात एक नवा बदल होत होता. आधीच्या आयुष्यात परत जाण्याची तीव्रता आता त्याला परकी वाटत होती. कॉर्पोरेट जग, मिटिंग्स, आणि अंतहीन मागण्या—हे सगळं त्याने नुकत्याच अनुभवलेल्या जंगलाच्या विशालतेच्या तुलनेत अगदी क्षुल्लक वाटत होतं.

प्रियाने त्याच्या चेहऱ्यावरच्या बदललेल्या भावनांना पाहिलं. "तुझ्या मनात काय चाललंय?" तिने हळूच विचारलं.

अभिजीतने तिच्या डोळ्यात पाहिलं—त्याचं मन आता स्पष्ट होतं. "मला वाटतं... मला ब्रेक घ्यायला हवा. फक्त जंगलातूनच नाही, तर सगळ्याच गोष्टींपासून."

"मला समजतं," ती हळूच म्हणाली. "पण आत्ता, कॅम्पवर परत जाऊ. उरलेलं नंतर ठरवू."

अभिजीतने मान हलवली, आणि तिच्या शब्दांच्या आश्वासनाने त्याचं मन स्थिर झालं. कॅम्पकडे परत जाताना प्रियाने त्याच्यासोबत राहून त्याला आधार दिला.

जंगलाने त्याला केवळ जिवंत राहण्यासाठी साधनं दिली नव्हती; त्याने त्याला मानसिक स्वच्छता आणि अंतर्दृष्टी दिली होती.

त्याचा पुढचा प्रवास कुठे नेईल हे अभिजीतला माहित नव्हतं. पण पहिल्यांदाच त्याला वाटलं की, तो स्वतःवर विश्वास ठेवून, त्याच्या मनाच्या मार्गदर्शनाने, तो नवा मार्ग शोधू शकतो.

कॅम्पवर परतताना

अभिजीतच्या शरीरावर खूप दिवसांपासून साठत गेलेला थकवा स्पष्ट जाणवत होता. त्याचे कपडे फाटलेले, केस विस्कटलेले, चेहऱ्यावर दाढीची खवखवणारी जाळी होती. पण तरीही, आतून तो जिवंत असल्याचा अनुभव घेत होता. परतताना त्याला जाणवलं, हा जग त्याला परका झाला आहे, जणू त्याच्यासाठी आता तो चपखल राहिलाच नव्हता.

कॅम्पवर पोहोचल्यावर, त्याच्या सहकाऱ्यांमध्ये एक प्रकारची कुतूहल आणि सुटकेची भावना होती. सगळे त्याच्या भोवती गोळा झाले, एका मागून एक प्रश्न विचारत. त्याच्या प्रत्येक हालचालीकडे त्यांची नजर होती.

“तू टिकलास तरी कसा?” एका सहकाऱ्याने उत्सुकतेने विचारलं.

अभिजीत हसला, आपल्या मानेला हात लावत. “सोपं नव्हतं,” त्याने उत्तर दिलं. “बहुतेक वेळा बेऱ्या, केळी, आणि जे सापडलं ते.”

“एखादा वाघ दिसला का?” दुसऱ्याने विचारलं, अक्षरशः उड्या मारत.

तो थोडासा थांबला, आणि शांत स्वरात उत्तर दिलं, “वाघ नाही. पण रानडुकरांशी झटापट झाली.” त्याच्या

चेहऱ्यावर हलकं स्मित होतं, पण त्याचे डोळे क्षणभर दूर गेले, जणू त्याला पुन्हा त्या क्षणांमध्ये परत नेलं गेलं होतं.

“खरंच, काय खाल्लंस?” एकजण अजूनही विचारत होता. “सांगा तरी नीट.”

“जंगलाने जे हवं ते दिलं,” त्याने शांतपणे उत्तर दिलं. पण त्याच्या डोळ्यांत एक चमक होती. त्याने कोल्हाचा उल्लेखही केला नाही—ती गोष्ट त्याने आतल्या आतच ठेवण्याचं ठरवलं. त्याच्या मूक साथीदारासोबतचा तो अनुभव, तो संबंध, हे क्षण त्याच्यासाठी खूप वैयक्तिक होते.

त्याच्यावर होणाऱ्या प्रश्नांच्या सरबत्तीला हलक्या हसण्याने त्याने थोपवलं. “ही सगळी गोष्ट सांगायला वेळ लागेल,” त्याने हलक्या पण ठाम स्वरात सांगितलं, जणू हे त्याला पुढे सविस्तर सांगायचं नव्हते.

त्याच्या सहकाऱ्यांनी एकमेकांकडे पाहिलं, जणू त्यांना जाणवलं की त्याने फार काही सांगितलं नाही. पण सध्या इतकंच पुरेसं होतं—तो परत आला होता. जिवंत.

मेडिकल टेंटमध्ये पोहोचल्यावर, अभिजीतने अधिक प्रश्न टाळले. तिथं असलेली चिंता त्याच्या चित्ताला जाणवत होती, पण त्याला बोलायची उर्मी नव्हती. त्याला फक्त शांतता

हवी होती. जंगलातील ती शांतता जी त्याच्या मनात कोरली गेली होती, ती तो मनात उरू इच्छित होता.

प्रियाने त्याच्याजवळ बसत त्याचा हात धरला. एक डॉक्टर त्याच्यावर प्राथमिक तपासणी करत होता—जखम, पाण्याच्या कमतरतेचं प्रमाण, आणि जंगलात किती काळ गेला याबद्दल विचारत होता. अभिजीत एखाद्या यंत्राप्रमाणे उत्तरं देत होता, पण त्याचं मन अजूनही जंगलातच होतं.

"शारीरिकदृष्ट्या, तू ठीक आहेस," डॉक्टर म्हणाले, त्याच्यावर शेवटचं परीक्षण करत. "थोडा विकनेस आहे, पण गंभीर काही नाही. भरपूर पाणी पी आणि थोडा आराम कर. दोन दिवस पायावर उभं राहण्याचा विचार करू नकोस."

अभिजीतने मान हलवली, पण त्याचे विचार दुसरीकडेच फिरत होते.

"तू परत जाणार नाहीस, बरोबर?" डॉक्टर निघून गेल्यावर प्रियाने हळू आवाजात विचारलं.

तो तिच्याकडे पाहत क्षणभर थांबला. "तुझं म्हणणं काय आहे?"

"तुझ्या जुन्या नोकरीत. जुन्या आयुष्यात. तिथं पुन्हा जाणार नाहीस, बरोबर?" तिचा स्वर नाजुक होता, जणू ती त्याचा अंदाज घेत होती.

अभिजीत थोडा वेळ गप्प राहिला, त्याचा हात कापसाच्या गादीच्या कडेला फिरत होता. “मला अजून माहिती नाही. पण... नाही. जसं होतं, तसं नक्कीच नाही.”

प्रियाच्या डोळ्यात एक प्रकारचं समाधान उमटलं, जणू तिच्या चेहऱ्यावरून तिच्या मनातला एक भार हलला. “खूप काम केलंस, अभिजीत. पण फक्त काम करणं म्हणजे सगळं नाही.”

“मला माहिती आहे,” तो शांतपणे पण ठामपणे म्हणाला. “पण... कामाच्या पलिकडचं जीवन किती अज्ञात आहे, हे मला ठाऊक नव्हतं. मला वाटतं, मी काहीतरी शिकलोय, पण अजून ठरवलं नाही की ते कसं वापरायचं.”

“तू नक्की ठरवशील,” ती म्हणाली, त्याला विश्वास देणाऱ्या हसण्याने. “तुझ्याकडे कायम उत्तर शोधायची कला होती.”

अभिजीतने परत हसण्याचा प्रयत्न केला, पण ते त्याच्या डोळ्यांपर्यंत पोहोचलं नाही. “आता त्या कलेत कितपत राहिलोय माहीत नाही. पण कदाचित, मी ते शिकतोय.”

संध्याकाळ जसजशी सरत होती, कॅम्पवरचे काम पुन्हा नेहमीसारखं होऊ लागलं, आणि अभिजीतच्या आत एक नवीन शांतता रुजत गेली. त्याचं आधीचं जग—ते

ज्यामध्ये अनंत अपेक्षा, डेडलाइन, आणि ताण होता—आता खूप लांब, अगदी परक्या सारखं वाटत होतं.

पहिल्यांदाच, खूप काळानंतर, त्याला सगळं व्यवस्थित करण्यात घाई करण्याची गरज जाणवत नव्हती. स्वतःला सिद्ध करण्याचा आग्रह नव्हता. एका नव्या सुरुवातीच्या विचाराने तो फक्त थांबायला आणि पुढे काय येतंय ते पाहायला तयार होता.

एका कोपऱ्यातून येणारी चर्चा फिकट होत गेली, आणि अभिजीतने दीर्घ श्वास घेतला. जंगलाने दिलेल्या त्या शिकवण्या, त्याच्या मनात रुजल्या होत्या—त्या वेळेनुसार त्याला एका अर्थपूर्ण ठिकाणी नेऊ शकतील, जेव्हा तो तयार असेल.

संधिप्रकाशातील चिंतन

त्या संध्याकाळी, कॅम्पवर हलकासा निवांतपणा पसरला होता, आणि अभिजीत एकटाच शेकोटीजवळ बसला होता. गेल्या काही दिवसांच्या घटना त्याच्या मनात सतत चालल्या होत्या—भीती, संघर्ष, आणि कोल्हासोबतचा तो काळ.

शेकोटी मंदपणे फडफडत होती, तिच्या प्रकाशाने त्याच्या चेहऱ्यावर झळकणाऱ्या सावल्या तयार होत होत्या. शरीराने तो प्रचंड थकलेला होता, पण त्याचं मन सतत विचारांनी भरलेलं होतं..

प्रियाने हातात गरम चहाचा कप घेऊन त्याच्याजवळ येत एक हलकं हसू दिलं. ती कप त्याच्याकडे देऊन शांतपणे त्याच्या शेजारी बसली. “तू खूप नशीबवान आहेस,” ती म्हणाली, तिचा स्वर हलका पण विचारपूर्ण होता. “सगळ्यांना दुसरी संधी मिळत नाही.”

अभिजीत लगेच काही बोलला नाही. त्याने शेकोटीकडे पाहत राहिलं, जणू त्या जळणाऱ्या लाकडांमध्ये तो जंगलातल्या आठवणी पाहत होता. “हे नशीब नव्हतं,” त्याने शेवटी शांत स्वरात म्हटलं. “मला मदत मिळाली… अशा प्रकारे, जसा मी कधीच विचार केला नव्हता.”

प्रियाने भुवई उंचावली, पण त्याला जास्त विचारून तगादा लावला नाही. ती त्याचा चेहरा पाहत होती, ज्यावर परत आल्यापासून एक वेगळी शांतता होती—एक बदल, जो तिला शब्दांमधून सांगता आला नसता. "कदाचित जंगल आपल्याला त्या गोष्टी शिकवतं, ज्या आपण शिकण्याची गरज आहे," ती हळुवारपणे म्हणाली, तिच्या शब्दांत अशी एक प्रकारची समज होती, ज्याने अभिजीतला थोडं आश्चर्य वाटलं.

तो तिच्याकडे पाहत बसला, त्या विचारांची खोली त्याला स्पर्श करत होती. नेहमीप्रमाणे यावेळी त्याला कोणतंही वाद घालायचं किंवा विषय टाळायचा मोह झाला नाही. उलट, त्याने हळूच मान हलवली. "कदाचित," तो हळूच म्हणाला.

ते दोघं तिथं गप्प बसले, शेकोटीच्या आवाजाने आणि जंगलाच्या हलक्या सरसराटाने वातावरण व्यापलं होतं. ती शांतता एकदम सुखद होती—एक असा क्षण, जो अभिजीत खूप काळापासून शोधत होता पण ज्याचं अस्तित्व त्याला नुकतंच कळलं होतं.

बदलाची सुरुवात

दुसऱ्या दिवशी सकाळी, अभिजीत खूप लवकर जागा झाला. सूर्य नुकताच उगवत होता, आकाशावर केशरी आणि गुलाबी छटा फुलवत. तो आपल्या कॅम्पच्या बाहेर पडला, आणि सकाळच्या गारव्यात त्याने दीर्घ श्वास घेतला. त्या ताज्या, शांत वाऱ्याने त्याच्या फुफ्फुसांमध्ये नवीन ऊर्जेचा संचार केला.

खूप वर्षांनी त्याला असं वाटलं... जणू तो हलका झाला आहे.

बेसवर फिरताना त्याने रेंजर्स पाहिले, जे पुढच्या गस्तीसाठी तयारी करत होते. त्यापैकी एक, राघव, त्याच्याकडे पाहत मिश्कील हसत म्हणाला, “आज शहरात परत जाणार?”

अभिजीत क्षणभर थांबला. त्या प्रश्नाचं वजन त्याच्यावर उमटलं होतं. आपल्या काचेच्या गगनचुंबी इमारतीत परत जाण्याची, त्या अंतहीन मीटिंग्स आणि डेडलाईन्सच्या जगात पुन्हा समरस होण्याची कल्पना आता त्याला वेगळी वाटत होती—काहीशी परकी. इथं येताना तो फक्त पळून यायचं ठरवून आला होता, पण आता जंगलाने त्याला फक्त विसावा दिला नव्हता. त्या शांततेने, त्या

अनुभवांनी त्याच्या आयुष्यात काही खोलवर बदल घडवले होते.

"हो," तो शेवटी म्हणाला, त्याचा स्वर शांत पण विचारात गुंतलेला होता. "पण त्याआधी एक चक्कर मारायची आहे."

राघवने त्याच्याकडे पाहत ओळखपूर्ण स्मित केलं. "घाई करू नकोस. शहर तिथंच राहणार आहे," त्याने हळुवार पण अर्थपूर्ण स्वरात म्हटलं.

अभिजीतने मान हलवली, त्या साध्या पण प्रभावी वाक्याचं स्वागत करत. त्याचे पाऊल सावध, विचारपूर्वक होते, जणू त्याने नुकत्याच संपलेल्या प्रवासाच्या शेवटच्या क्षणांचा आस्वाद घेत होता. त्याला मनोमन वाटलं, कदाचित कोल्हा तिथं वाट पाहत असेल, जसं मागील काही दिवसांमध्ये नेहमी होतं. पण तसं नव्हतं. जंगल आता शांत झालं होतं, त्याची गूढता परत झाडांच्या आच्छादनाखाली लपली होती.

त्याच्या चेहऱ्यावर हलकं हसू उमटलं,

"थँक यू," तो हळूच म्हणाला, हे शब्द त्याने कोल्ह्याला, जंगलाला किंवा त्या अदृश्य मोठ्या शक्तीला उद्देशून म्हटलं—किंवा त्यापैकी सगळ्यांनाच.

तो कॅम्पकडे परत फिरला, त्याच्या जुन्या जीवनाचं ओझं आता कमी झाल्यासारखं वाटत होतं. त्या आयुष्यातले

ताण आता इतके भयानक किंवा महत्त्वाचे वाटत नव्हते. अजून त्याला माहीत नव्हतं की या अनुभवांमधून शिकलेल्या गोष्टींना तो आपल्या आयुष्यात कसं वापरेल. पण त्याला हे नक्की कळलं होतं की, या प्रवासाने त्याला अमूल्य काहीतरी दिलं होतं—दृष्टीकोन, एक शांत ताकद, आणि ही जाणीव की कधी कधी आपण जे शोधतो, ते फक्त पळून किंवा धावत मिळत नाही. ते शांत राहून शिकल्यावरच उमजतं.

नवीन दृष्टीकोन

हॉटेलमधून परतीची तयारी सुरू होती. गाड्या भरल्या जात होत्या, कॅम्प बांधून ठेवले जात होते, आणि शिल्लक उरलेल्या सामानाची आवराआवर चालू होती. प्रियाच्या नजरेतून अभिजीतची सहज जाणवणारी बदललेली मुद्रा सुटली नाही. तो मोबाईलमध्ये गढलेला नव्हता, ना कोणावर आदेश सोडत होता. उलट, तो शांत आणि वर्तमानात पूर्णतः उपस्थित वाटत होता. त्याच्या नजरेत स्थिरता होती, हालचाली संयत होत्या, जणू बाहेरील जगाच्या वेगाने त्याच्यावरचा ताबा सोडला होता.

“तयार आहेस?” प्रियाने विचारलं, हलक्याशा आवाजात, त्याच्याजवळ जाताना. तिच्या लक्षात आलं, ज्याला कधी शरीरभर ताण जाणवत होता, तो आता जणू शांततेच्या एका खोल सागरात विसावला आहे.

अभिजीत तिच्याकडे वळला. त्याच्या चेहऱ्यावर हलकं, पण शांत हसू उमटलं. “हो, तयार आहे,” त्याने स्पष्ट स्वरात उत्तर दिलं.

क्षणभर ते दोघे तिथेच उभे राहिले. टीमची आवराआवर चालू असलेली पाहत. जिथे काही दिवसांपूर्वी

गजबज वाटत होती, तिथं आता जंगलाने आपलं मूळ अस्तित्व परत मिळवलं होतं.

मुंबईकडे होणाऱ्या प्रवासाने या प्रकरणावर पडदा टाकला असता, पण अभिजीतला माहीत होतं की, जंगलाने शिकवलेल्या गोष्टी त्याच्या आत कुठेतरी घट्ट बसल्या आहेत.

या अनुभवांचं शहरात परतल्यावर कसं प्रतिबिंब पडेल, किंवा इतरांना त्यातलं किती जाणवेल, हे त्याला माहीत नव्हतं. पण पहिल्यांदाच त्याला ती घाई, ती सिद्ध होण्याची गरज, किंवा आपल्या जुन्या आयुष्यात परत मिळवायची ओढ वाटत नव्हती. त्याला आता फक्त एक गोष्ट ठामपणे माहीत होती—जे पुढं येईल, त्याला सामोरं जाण्यासाठी तो तयार आहे. आता भीती किंवा उतावीळपणाने नव्हे, तर एका खोल शांततेने मार्ग दाखवणाऱ्या विचारांनी.

“चल, निघू या,” तो म्हणाला, गेल्या काही दिवसांतला अनुभव त्याच्या चेहऱ्यावर शांतीचा आव आणत होता, आणि डोळ्यांत एक नवीन प्रकारचं आशावाद चमकत होतं.

प्रिया त्याच्याकडे उत्सुकतेने पाहत होती, पण काही बोलली नाही. त्याच्या आत काहीतरी बदललं होतं, आणि त्या शांततेत तिला जाणवलं की, ते समजावून सांगण्याची गरज नव्हती.

टीमने परतीचा प्रवास सुरू केला. जंगल हळूहळू त्यांच्या पाठीमागे राहू लागलं.

प्रकरण १४:
शहरातला शांत प्रवासी

मोकळा श्वास

मुंबईकडे परतताना अभिजीतचा प्रवास आश्चर्यकारकरीत्या शांत होता. कॉर्पोरेट रिट्रीटचा गोंधळ आता मागे राहिला होता, आणि शहराचा परिचित गोंगाट हळूहळू जवळ येत होता.

जेव्हा गाडी लोअर परळच्या रस्त्यांवरून पुढे सरकत होती, तेव्हा आकाशाला भिडणाऱ्या इमारतींनी त्याला आधीप्रमाणे ताकदीचं आणि महत्त्वाकांक्षेचं प्रतीक वाटणं थांबवलं होतं. आता त्या उंच इमारती त्याला दबाव टाकणाऱ्या, श्वास गुदमरवणाऱ्या भिंतींसारख्या जाणवत होत्या.

गाडीच्या खिडकीतून बाहेर पाहताना त्याचं मन जंगलात परत गेलं—श्वासाला वजन असलेली हवा, झाडांच्या मधून जाणारी शांतता, आणि पानांच्या सळसळीने सांगितलेले मौनाचे धडे.

गाडीचा थंडगार एसी आणि शहराचा कृत्रिम गोंगाट आता त्याला अपरिचित वाटत होता. जणू काही जंगलाच्या स्वच्छ, नैसर्गिक जगाला तो इतका सरावला होता, की शहराचा कोरडेपणा आता त्याला असह्य होत होता.

तो जेव्हा आपल्या घरात पोहोचला, तेव्हा सर्व काही जसं होतं, तसंच होतं—स्वच्छ, व्यवस्थित, आणि परिपूर्ण. घरातल्या एसीचं हलकं गुणगुणणं आणि बाहेरच्या शहराचा मंद आवाज त्याच्या कानी पडत होता. परंतु, आत येणारा अभिजीत तोच नव्हता.

त्याने आपलं बॅगपॅक दाराजवळ ठेवून दिलं आणि खिडकीपाशी चालत गेला. मुंबईचं चमचमणारं दृश्य त्याच्या समोर होतं, पण त्यात आता आकर्षणाची जागा परकेपणाने घेतली होती. त्याने गार काचेवर हात ठेवला, आणि समोर आरशात दिसणाऱ्या स्वतःच्या प्रतिबिंबाकडे पाहिलं. पण ते प्रतिबिंब तो माणूस नव्हता, जो काही दिवसांपूर्वी या शहरातून निघून गेला होता.

आता त्याच्यात एक प्रकारची हलकीशी मोकळीक होती, एक शांतता होती, जिथे कधी काळी सततची घाई होती. त्याने लक्षात घेतलं की, आधीची ती सततची धडपड, प्रत्येक गोष्टीत सर्वोत्तम होण्याची असह्य गरज, हळूहळू मावळली होती. त्या जागी आता एक नवीन भावना जन्म घेत होती—जीवनाशी झगडण्याऐवजी, त्यासोबत चालण्याची जाणीव.

त्याच्या विचारांत पुन्हा कोल्ह्याचा चेहरा आला—त्याची शांतता, जंगलातलं त्याचं आत्मविश्वासाने भरलेलं वागणं. ना धावपळ, ना घाई; फक्त त्याच्या अंतःप्रेरणांवर

विश्वास ठेवून जगण्याचं स्वाभाविक कौशल्य. अभिजीतला जाणवलं की, त्या प्राण्याने त्याला अमूल्य धडा दिला होता—एक असं सत्य, ज्याचं महत्त्व तो हळूहळू समजून घेत होता.

त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला आणि खिडकीतून दूर जात, घरभर चालत फिरायला लागला. सगळं काही खूपच नीटस आणि व्यवस्थित वाटत होतं. आणि तेच त्याला खूप वेगळं आणि परकं वाटत होतं. त्याला कळून चुकलं की, परिपूर्णतेच्या पाठलागाने त्याचं आयुष्य रिकामं करून टाकलं होतं. जिथे आधीचा अभिजीत या वातावरणात सहज वावरत होता, तिथे आता त्याला ते ओळखीचं वाटत नव्हतं.

तो हळूहळू सोफ्यावर बसला. सोफ्याचा मऊपणा सुखदायक होता, पण तरीही तो जंगलाच्या रसरशीत, जमिनीत मुरलेल्या अनुभवांच्या आठवणींशी जुळत नव्हता. त्याला आता फोन उचलून ईमेल्स तपासण्याची गरज वाटली नाही. त्याच्या नीटस वेळापत्रकात परत जाण्याचा विचारही रिकामाच वाटला.

जंगलाने त्याला शिकवलं होतं की, संयम, विश्वास, आणि शांततेतून मिळणारं सामर्थ्य हे फक्त जिवंत राहण्यासाठी नव्हे, तर खऱ्या अर्थाने जगण्यासाठी होतं.

त्याला जाणवलं की, त्याने सतत स्वतःला सिद्ध करायची गरज सोडून द्यायला हवी. एका वेगळ्या मार्गाने

चालायचं होतं, जिथे शांततेला स्वीकारायचं होतं, आणि अनावश्यक गडबड टाळायची होती.

त्याने खिडकीकडे परत पाहिलं. शहर आपल्या नेहमीच्या गतीने धावत होतं, पण अभिजीतला कुठेही घाई करायची गरज वाटत नव्हती. जंगलाने दिलेले धडे आता त्याच्या आत खोलवर रुजले होते—आणि तो त्या शांततेत निःशब्दपणे पुढील वाटचाल सुरू करण्यासाठी तयार होता.

ओझं उतरवताना

अभिजीतच्या फोनवर टीमच्या सतत येणाऱ्या मेसेजेसची लांबलचक यादी होती. पण त्याने ते सगळे दुर्लक्ष करून, कॉन्टॅक्ट लिस्ट उघडली. एका विशिष्ट नावावर नजर थांबली—नेहा.

त्याच्या अंगात हलकासा थरकाप गेला. एका क्षणासाठी त्याने थांबून विचार केला, आणि मग *कॉल* बटन दाबलं.

"अभिजीत?" नेहाचा आवाज होता—आश्चर्यचकित, पण या आवाजात आतुरता देखील होती.

"हाय," त्याने म्हटलं, आवाज नेहमीसारखा तीव्र नव्हता. त्यात एक शांत, मवाळपणा होता. "मला फक्त... तुला थँक यू म्हणायचं होतं."

"कशासाठी?"

"नेहमी मला स्लो डाऊन म्हणत होतीस त्यासाठी. त्या वेळी मला समजलं नाही, पण... आता कदाचित कळतंय."

फोनच्या दुसऱ्या बाजूला काही क्षण शांतता पसरली. मग नेहाने हलकसं हसून उत्तर दिलं, "वा! जंगलाने खरंच चमत्कार केलाय."

"तसंच काहीतरी," अभिजीतने कबूल केलं. "मी म्हणत नाही की, मला सगळं समजलंय. पण... कदाचित मी चुकीच्या गोष्टींचा पाठलाग करत होतो."

"बेबी स्टेप्स," ती सौम्यपणे म्हणाली. "योग्य मार्गावर आहेस."

काही वर्षांत पहिल्यांदा, त्यांचं संभाषण सहज, नैसर्गिक वाटत होतं. कॉल संपल्यानंतर अभिजीतने एक दीर्घ श्वास घेतला. त्याच्या छातीतून एक जुना भार उतरला होता. हा काही ठोस, नाट्यमय युरेका क्षण नव्हता. पण या संवादातून त्याला जाणवलं की बदलाचा अर्थ म्हणजे सगळं मागे सोडणं नव्हे; तो होता आधीच्या गोष्टींमधून पुढे जाणं, नव्या जाणीवांसह.

त्याच्या चेहऱ्यावर एक हलकंसं समाधान उमटलं. पुढचा मार्ग सोपा नसणार होता; कॉर्पोरेट जगाचा प्रचंड दाब पुन्हा त्याला ओढेल, हे त्याला ठाऊक होतं. पण आता, प्रथमच, त्याला त्या ओढीला शांतपणे सामोरं जाण्याची ताकद मिळाल्यासारखं वाटत होतं.

रात्री जसजशी गडद होत गेली, अभिजीत आराम खुर्चीत मागे रेलून बसला. खिडकीतून दिसणाऱ्या मुंबईच्या दिव्यांकडे बघत राहिला—ते दिवे आता आकाशातल्या ताऱ्यांसारखे भासत होते. त्याला आता आधीचा तो वेडा

धडपडवाणा ओढा जाणवत नव्हता. *स्वतःला सिद्ध करण्याचा* वेगाने पेटलेला तळतळाट अजूनही होता, पण आता त्याला नदीसारखं सौम्य, गुळगुळीत वाटत होतं—जी तिच्या वाटेतल्या दगडांना घडवत होती.

खरं तर, त्याला समजलं होतं, की खरा प्रवास म्हणजे फक्त जास्त मिळवण्याचा नाही; तो होता आधीपासून जे आहे त्यात राहून आनंदी राहण्याचा, स्वतःला समजून घेण्याचा.

त्याने दीर्घ श्वास घेतला आणि स्वतःशी पुटपुटला, "मी तिथं पोहोचतोय."

आणि अनेक वर्षांनी पहिल्यांदा, त्याला स्वतःवर विश्वास वाटला.

नात्यांचा नवा प्रवास

दुसऱ्या दिवशी सकाळी अभिजीत ऑफिसला नेहमीपेक्षा लवकर पोहोचला. काचेच्या दरवाज्यांतून आत येताना त्याच्या पावलांत वेगळाच आत्मविश्वास दिसत होता—पण तो जुन्या काळातील 'डील्स जिंकण्याचा' उद्देश नव्हता. त्याच्या चालण्यात हलकासा सहजपणा होता, आणि त्याच्या व्यक्तिमत्त्वावर जणू जंगलातील शांततेची छाप उमटली होती.

प्रिया तिच्या डेस्कवर कामात व्यस्त होती. अभिजीत जवळ येताना पाहून ती थोडी चमकली, त्याच्या व्यक्तिमत्त्वातील बदल तिला क्षणभर संभ्रमित करत होता.

"सर—" ती बोलायला सुरुवात करणार, तोच त्याने तिला थांबवलं.

"अभिजीत, जसं कॉर्बेटमध्ये मैत्रीण म्हणून आवाज देत होतीस, तसं..." त्याने सौम्य हसत उत्तर दिलं, त्याचं हास्य इतकं नैसर्गिक होतं की, ते पाहून प्रिया अधिक चकित झाली.

"ठीक आहे... अभिजीत," तिने जरा सावधपणे उत्तर दिलं, या नवीन अभिजीतला समजून घेण्याचा प्रयत्न करत.

"आपण बोलू शकतो का?" त्याने खुर्चीकडे इशारा करत विचारलं.

प्रियाने मान हलवली. तिच्या डेस्कसमोरील खुर्चीत बसत ती त्याच्याकडे पाहत राहिली. अभिजीतनेही तिच्यासमोर बसत आपले हात पुढे जोडले.

"मी कामाच्या बाबतीत थोडा ॲग्रेसिव्ह माणूस होतो," त्याने सुरुवात केली. त्याचा आवाज शांत होता, पण त्यात प्रामाणिकपणा जाणवत होता. त्याने विचारपूर्वक शब्दांची निवड केली होती. "मी खूप मागणी करत होतो, बऱ्याचदा दुर्लक्षही करत होतो, आणि...."

प्रिया त्याच्याकडे न बोलता पाहत होती, तिच्या चेहऱ्यावर जाणवणारा अविश्वास स्पष्ट होता.

"मला माफी मागायची आहे," त्याने पुढे सांगितलं, आवाजात कमालीची स्थिरता आणि गंभीरता होती. "ज्यांनी माझ्यावर विश्वास ठेवला, त्यांचं योग्य मूल्यमापन केलं नाही... विशेषतः तुझं."

प्रिया अवाक झाली. तिच्या डोळ्यांत क्षणभर चमकली असावी, कारण तिला अभिजीत कधी इतका खरा वाटला नव्हता. काही क्षण ती गप्प राहिली, आणि शेवटी हलक्या आवाजात विचारलं, "तुमची तब्येत ठीक आहे ना?"

त्यावर अभिजीत हलकसं हसला. त्या हास्यात तणावाचा लवलेशही नव्हता. "अजून तरी बरा आहे," त्याने उत्तर दिलं. "पण अनेक वर्षांनंतर पहिल्यांदा खरं वाटतंय."

त्या दोघांच्या दरम्यानची वाऱ्याची ताणलेली सूक्ष्म रेषा आता मऊशी वाटत होती. जणू बराच काळ एकत्र काम करूनही ज्या संवादांना जागा मिळाली नव्हती, त्यांना आता उसंत मिळत होती.

प्रियाने शेवटी एक हलकंसं हसू दिलं, जणू तिच्या मनातले सगळे प्रश्न मोडीत निघाले होते. “तुमची माफी मी स्वीकारते,” ती म्हणाली. “पण याचा अर्थ असा नाही की तुम्ही आता कामातून सुटाल. खूप काम बाकी आहे.”

अभिजीत हसला—मनापासून, मुक्तपणे, जसं तो बराच काळ हसलाच नव्हता. त्या हास्याने त्याला जणू पूर्वजन्मातून मुक्त केलं.

“समजलं,” त्याने उत्तर दिलं, आणि त्या क्षणी त्याला पहिल्यांदाच असं जाणवलं की ते दोघं आता एकाच पातळीवर आहेत—फक्त सहकारी नाहीत, तर समान वाटसरू, समान मानवी अनुभवांनी जोडले गेलेले.

त्यानंतरचा संवाद अधिक मोकळा, नैसर्गिक झाला. त्या संवादात ना दबाव होता, ना वर्चस्व सिद्ध करण्याची गरज. जणू जंगलाने अभिजीतला एका वेगळ्या जगाचा दरवाजा उघडून दाखवला होता—जिथे कनेक्शन म्हणजे अधिकार नव्हे, तर परस्पर आदरावर आधारित नातं होतं.

त्यानंतरच्या काही तासांत प्रियाला अभिजीतचा बदल जाणवत होता. त्याचा सध्या उपस्थित राहण्याचा, शांत राहण्याचा स्वभाव वेगळा होता. तो अधिक स्थिर आणि सहज वाटत होता, आणि हे बदल त्याच्या नेहमीच्या अधिकारशाली व्यक्तिमत्त्वापेक्षा अधिक प्रभावी वाटत होते.

"तुमचं जंगलात काय झालं?" ती विचारल्याशिवाय राहू शकली नाही.

क्षणभर तो थांबला, पण लगेच म्हणाला, "मी असं शिकलो की, आयुष्यात फक्त पुढची डील जिंकणं किंवा लक्ष्य गाठणं महत्त्वाचं नसतं. ज्या लोकांना आपण भेटतो, त्या प्रवासातले धडे, आणि आपण शांततेत घालवलेले क्षण—ते खरे महत्त्वाचे असतात."

प्रियाचं मन या शब्दांनी हललं. ती नेहमीच अभिजीतचा आदर करत असे, पण आता तिच्या मनात त्याच्याबद्दल वेगळ्याच भावना निर्माण झाल्या—एक अनपेक्षित सुसंवाद, जणू एखाद्या नवीन नात्याला वळण मिळालं होतं.

त्या दिवशी उशिरा, ऑफिसचं नेहमीचं काम चालू असताना, प्रिया अभिजीतकडे पाहत राहिली. त्याच्या माफीनं तिला थोडंसं हलकं वाटलं, पण त्याच्यापलीकडे त्याच्या शब्दांमधला प्रामाणिकपणा तिला खोलवर जाणवत होता.

तिच्या मनात तो आदर वाढत होता, ऑफिसमधील औपचारिक कामाच्या भिंती, त्या आता तिला अनावश्यक वाटत होत्या.

प्रिया विचार करत राहिली—ज्या नात्याला नेहमीच फक्त कामापुरतं बंधन होतं, ते कदाचित आता वेगळ्या दिशेने वळण घेत होतं—एखाद्या शांत, हळुवार प्रवासाला, जो फुलण्यासाठी वेळ घेत होता.

अभिजीतसाठी, मात्र, त्याला स्पष्ट जाणवत होतं की जंगलाने त्याला फक्त जगायला शिकवलं नव्हतं. त्याने त्याला जीवनाचं नवं दृश्य दिलं होतं—नातेसंबंधांवर, कामावर, आणि आयुष्यावर नव्यानं विचार करायला भाग पाडलं होतं.

खरं तर, प्रवास फक्त आत्ताच सुरू झाला होता.

सहजतेचा स्पर्श

पुढच्या काही आठवड्यांत अभिजीतने आपल्या जीवनशैलीत बदल करण्यास सुरुवात केली. हे बदल अगदी लहान स्वरूपाचे होते—ऑफिसमधून वेळेवर घरी जाणे, कामांचे परिणामकारक वाटप करणे, आणि मिटिंग्समध्ये फक्त बोलण्यापेक्षा इतरांचं ऐकून घेणं. हे छोटे बदल हळूहळू त्याच्या कामाच्या सवयींमध्येच नाही, तर टीमसोबतच्या संवादातही प्रतिबिंबित होऊ लागले.

त्याच्या सहकाऱ्यांनी, विशेषतः प्रियाने, हा बदल लगेचच लक्षात घेतला. सुरुवातीला तिला शंका वाटली—तिला वाटलं की हा नवीन, अधिक शांत अभिजीत केवळ काही दिवसांचा परिणाम असावा. पण जसं दिवस जात होते, तसं तिला जाणवू लागलं की हा बदल तात्पुरता नाही. हा खूप खोलवर असलेला आणि कायमस्वरूपी वाटावा, असा बदल होता. अभिजीत आता अधिक संयमी, सहकार्यशील, आणि आश्चर्यकारकरीत्या सौम्य वाटत होता. त्याचं हास्य आता अधिक सहज आणि खऱ्या अर्थाने मनापासून होतं—आधी जे फक्त मोठं डील जिंकल्यावर किंवा परिपूर्ण प्रेझेंटेशन सादर झाल्यावर दिसत असे.

एका संध्याकाळी, ते दोघं एका महत्त्वाच्या प्रेझेंटेशनसाठी उशिरापर्यंत काम करत होते. प्रियाने थोडासा थांबून, आपल्या लॅपटॉपवरून नजर हटवली आणि थोड्या दमलेल्या पण कुतूहलाने विचारलं, “तुम्ही तोच माणूस आहात का ज्यांनी जपान प्रोजेक्टवरून आमच्यावर आरडाओरडा केला होता?”

अभिजीतने तिच्याकडे पाहिलं, हलकसं स्मित करत उत्तर दिलं, “मला तसं वाटत नाही.” त्याचा आवाज आतासारखा मोकळा आणि शांत होता.

प्रिया खुर्चीत मागे झुकली, त्याच्या या उत्तराने थोडी गंमत वाटली तरी कुतूहल अधिक होतं. “काय बदललं? तुम्हाला खरंच आयुष्याचा गुपित सापडलंय का?”

अभिजीत काही क्षण शांत राहिला, खिडकीबाहेरच्या शहराच्या लखलखत्या दिव्यांकडे पाहत. त्याला ती दृश्यं आता ओझं वाटत नव्हती; ती केवळ तिथं अस्तित्वात असलेली वाटत होती. त्याने हळूहळू तिच्याकडे पाहिलं, चेहऱ्यावर हलकं आणि जाणिवेचं हास्य.

“एका कोल्ह्यामुळे,” तो म्हणाला साधेपणाने.

प्रियाचा चेहरा गोंधळलेला दिसला. “कोल्हा?” ती म्हणाली, हसत. “म्हणजे जंगलात तुम्ही आणि कोल्ह्याने सोल्यूशन्स शेअर केले का?”

तो शांत राहिला, तिच्या मजेशीर प्रतिक्रियेकडे दुर्लक्ष करत. “हो, एक कोल्हा,” तो म्हणाला, आवाजात गंभीरपणा. “हे विचित्र वाटेल, पण त्याने मला गोष्टी वेगळ्या पद्धतीने पाहायला शिकवलं.”

ती हसली, खरं की तो गंमत करत होता की नाही हे समजून घेण्याचा प्रयत्न करत. “बरं, जे काही झालं असेल, ते काम करतंय हे नक्की,” ती म्हणाली, तिच्या चेहऱ्यावर हलकं हसू होतं

पण अभिजीतने तिला प्रतिसाद दिला नाही. त्याने केवळ हलकं हसत स्वतःसाठी काही अर्थपूर्ण ठेवलं.

“हे फक्त त्या कोल्ह्याबद्दल नव्हतं,” तो पुढे म्हणाला, स्वर सौम्य पण गहिरा होता. “हे त्या जंगलाबद्दल होतं. त्या शांततेबद्दल. त्याने मला संयम शिकवलं, जगण्याची नवीन दृष्टी दिली. मी आयुष्याला इतका जिंकण्याच्या धावपळीत होतो, की मागे काय हरवतंय, हे लक्षातच आलं नाही.”

प्रियाने डोळ्यांनी त्याचं निरीक्षण केलं, त्याच्या शब्दांमधील बदल जाणवत होता. ती अभिजीतला नेहमीच कृतीशील, कठोर आणि ध्येयाने झपाटलेला माणूस म्हणून ओळखत होती. पण आता ती त्याच्या व्यक्तिमत्त्वात एक नवीन थर पाहत होती—शांतता आणि विचारशीलता.

"हे फक्त कामाबद्दल नाहीये, नाही का?" ती हळूहळू म्हणाली, जणू काही हे सत्य तिच्या मनात उलगडत होतं.

अभिजीतने लगेच उत्तर दिलं नाही. तो फक्त तिच्याकडे पाहत राहिला, जणू त्या काही सेकंदांत त्यांच्या आत्म्याच्या भिंती गळून पडल्या होत्या.

"मी चुकीच्या गोष्टींचा पाठलाग करत होतो," तो शांतपणे म्हणाला. "आणि त्यामध्ये काय खरंच महत्त्वाचं आहे, ते हरवलं."

प्रियाने मान हलवली, त्या क्षणाची गहनता पूर्णपणे समजून घेत. त्या दोघांमध्ये एक नवीन प्रकारचा सुसंवाद तयार झाला होता—एक समान अनुभव आणि समान बदलांचा.

"तुम्ही आता आधीसारखे राहिले नाही," ती सौम्यपणे म्हणाली, आता तिच्या स्वरात चेष्टेऐवजी प्रामाणिकपणा होता. "आणि ते चांगलं आहे, मला वाटतं."

अभिजीतने तिच्याकडे पाहिलं, त्यांच्या नजरा काही क्षण जुळल्या. त्या क्षणांमध्ये, ऑफिसच्या भिंतींपलीकडे काहीतरी वेगळं उभं राहिलं होतं—वेगळ्या शक्यता, जे फक्त कामाबद्दल नव्हतं, पण अधिक खोल, अधिक खऱ्या नात्यावर आधारित होतं.

आणि त्या क्षणी, त्याच्या स्मितामध्ये नवं काहीतरी होतं—आत्मविश्वास, प्रामाणिकता, आणि एक जवळीक, जी त्यांनी आधी अनुभवली नव्हती.

“थॅंक्स, प्रिया,” तो म्हणाला, आवाज सौम्य पण वजनदार होता. “हे सगळं सहन केल्याबद्दल.”

प्रियाचं हृदय क्षणभर ठोकरलं. त्याच्या स्वरात आणि त्याच्या उपस्थितीत असं काही होतं, जे ती कधी अनुभवलेलं नव्हतं—प्रामाणिकता आणि उघडलेलं मन. ती काय म्हणावं , हे ठरवू शकत नव्हती, पण म्हणण्याची गरजही नव्हती. त्यांना माहित होतं की हा फक्त एका नव्या प्रवासाचा आरंभ होता.

जंगलाचा धडा, शहरातला अर्थ

अभिजीतची शनिवार-रविवारची वेळ, जी पूर्वी न संपणाऱ्या कामांमध्ये किंवा नेटवर्किंग इव्हेंट्समध्ये व्यतीत होत असे, आता पूर्णपणे वेगळी झाली होती. शहरातील गोंगाटापासून दूर, त्याला शांतता शोधण्यात आनंद मिळू लागला होता—कधी एखाद्या उद्यानात चालत, कधी निसर्ग संवर्धनाच्या गटांमध्ये स्वयंसेवा करत, तर कधी त्या पुस्तकांच्या पानांत रमून, ज्यासाठी त्याच्याकडे कधी वेळच नव्हता.

सकाळी ध्यानधारणा करणे हेही त्याच्या नव्या दिनचर्येचा भाग बनले होते—पूर्वी ज्याला तो एका टिंगलटवाळ गोष्टीसारखं मानायचा. परंतु जसा जसा तो निसर्गाच्या सान्निध्यात गेला, तसं तसं तो त्या शांततेत स्वतःला पुन्हा शोधत गेला.

एका शनिवारी, तो जवळच्या निसर्ग आरक्षित क्षेत्रात गेला. वाऱ्याने हालणाऱ्या पानांचा किरकिर आवाज त्याच्या पावलांखाली ऐकू येत होता. पायवाटेवर चालताना त्याने तो स्वच्छ आणि निर्मळ श्वास घेतला, जो ऑफिसच्या वातानुकूलित जागेत किंवा त्याच्या काचेच्या बुरुजांमध्ये मिळत नव्हता.

एखाद्या निर्जन तलावाजवळ थांबून त्याने पाण्यात झाडांच्या प्रतिबिंबांकडे पाहिलं. पाण्यावर पडणाऱ्या लहरी जणू त्याच्या मनाच्या लहरींशी संवाद साधत होत्या. त्या क्षणी त्याला कधी न सापडलेली, पण सतत हवीहवीशी वाटणारी शांतता जाणवली.

तसाच पुढे चालत असताना, त्याला एका झाडाखाली बसलेला एकटा कुत्रा दिसला. त्याचं लक्ष वेधून घेतलं. कुत्र्याच्या डोळ्यांमध्ये एक शांतता होती, जी अभिजीतला थेट जंगलातील कोल्ह्याची आठवण करून देत होती—तोच संयम, तीच निश्चिंतता, जणू त्या प्राण्यातही जंगलाच्या शिकवणींचं प्रतिबिंब होतं.

अभिजीत सावकाश खाली बसला आणि हात पुढे केला. कुत्रा सावधपणे त्याच्या हाताकडे बघत होता. काही वेळाने त्याने हातावर नाक टेकवलं आणि मग हळूहळू त्याच्या शेपटीने हलण्यास सुरुवात केली. अभिजीतच्या चेहऱ्यावर हलकं, समाधानाचं हास्य उमटलं.

"काय मित्रा," तो मृदू स्वरात म्हणाला. त्याचा आवाज नेहमीपेक्षा खूपच शांत होता. ते क्षण त्याच्यासाठी काहीतरी विलक्षण होते. न कुठली घाई, न कुठल्या कामाची आठवण. फक्त त्या क्षणात, त्या कुत्र्यासोबत तो जिवंत होता—पूर्णपणे उपस्थित.

कुत्रा हळूहळू पुढे आला आणि अभिजीतच्या बाजूला बसला. अभिजीत झाडावर टेकून मागे झुकला आणि सूर्यमालेचा उबदार प्रकाश आणि निसर्गाची शांतता आपल्या आत झिरपू दिली. त्याला जाणवलं, हा फक्त निसर्गाशी नव्हे, तर स्वतःशीही पुन्हा एकदा नातं जोडण्याचा प्रयत्न आहे—तो भाग, जो त्याच्या महत्वाकांक्षा, ताण, आणि सततच्या सिद्धतेच्या प्रवासामुळे हरवून गेला होता.

पहिल्यांदा, खूप काळानंतर, अभिजीतचं मन पुढच्या डील्स, प्रोजेक्ट्स किंवा कामाच्या ताणाने व्यापलेलं नव्हतं. त्या क्षणात तो फक्त... होता. कोणाला काही सिद्ध करण्याची गरज नव्हती, काहीही साध्य करण्याची घाई नव्हती. झाडं, कुत्रा, आणि ती शांतता—इतकंच त्याच्यासाठी पुरेसं होतं.

ही साधी गोष्ट त्याला ताजी वाटली. तो समजून गेला की, त्याला जे उत्तर हवं होतं, ते त्याच्या कॉर्पोरेट विजयांमध्ये नव्हतं, किंवा त्या धकाधकीच्या आयुष्यातही नव्हतं. ती उत्तरं नेहमीच इथे होती—निसर्गाच्या स्थिरतेत, जगाशी असलेल्या त्याच्या साध्या पण गहन नात्यात.

अभिजीत उठून चालायला लागला, आणि कुत्राही काही पावलं त्याच्या मागे आला, जणू त्याला निरोप देत होता. अभिजीतने थांबून त्या प्राण्याकडे पाहिलं, चेहऱ्यावर हलकं

हसू. “स्वतःची काळजी घे, मित्रा,” तो हलक्याशा स्वरात म्हणाला.

आणि मग तो परत चालू लागला, पूर्ण शांततेने. खूप काळानंतर त्याच्या आत खोलवर शांतता होती. त्याला माहित होतं की त्याचा पुढचा मार्ग अजूनही अनिश्चित होता, पण त्याला आता त्या मार्गावर चालण्यासाठी आवश्यक संयम मिळालं होतं. त्याच्या पावलाखालील्या पायवाटा त्याला कशा नेतील, याचा त्याला आता काहीच ताण नव्हता.

त्या क्षणी, त्याने आकाशाकडे पाहिलं आणि स्वतःला खूप कृतज्ञ वाटलं. कारण त्याला हे जाणवलं होतं—आता तो खऱ्या अर्थाने योग्य दिशेने चालला होता.

प्रकरण १५:
अखेरचा बदल:
हळुवार फुललेलं नातं

एक नवा अध्याय

मुंबईला परत आल्यावर, अभिजीतचं आयुष्य पूर्णपणे बदललं होतं. त्याच्या आधीच्या धावपळीच्या आयुष्याचा गोंधळ अजूनही सभोवताली होताच, पण त्याचा त्याच्यावरचा पगडा आता तितका मजबूत राहिला नव्हता. अभिजीत अजूनही मेहनत करत होता, पण आता त्याने स्वतःसाठी एक ठाम सीमा आखून घेतली होती—जे एकेकाळी अशक्य वाटत होतं. कॉर्पोरेट जगाचा ताण आता त्याला गिळून टाकत नव्हता. त्याऐवजी, त्याने आयुष्यातील संतुलनाची महत्त्वपूर्ण गरज ओळखली होती. तो अजूनही यशाचा आनंद घेत होता, पण त्याला विश्रांती, शांतता, आणि चिंतनाची आवश्यकता समजली होती.

त्याच्या टीमसोबत, कुटुंबासोबत, आणि स्वतःसोबतच्याही नात्यांत एक वेगळ्या प्रकारची बहार येत होती. ऑफिसच्या बाहेर, त्याने प्रियासोबत वेळ घालवायला सुरुवात केली होती. तिच्या तीक्ष्ण बुद्धिमत्तेची आणि शांत, पण खुमासदार विनोदांची मजा त्याने घ्यायला सुरुवात केली. ती नेहमीच त्याच्या आयुष्याच्या पार्श्वभूमीवर होती, पण आता ती त्याच्या आयुष्याचा एक महत्त्वाचा भाग झाली होती.

त्यांचं नातं आधीपासूनच घट्ट होतं, पण आता त्या नात्यात एक वेगळी समज आली होती. आधी अभिजीत या भावनांना दुर्लक्ष करत असे, त्याला त्या व्यत्यय वाटत असत. पण जंगलातल्या वेळेनंतर, कोल्ह्याच्या आणि निसर्गाच्या शिकवणींनी त्याला महत्त्वाचं काही शिकवलं होतं—**त्याला आता स्वतःच्या भीतीला मागे सोडायची तयारी होती**. तो प्रेम स्वीकारायला तयार होता.

एका दुपारी, अभिजीत आपल्या डेस्कजवळ बसला होता, समोर मुंबईचं विशाल आकाशचित्र दिसत होतं. त्याच वेळी प्रिया आत आली, तिची नेहमीची उर्जेने भरलेली उपस्थिती संपूर्ण खोलीत पसरली.

"तुमच्यासाठी काही मोठं प्रोजेक्ट आहे," ती म्हणाली, त्याच्या समोर एक फोल्डर ठेवत. फोल्डरचा वजन पाहून त्याने थोडा वेळ थांबला—नवं प्रोजेक्ट, मोठ्या आकड्यांसह आणि आणखी मोठ्या अपेक्षांसह असणार, हे स्पष्ट होतं.

त्याने फोल्डरकडे नजर टाकली, पण त्यावर झटकन लक्ष केंद्रित केलं नाही. त्याऐवजी, तो खुर्चीत टेकून बसला, हात आरामात मांडीवर ठेवले. "चालेल," तो शांतपणे म्हणाला, असा आवाज ज्याने स्वतःलाही थोडंसं आश्चर्य वाटलं. "पण आपण हे करताना स्वतःला हरवू नये, याचीही काळजी घेऊ."

प्रिया त्याच्याकडे तिरक्या नजरेने पाहत, तिच्या ओठांवर मिश्किल हसू उमटलं. “तुम्ही कोण आहात, आणि खऱ्या अभिजीत पाटलाचं काय झालं?”

अभिजीत हसला, एक प्रामाणिक आणि स्पष्ट हसू—ताण-तणावाने झाकलेलं नाही. त्या हसण्यात एक वेगळीच भावना होती, जणू तो प्रत्यक्ष आयुष्याकडे पुन्हा परतत होता. त्याची नजर तिच्या नजरेला भिडली, आणि त्या नजरेत पूर्वी कधीही नसलेला उबदारपणा होता. “फक्त चांगलं बनायचा प्रयत्न करत आहे,” तो मृदू स्वरात म्हणाला.

प्रिया त्याच्याकडे पाहत होती, तिचं मिश्किल हसू आता एक प्रशंसात्मक अभिव्यक्ती झाली. “मी या नव्या अभिजीतला पूर्णपणे स्वीकारायला तयार आहे,” ती म्हणाली.

पण यावेळी, त्या वाक्यात काहीतरी जास्त होतं—काहीतरी न बोललेलं, पण खूप खोलवर जाणवलं जाणारं. अभिजीत खुर्चीतून उभा राहिला, त्यांच्यातल्या अंतरात एक शांत, पण जाणवण्यासारखा भार निर्माण झाला होता.

“प्रिया,” तो म्हणाला, त्याचा आवाज नेहमीपेक्षा मऊ आणि सावध. “माझ्या मनात एक गोष्ट सतत फिरते… मी इतकी वर्षं सगळं नियंत्रणात ठेवायचा प्रयत्न केला. पण तुझ्यासोबत…” तो थांबला, जणू योग्य शब्द निवडण्यासाठी. “मला कळलं की, सगळं नियंत्रित करायची गरजच नाही.”

तिची नजर त्याच्याकडे रोखली गेली, तिच्या डोळ्यांत काहीतरी चमकलं—त्या बदलाचा स्वीकार करणारी जाणीव. “तुम्ही काय म्हणताय?” ती हळुवार विचारत होती.

तो तिच्याजवळ गेला, त्याचं हृदय स्थिर होतं, पण त्या क्षणाचं वजन जाणवत होतं. “मी कायम स्वतःला व्यक्त करायला घाबरत होतो, कोणाला पर्सनल गोष्टीच्या बाबतीत जवळ येऊ द्यायचं नाही, असं ठरवलं होतं. पण तुझ्यासोबत... तुझ्यासोबत ती भीती उरलेली नाही. मी बराच काळ चुकीच्या गोष्टींच्या मागे होतो असं वाटतंय.”

त्याच्या शब्दांचं वजन त्यांच्या मधल्या हवेत तसंच राहिलं. प्रियाच्या चेहऱ्यावरची अभिव्यक्ती नरम झाली, आणि पहिल्यांदाच अभिजीतला जाणीव झाली की, त्याला कोणी खरं ओळखलं आहे.

“तुझ्याबद्दल मला खूप काळजी आहे, प्रिया,” तो प्रामाणिकपणे म्हणाला, त्याचं मन हलकं होतं.

प्रिया थोडी स्तब्ध झाली, तिचे ओठ किंचित उघडले. तिला नेहमीच त्याचं कौतुक होतं, पण आता ती त्याला एका वेगळ्या दृष्टिकोनातून पाहत होती—एक सहकारी म्हणून नाही, तर एक माणूस म्हणून जो शेवटी स्वतःला जाणून घेण्यास तयार होता.

"मी नेहमी तुमचं कौतुक केलं आहे," ती हळुवार स्वरात म्हणाली. "पण मला कधी वाटलंच नाही की तुम्ही..." ती थांबली, तिचे शब्द सांभाळत.

अभिजीतने हलकं हसत तिच्या जवळ पाऊल टाकलं. "आता मला माहित आहे की, आपल्याला याला एक संधी द्यायला हवी."

प्रिया देखील एक पाऊल पुढे आली, त्यांच्या मधलं अंतर अजून कमी झालं. तिचा हात त्याच्या हाताला स्पर्श झाला, आणि त्या क्षणात, त्या दोघांमध्ये असलेल्या सर्व ताणतणावाचं वितळणं जाणवलं.

"हो," ती फक्त म्हणाली, तिच्या स्वरात ऊब आणि वचनबद्धता होती.

त्या क्षणी, अभिजीतला जाणवलं, हे फक्त काम, प्रोजेक्ट्स किंवा महत्वाकांक्षा याविषयी नाही. हे आयुष्याला अधिक समृद्ध बनवणाऱ्या नात्यांबद्दल आहे—प्रेमाबद्दल, वर्तमानात जगण्याबद्दल, आणि प्रवास एकत्र करण्याबद्दल.

प्रियाच्या सोबत, अभिजीतने स्वतःला कोणत्याही परिस्थितीला सामोरं जाण्यासाठी तयार वाटलं. हा फक्त एक नवा अध्याय नव्हता, तर संपूर्ण नव्या आयुष्याचा प्रारंभ होता—जिथे प्रेम, संतुलन, आणि वाढ हे त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचे अविभाज्य भाग झाले होते.

विवाह

सहा महिन्यांनी, अलिबागच्या शांत किनाऱ्यावर, सूर्याच्या मावळत्या सोनेरी रंगांच्या साक्षीने, अभिजीत आणि प्रिया हातात हात धरून उभे होते. ते फक्त आपल्या प्रेमाचं नाही, तर त्या दोघांनी अनुभवलेल्या बदलांचं प्रतीक असलेल्या आणाभाका घेत होते. अरबी समुद्राच्या लाटा किनाऱ्यावर अलगद येत होत्या, त्यांच्या या खास क्षणासाठी एक हळुवार संगीत निर्माण करत.

प्रिया साध्या, पण मोहक साडीत अतिशय सुंदर दिसत होती. तिचे केस हलक्या लाटांप्रमाणे मोकळे सोडले होते, आणि त्यावर सुगंधी जुईच्या फुलांचा गजरा होता. अभिजीत, एका शुभ्र शेरवानीत, प्रार्थनास्थळावर उभा होता, त्याच्या चेहऱ्यावर आश्चर्याचा भाव होता. तो त्या स्त्रीकडे पाहत होता, जी आता त्याची आयुष्याची सोबती बनली होती.

वातावरण भावनांनी भारलेलं होतं, जेव्हा त्यांनी पारंपरिक विधी पार पाडले. आशीर्वाद त्यांच्यावर पावसासारखे बरसत होते. समोर उभी अभिजीतची आई आपले अश्रू लपवू शकली नाही. तिने त्याच्या हाताला अलगद स्पर्श केला आणि भरलेल्या स्वरात म्हणाली, “तुला अशी कोणी सापडली आहे, जिला तुझ्यातलं खरं चांगलंपण

दिसतं.” तिचे शब्द साधे होते, पण खोलवर पोचणारे. त्या शब्दांनी अभिजीतच्या मनाचा ठाव घेतला. त्याला कधी वाटायचं की यश आणि ताकद हेच त्याचं ओळखपत्र होतं—पण आता त्याला कळलं होतं की प्रेम, समज, आणि स्वतःला संयमी ठेवण्याची तयारी यामुळे तो इथवर पोचला आहे.

जेव्हा त्यांनी लग्नाचा सातवा फेरा घेतला, तेव्हा प्रियाने हलक्या हसत त्याच्याकडे पाहिलं. तिच्या डोळ्यांत भरलेला विश्वास आणि प्रेम अभिजीतच्या भावनांचं प्रतिबिंब होतं—मजबूत नातं, जे गेल्या काही महिन्यांत अधिक घट्ट झालं होतं.

संध्याकाळी झालेल्या रिसेप्शनमध्ये हास्य आणि आनंदाचं वातावरण होतं. नेहा, जिच्या पाठिंब्याने त्यांना खूप आधार दिला होता, तिथे हजर होती. ती प्रियाच्या जवळ आली आणि तिच्या हलक्या हसऱ्या स्वरात म्हणाली, “त्याची चांगली काळजी घे. तो खरोखरच बदललेला आहे.”

प्रिया हलकं हसली, तिच्या ओठांवर आत्मविश्वासपूर्ण हास्य उमटलं. “तो नेहमीच चांगला होता,” ती शांतपणे म्हणाली. “फक्त त्याला योग्य दिशादर्शकाची गरज होती.”

प्रिया बोलताना अभिजीतचा चेहरा चमकला. तो आपल्या सहकाऱ्यांशी बोलत होता, पण तिचे शब्द त्याच्या मनात घुमत राहिले. त्याने आपल्या जीवनातल्या त्या सर्व लोकांना पाहिलं—जे त्याचा प्रवास पाहत होते. त्यांनी त्याला

त्याच्या वाईट काळात पाहिलं होतं, आणि आता ते त्याचा आनंदी क्षण साजरा करत होते. प्रिया त्याच्या आयुष्याचा मार्गदर्शक बनली होती. तिने त्याला प्रेम, संतुलन, आणि खरं काय महत्त्वाचं आहे, याची जाणीव करून दिली होती.

रिसेप्शन संपल्यानंतर, जेव्हा रात्रीचा अंधार आकाशात पसरला होता, अभिजीत आणि प्रिया समुद्रकिनारी चालत होते, हातात हात गुंफलेले. थंड हवेची झुळूक त्यांच्या कपड्यांना स्पर्श करत होती, पण त्याचा काही फरक पडत नव्हता.

“हे खरं आहे यावर विश्वासच बसत नाही,” अभिजीत हलक्या स्वरात म्हणाला, आकाशाकडे पाहत. “एक वर्षापूर्वी, मी असं काही असेल असं स्वप्नातही पाहिलं नव्हतं.”

प्रिया त्याच्याकडे थोडं पुढे झुकली, तिचं डोकं त्याच्या खांद्यावर अलगद टेकलं. “जीवनातील उत्तम गोष्टी आपल्याला नेहमी अपेक्षित पद्धतीने भेटत नाहीत. पण कधी कधी, त्या अगदी योग्य वेळी आपल्या जीवनात येतात,” ती हलक्या स्वरात म्हणाली.

अभिजीतच्या चेहऱ्यावर शांत हसू उमटलं. “माझ्या आयुष्यातली सर्वोत्तम गोष्ट तू आहेस, प्रिया.”

ती त्याच्याकडे वळली, तिचे डोळे चंद्रप्रकाशात चमकत होते. “मला आनंद आहे की मी तुझी दिशादर्शक आहे,” ती हळुवारपणे म्हणाली.

ते दोघं तिथे बराच वेळ उभे होते, त्या क्षणाच्या सौंदर्याचा अनुभव घेत. हा फक्त एक विवाह नव्हता. हे प्रेम, बदल, आणि एकत्रितपणे उभारलेल्या भविष्याचं उत्सव होतं.

एक नवं क्षितिज

लग्नाचे उत्सव संपल्यावर, अभिजीत आणि प्रिया समुद्राच्या काठावर थोडा वेळ एकांतात घालवत होते. समुद्रकिनारा जवळजवळ निर्मनुष्य होता, आकाश सौम्य सांजवेळच्या रंगांनी नटलेलं होतं, आणि लाटांची सततची गाज हळुवार संगीतासारखी वाटत होती.

"कोणी विचार केलाय?" प्रिया खोडकरपणे म्हणाली, त्याला हलकं खिजवत. "जो माणूस नेहमी घड्याळाशी स्पर्धा करत होता, तो आज इतक्या शांततेत उभा आहे."

अभिजीत हसला, त्याचं मन हलकं झाल्यासारखं वाटत होतं. "की मी जंगलातून वाचलो आणि तरीसुद्धा परत नव्या अनिश्चिततेकडे पाऊल टाकायला तयार आहे?" तो हसत म्हणाला, तिच्या कंबरेला हाताचा हलका आधार देत.

प्रिया त्याच्या खांद्यावर डोकं टेकवत म्हणाली, "मग, आता पुढे काय, मिस्टर ॲडव्हेंचरर?" तिच्या स्वरात जिज्ञासा होती.

तो दूर क्षितिजाकडे पाहत राहिला, जिथं आकाश आणि समुद्र एकत्र येऊन अनंत शक्यता निर्माण करत होते. "आपण दोघं मिळून जे काही करू इच्छितो, तेच," त्याने शांतपणे उत्तर दिलं.

पहिल्यांदा त्याच्या आयुष्यात, अभिजीतला काही सिद्ध करण्याची गरज वाटत नव्हती. ना तो यशाच्या मागे धावत होता, ना अपयशापासून पळत होता. सध्या फक्त तो क्षण महत्त्वाचा होता—त्या स्त्रीसोबत उभं राहण्याचा क्षण, जिला तो मनापासून प्रेम करत होता, स्वतःशी शांत राहत आणि आयुष्याने जे काही पुढे दिलं, ते आनंदाने स्वीकारण्यास तयार होत.

त्यांच्यासमोरचा प्रवास विस्तीर्ण होता, आणि प्रथमच, अभिजीतला त्याची भीती वाटत नव्हती. जंगलाने त्याला शिकवलं होतं की आनंद मार्गावर नियंत्रण ठेवण्यात नाही तर त्या प्रवासाचा अनुभव घेतानाच आहे—आणि त्यात कोणीतरी सोबत असेल तर तो अनुभव अधिक सुंदर बनतो.

प्रियाच्या साथीने, तो भविष्यातल्या नव्या अनुभवांसाठी तयार होता. ते दोघं मिळून पुढे जात होते, काही शोधण्यासाठी नाही, तर प्रत्येक क्षण पूर्णतेने जगण्यासाठी.

आणि त्याचं इतकंच पुरेसं होतं.

शेवटची पाने

काही महिन्यांनंतर, अभिजीत आणि प्रियाने आपलं हळुवार घर बनवलेल्या एका उबदार अपार्टमेंटमध्ये, त्यांच्या लग्नाचा फोटो अभिमानाने लावला होता. हा फोटो त्यांचा त्या खास दिवशीचा होता—सांजवेळच्या सूर्यप्रकाशाने त्यांच्या आनंदी चेहऱ्यांवर सौम्य चमक निर्माण केली होती, तो क्षण जणू काळाच्या पुस्तकात नोंदवला गेला होता.

त्याच्या बाजूलाच एका छोट्या फ्रेममध्ये एक साधी पण अर्थपूर्ण रेखाचित्र लटकलेलं होतं—एक कोल्हा. त्या कोल्ह्याचे अंबर रंगाचे डोळे शांत धैर्याने चमकत होते, जणू त्याचं सामर्थ्य आणि शहाणपण अधोरेखित करत होते.

अभिजीत अनेकदा त्या रेखाचित्रापुढे थांबत असे, त्याच्या ओठांवर हलकं हसू दिसत असे. ते फक्त त्या जंगलाचं स्मरण नव्हतं जिथं तो कधी हरवला होता; ते त्याच्या आत झालेल्या बदलाचं प्रतीक होतं. त्या कोल्ह्याने, एका अनोख्या पद्धतीने, त्याला एका अशा मार्गावर नेलं होतं, ज्याचा विचार त्याने कधी केला नव्हता—प्रेम, संतुलन, आणि शांततेकडे नेणारा मार्ग, जो त्याला खूप काळ सापडला नव्हता.

दररोज, आपल्या आयुष्यात पुढे जाताना त्याला एका नव्या ध्येयाची जाणीव होत होती. त्याला उमगलं होतं की खरं

यश पदव्या किंवा बँक खात्यांमधून मोजलं जात नाही; ते आपल्या नात्यांच्या खोलीतून आणि क्षणांना साक्षी भावनेने अनुभवण्यातून येतं. जो माणूस आयुष्यात धावत होता, फक्त महत्त्वाकांक्षा आणि अनंत अपेक्षांच्या भुकेने चालत होता, त्याला आता समजलं होतं की आनंद हे शांत विचारांमध्ये, आपल्या प्रिय व्यक्तींसोबत, आणि निसर्गाने शिकवलेल्या शांत शहाणपणामध्ये असतं.

अभिजीत पाटील फक्त प्रेम शोधण्यातच यशस्वी झाला नव्हता, तर त्याने एक अशी परिपूर्णता शोधली होती, जी त्याने कधी कल्पनेतही पाहिली नव्हती. तो आता फक्त आपल्या कामात किंवा स्थानामध्ये समाधान शोधणारा नव्हता, तर त्याने आयुष्यातल्या छोट्या आनंदाचा आस्वाद घेणं शिकलं होतं—समुद्राच्या वार्यावरचा स्पर्श, जेवताना ऐकलेलं हास्य, आणि अशा जागांमध्ये सापडणारं मूक शहाणपण, जिथं त्याला कोल्ह्यासारख्या अंबर डोळ्यांनी त्याला बरेच काही शिकवलं होतं.

प्रिया सोबत, अभिजीत प्रत्येक नव्या दिवसाला कृतज्ञतेने सामोरा जात होता. आणि पहिल्यांदाच, त्याला जाणवलं की समोरचा प्रवास काही घाबरण्यासारखा नाही, तर तो आनंदाने स्वीकारण्यासारखा आहे.

जंगलाने त्याला बदललं होतं. कोल्ह्याने त्याला मार्गदर्शन केलं होतं. आणि प्रेमाने त्याला खरंच मुक्त केलं होतं.

समाप्त

प्रिय वाचक,

तुमचा मौल्यवान वेळ आणि प्रेम या कथेसाठी दिल्याबद्दल मनापासून धन्यवाद. या प्रवासातील प्रत्येक वळणावर तुम्ही माझ्यासोबत होता, हे माझ्यासाठी अतिशय गौरवाचं आहे. एक लेखक म्हणून तुमचं प्रेम आणि तुमची साथ हीच माझ्यासाठी सर्वात मोठी देणगी आहे.

जर या कथेतील एखाद्या पात्राने, प्रसंगाने किंवा क्षणाने तुमच्या हृदयाला स्पर्श केला असेल, तर मला त्या अनुभवाबद्दल जाणून घ्यायला आवडेल. तुमचे विचार, भावना, आणि प्रतिक्रिया यांचा माझ्या लेखनासाठी प्रेरणादायी आहे.

तुमचे सुचवलेले बदल, अपेक्षा आणि कल्पना माझ्या पुढील कथांसाठी दिशा ठरवण्याचं काम करतात. तुमच्या अभिप्रायामुळे माझं लेखन अधिक सखोल आणि वास्तववादी होतं. त्यामुळे तुमचे विचार माझ्यापर्यंत पोहोचवायला विसरू नका. तुमचं प्रत्येक ई-मेल आणि शब्द माझ्यासाठी प्रेरणा बनतो.

तुमच्या पाठिंब्यानेच माझ्या पुढील कथा लिहिण्याचं स्वप्न साकार होऊ शकतं. चला, हा सुंदर संवाद आणि नातं असंच पुढे चालू ठेवूया. भविष्याच्या नव्या कथांमध्ये तुमची भेट होण्याची मी मनापासून वाट पाहतो.

आपलाच,
अभिषेक ठमके
abhishek.thamke@gmail.com